PCb

JOSEPHI LANZONI FERRARIENSIS,

Philoſophi, ac Medici, & S.R.I. Academię Naturæ Curioſorum Collegæ, &c.

ADVERSARIORUM LIBRI QUATUOR.

ACCEDUNT

EJUSDEM VIGINTI BREVES

CONSULTATIONES MEDICÆ.



FERRARIÆ, M.DCCXIV.

Apud Hæredes Bernardini Pomatelli Impr. Epiſc.

SUPERIORUM PERMISSU.

LECTIO VARIA DELECTAT.

L. An. Seneca ad Lucilium Epist. 45.

HIERONYMI BARUFFALDI
PH: DOCT. FERRARIENSIS
IN LIBROS
ADVERSARIORUM
JOSEPHI LANZONI M. D.

PRÆFATIO.



Uperiori proximo anno, cùm Dissertationi meæ de PRÆFICIS, tunc excudendæ, aliquid prò mantissa superaddere statuissem, illudquè nusquàm promptiùs sperarem, quàm penès quempiam Bonarum Litterarum Cultorem adinvenire, diù mente scrutatus sum quotquot ex meis clarissimis Concivibus animum ad amœniora stu-

dia quandoque converterent, illudquè, quod ipse quæsieram præstarent. Et sanè, licèt non pauci adeò hujus indaginis sectatores hic felicitèr degant (semper enìm bonarum Artium, optimorumque studiorum ratio Ferrariæ viguit) attamèn quamplures adeò religiosè, quin immò scrupulosè suimet Instituti nomen custodientes nactus sum, ut licèt de Poeticis, de Oratoriis, deque Historicis, Philologicisque Libris intrinsecùs benè sentiant; nihilominùs populi imperiti contumeliam veriti, vel sumptu nimio perterriti, tùm ab optimorum Librorum acquisitione, tùm ab Eruditorum hominum consortio abstinent, Litterati Viri nomen sibi dedecori tribuentes, occupationemque pessimam hujusmodi studia nuncupantes. Verùm rem propiùs conspiciens, nonnullos imperterriti Animi, boneque frugis Viros, inge-

ge-

genio , & rerum uſu præſtantes , mihi jam indè ab adoleſcentia notos adivi , qui inertis Populi inſcitiam deridentes , pretioſiora Scriptorum cujuſcumquè generis Volumina coacervare ſunt auſi , illa, nocturnà , & diurnà manu verſare , & ex illis , ceù Apes è floribus , rariora documenta deliberare , electa verba , graviores ſententias , mores , ritus , atquè alia è remotioribus antiquitatis latebris eruere , atquè animum non minùs , quàm pagellas erudire , nec ſenectuti ærumnoſę , & querebundæ id tantùm ſeponere , ſed dùm virens , ac operoſa mens fervet , è penu depromere conati ſunt . Atquè hìnc in dies , cujuſcumquè generis Diſſertationes , Diatribas , Exercitationes , Animadverſioneſquè prælo committere . Quos intèr haud ſane falli queam , ſi Clariſs. noſtrum JOSEPHUM LANZONUM *tot*

evulgatis Voluminibus celeberrimum enumerare decernam. Cùm enìm Bibliothecam rarioribus Libris instructam Amicis (& mihi sanè, qui prima usquè ab ætate ejus contubernio, maximo studiorum meorum proventu, adscriptus sum) uberrimè, & magnanimitèr, in dies recludat, ea omnia, quæ ad cujuscumquè studii naturam maximè conveniant haud difficile exaurire datum est. Ità mihi sanè accidit: cùm enìm penè infinita ex optimis scriptoribus adnotata in Opistographis, seù Adversariis suis repererim, non diù laborandum duxi, ad unicum illud caput secernendum, ubi de Luctu mortuali veterum, *multiplici Auctorum celebriorum testimonio, sermo habebatur: illudquè in calce Dissertationis meæ adnectere citò decrevi tamquàm operi valdè concinnum. Verùm tanta*

erat

erat aliarum rerum messis, ut insupèr alias quam plures pagellas capitibus distinctas mecum transtuli. Quæ tunc pro usu meo fuerant carpsi, quæ verò ad rem nihil facere judicavi, reposui, donec collectorem suum adiens: Heùs, inqui; annè te pudet, Amice, talia, ac tanta eruditionis monumenta collegisse, ut ea barbarè vel viva sepelias? Heù nimiùm, quot clarissimorum Virorum marcescunt jàm tineis corrosa scripta! Unicè tui celeberrimi Magnanini subeat memoria, quot deperdita, quot oblitterata, quot consumpta monumenta tanti Viri desiderantur, quæ si palàm prodita fuissent, certè optimè de illo mererentur. Eia igitùr, vive, atquè ità, ut quidquid indè subtrahere potes, in communem utilitatem conferas; necessarium est enìm (*Manardi nostri undequaquè eximii totiès a*

te repetitam sententiam tibimet exprobro) necessarium est enìm Libros non solum cudere, sed etiàm in lucem edere, cum paria sint nihil scribere, vel quæ scripseris domi premere. (*Manard. ep.* 1. *l.* 1.) . *Precibus obstrictus Amicus indulsit: hoc unum tantùm subdens, ut facultatis Medicæ, quam ipse optimè callet, nonnullas breves Consultationes unà cum Adversariis consuerem, nè a Medicina, quam ennixè, & unicè, tanta laude, profitetur, abdicatus censeretur. Itaque rem consultò perpendens, ADVERSARIA in lucem edere paravi, ac simùl Consultationes Medicas, prout diversis in curationibus natæ erant: omnia vel variis celebratisquè hujus sæculi Viris, vel Auctoris Amicis inscripta, quorum grati animi obsequium ergà Auctorem, non modò tantùm, nec unicè,*

sed

ſed jam, & diù experiri datum eſt.

Atque ità Auctori rem tali methodo diſtributam arridere duxi, contradicentium enìm linguas retundere conatus ſum adeò ut, qui Medicæ diſciplinæ ſeù Arti unicè inſerviunt, qui unicè Philologiæ, quique demùm unà ſimùl ambobus facultatibus oblectantur, palatum exſatiandi quoquomodo opportunitatem habeant: Ciborum varietates vel in menſa jucundiſſimè recipiuntur, ità & ab ingeniis non ſemper in uno voto morandum eſt. Quæ igitùr hìc adnotata, humaniſſime Lector, intueris, læto animo ſuſcipias velim, & licèt veriſſimum ſit, debere nos partus eos, quos gignimus, optare naſci quàm perfectiſſimos, attamen non ſemper vires æquant id quod deſiderio concipimus, & humana imbecillitas nimium à perfectione diſtat, cùm ſolus Deus perfectiſſimus in cunctis

ope-

operibus emineat. Quarè ſi nonnulla in hac ipſa editione menda irrepſerint, hoc velim caveas, nè inſcitiæ tribuas, multi enim ſunt qui, vel invitis Patribus, Filii a paternis ſemitis ſępè ſępiùs declinant. Si hæc libenti animo accipies, quo nil mihi carius, jucundiuſque accidere poterit, impoſterùm quoque in eo judicio ut perſeveres vehementer hortabor. Vale.

IN.

INDEX

Librorum, & Capitum.

LIBER PRIMUS.

LIBER SECUNDUS.

CAP.

LIBER TERTIUS.

LI.

LIBER QUARTUS.

INDEX CONSULTATIONUM.

Die

Die 10. Januarij 1714.

D. Marchio Antonius Trottus Revisor Librorum S. Officij Videat, & referat.

Fr. Jo: Baptista Giampè Inq. &c.

Die 24. Januarij 1714.

Non sinè maximo animi oblectamento, Librum inscriptum: *Adversariorum &c.* à clarissimo Viro Josepho Lanzono Philosopho, & Medico Ferrariensi eruditè, & doctè exaratum, de mandato Reverendissimi Patris Inquisitoris S. Officij Ferrariæ diligenter perlegi; nihilq; in eo offendi, cui Catholica Religio, morumque probitas adversetur: immò, ex tanta rerum varietate, tùm Medicinæ, tùm Philosophiæ quàm plurima arcana illustrari, ac resurgere animadverti, quæ vel prius abscondita, vel non in unum collecta servabantur. In Medicæ igitùr simul, ac eruditæ litterariæ Reipublicæ usum, ac utilitatem Opus hoc dignissimum censeo, ut in lucem prodeat.

Ego Antonius Trottus Revisor.

Die 5. Februarij 1714.

Attenta suprascripta Attestatione.

IMPRIMATUR.

Fr. Thomas Maria Arnaldi, Ordinis Prædicatorum, Vicarius S. Officij Ferrariæ.

Hac

Hac die 5. Februarij 1714.

Adm. R. P. Hortensius Palearolus Soc. Jesu Theologus videat, & referat.

Matthæus Celli Vic. Gen. &c.

De Mandato Eminentissimi, & Reverendissimi Cardinalis de Verme Episcopi Ferrariensis, attentè legi Librum, cui Titulus: *Adversariorum Libri Quatuor, cum Viginti Consultationibus Medicis, Auctore Iosepho Lanzono Philosopho, ac Medico Ferrariense, & S.R.I. Academiæ Naturæ Curiosorum Collega*, & dignum laude, ac typis mandandum judico, in communem legentium utilitatem, ac delectationem, quam ex doctrina, & rerum varietate haurient Lectores; ideòque, cum nihil invenerim contrà Fidem, & Bonos Mores, aùt in Populo inductivum rixarum, judico typis imprimendum, si tamèn videbitur Superioribus.

Ego P. Hortensius Palearolus Soc. Jesu affirmo.

Hac die 10. Februarij 1714.

Attenta supradicta Relatione.

IMPRIMATUR.

Matthæus Celli Vicarius Generalis Episcopalis.

ADVERSARIORUM JOSEPHI LANZONI

LIBER PRIMUS.

AD ILLUSTRISSIMUM
D. ANTONIUM
VALLISNERIUM

Primarium Theoricæ Medicinæ Professorem in Patavina Universitate, &c.

CAPUT I.

De Barba.



Arbæ dignitas primò à sacris litteris deducitur, sic in Levitico cap. 19. habetur *nec radetis barbam*: tondere autem non erat vetitum Judeis, sed radere: voluit enim Deus, sugerente Corn. à Lapide, in populo suo barbam, quasi esset virilita-

tis inſigne, barba enim Virum ſignificat; unde fallitur Mart Polonus in Chronico, qui Pontificem Anicetum barbam æquè, ac comam Clericis vetuiſſe ſcribit, in decretis enim Aniceti nulla barbæ fit mentio; hinc illa ſanctio Concil. Cartag. can. 44. ait, *Clericus neque comam nutriat, neque barbam radat*; & Sidonius Apollin. lib. 4. Epiſt. 24. quendam Sacerdotem celebrando ait, *habitus verò, gradus, pudor, color, ſermo religioſus, tùm coma brevis, barba prolixa, &c.* S. Hylarius ſup. pſalm. 133. ſcripſit, *Barba virilis ætatis ornatus eſt*. Autores autem Græci, & Romani barbam ſemper in magno pretio habuere, unde Æſculapium Medicorum Patronum maximè barbatum pinxerunt; Diogenes viro imberbi & molli, à quo de queſtione aliqua conſulebatur, reſpondit: *nihil tibi ad propoſitam quæſtionem reſpondebo; niſi primum veſtem deponas, & oſtendas, num vir ſis, vel mulier*; Lucianus, tàm turpe eſſe ornatum barbæ viris auferre, ait, quàm ſi leoni iubas attondere aggrediatur; Quanto porrò cultu veteres Romani barbam pro-

ſecu-

ſecuti ſint, vel inde liquet, quod ll. XII. tabul. cautum ſit, ne mulieres novacula mentum raderent, ſcilicèt vetiti, ne barba viris propria in genis ſequioris ſexus vileſceret; Jovem quoque Deorum Principem, teſte Plinio, honoris cauſa non niſi barbatum finxerunt; ſic alicui barbam vellere ſumma putabatur injuria, unde Horatius Satir. 3. lib. 1. canit

.... *vellunt tibi barbam*
Laſcivi pueri ....

Ovidius de honore barbæ ſic cecinit in Metamor. lib. 3.

.... *ovibus ſua lana decori eſt,*
Barba viros, hirtęq; decent in corpore ferę.

ob honorem barbam tangebant antiqui, eodemque modò ſupplicabant, ſic Nonnius Dyonyſiac. 6.

Siniſtra quidem manu genua tetigit, & orans
Dextra tetigit bene crinitam barbam.

Quin Andromache, apùd Euripidem, Peleos pedibus advoluta, *oro te*, inquit illa, *ante tua cadens genua nam manu non licèt mihi tuam præhendere honorabilem barbam, libera me per Deos, &c.*

Otho Auguſtus, referente Balthas. Bonifacio in hiſt. ludic. lib. 12., barbam ipſe ſuam venerabatur, & per eam juramenta concipiebat; & apùd Homerum, barbatos legimus fuiſſe Priamum, Agamemnonem, Menelaum, Neſtorem, Ulyſſem, Achillem, Ectorem, & alios Principes;

Hinc Muſarum Decus Anacreon amabat, barbam prætioſo unguento habere imbutam, cecinit enim

Sed curo delibutam
Unguento habere barbam.

qualis fuit illa Aaronis ſuæ conſecrationis tempore, ſcribitur enim in Pſalm. 132. *ſicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron.*

Tantaquæ barbæ eſtimatio erat apùd veteres Græcos, referente Junio apùd Laurentium in Polymat. lib. 5., ut piaculum eſſet, legeque cautum barbam radere, & apùd Romanos, ſi Svetonio credimus, barbam, & crines vovebant Phæbo, undè Lipſius aït, Deo ſacram fuiſſe barbam, & Virginum, & Puerorum comam; notandum verò, Spartanos in ſuperiori labro non aluiſ-

aluiſſe barbam, quemadmodum docet Caſaubon: ad Atheneum lib. 4 Sapientiæ ac perfectionis noſtrę ſignum eſſe barbam ait Heſychius, unde Chriſtus Dominus noſter barbam aſſiduè geſtaſſe fertur, hinc Ludolphus de Saxonia Jeſum ità depinxit. *Naſi prorſus, & oris nulla fuit reprehenſio, barbam habens copioſam, & impubem, capillis concolorem, non longam, ſed in mento bifurcatam*; Sic Nicephorus, Salvatorem noſtrum barbam aluiſſe, & quidem ad colorem nucis caſtaneę ſimilem ſcribit; Cum ergo geſtare barbam apùd Hæbreos, Gręcos, & Romanos fuiſſet ſummi decoris, ità familiare erat Græcis, ac Latinis, ut quibus illudere volebant, barbam illis vellerent, undè Poeta

ſtolidam prebet tibi vellere barbam
Petulans nonaria ....

Ità per contumeliam, Judæos Barbam vellebant Chriſto Domino in actu ſuæ Sanctiſſimæ Paſſionis, ut monet Maſinus in Vita Chriſti Redemptoris noſtri cap. 23.

Apùd Gręcos uſitata fuit olìm pœna ſtupri, barbas publicè hujus flagitii convictis

præcidi, atque ità illos, ut infames dimittere; Immò tanti faciunt Turcæ barbam, ut per ipſam jurent, tanquàm per rem ſacram.

In Gallia, ſi Maſino fides habenda, reperitur S. Petri Apoſtoli Barba, ex cujus tactu, multos infirmos ſaluti reſtitutos fuiſſe ait cit. Maſinus.

De Sacerdotum barbis, vid. Pierius Valerianus.

CAPUT II.

De Cirris, ſivè Cincinnis.

SIcambri Populi ad Oceanum in Germania fuerunt, qui flavos habebant capillos, quos, ubi ſatis crevere, quodam artificio in nodum complicabant, undè Martialis canit

Crinibus in nodum tortis venere Sicambri.

ſuper quem locum Domitius ait, has gentes colorare crines, ac calamiſtrare Romanos impulerunt, oblectatos capillorum pulcritudine, quæ Sicambris erat nativa.

De

De Galeatio II. Vicecomite narrat Jovius, comam habente aurej coloris, quàm ille complicabat in tricas, & nonunquam difluentibus cincinnis per humeros expansam gerebat. Verùm cirros propriè ad ornatum fœminarum spectasse colligitur ab Autoribus tùm Græcis, tùm Romanis. Æschylus habet

Cincinnus est comæ velut virgini.

Genæ enìm, & oculi eminent in corpore, & à cincinnis umbrati vetustiores elucent, sic Tuccius supèr Cantic. scribit: *Oculi tui Columbæ intrà cincinnos tuos, genæ tuæ sicut frustum mali punici, intrà cincinnos tuos.* Apud sacràs paginas Juditta lugubrem vestem in lacteam, fulgentemque mutavit, capillumque composuit, & colligavit cincinnos suos mitra, ut compta, & ornata formosior appareret, atque Holofernem amore inflammaret, cincinni enìm magni ornatus sunt pulchritudini Fœminarum, & rapiunt oculos intuentium, undè à Poetis comparantur fulguri; & dicuntur fulgurare; sic Virgilius crinem flagrantem nuncupat; mulieres autem decorem suum po-

 nunt

nunt in ornandis capillis, polliendis, & fucandis, undè Catullus cecinit

Splendidas quatiunt comas,

& calamiſtro componunt; ſic Virgilius in Æneid ait

Vibrati calido crines ferro.

Pectunt, & acu diſcriminali diſcernunt, ut pulcherrimi appareant, ut patet in Sponſis, quarum elegantia in polito crine, & bellè diſcriminato conſiſtit; hinc Feſtus, Crines inquit à diſcretione dicti ſunt; Cyprio, ac odorato pulvere inſpergunt cincinnos ad majorem elegantiam, atque unguentis odoratiſſimis perungunt, quem uſum antiquum fuiſſe oſtendunt Poetę; ſic Horatius 3. carm.

Sparſum odoratis humerum capillis.

Ovidius in Epiſt. 21

Non arabo noſter rore capillus olet.

Tibullus lib. 3.

Spirabat tyrio mirrhea rore coma.

& Silius lib. 11.

..... *Crinem perfundit amomo*:

Dixi ſuperius in Sponſis capillorum elegantiam, atque cirros præſtare, comam enim ſolu-

ſolutam, & liberam virginibus olìm convenisse legitur apùd Car: Paſcal. de Coron. lib. 2., coma enìm coacta, & coronata erat argumentum inſtantis lætitiæ conjugalis; undè Claudianus cecinit

..... libertatemque comarum
Iniecta voluit tandem frenare corona:

ideſt à virginitate cupiit tranſire ad vota coniugalia; Sponſæ quippe pulchriores apparent, dùm cincinnos infronte gerunt, ſic canit Chiabrera

Del mio Sol ſon ricciutelli
I capelli,
Non biondetti, ma brunetti.

Ad eformandos autèm cirros utebantur fœminæ, ut etiàm hodiè utuntur, calamiſtro, quod calefactum in ignito cinere capillos ornat, ſi fides ſit danda Grammaticis; undè Cicero in orat. poſt reditum ait, *Frons calamiſtri notata veſtigiis*. Ciniflones verò apùd Veteres dicebantur illi, quibus officium calamiſtrorum erat, ideſt veruum in cinere calefaciendorum, quibus Matronæ capillos criſpabant, notante Dempſtero ad Roſinum lib. 5., cujus rei,

& Vir-

& Virgilius meminit, canendo
.... *Fędare in pulvere crines.*
Vibratos calido ferro ....
dicti autèm ſunt Ciniflones, ab eò, quod in cinerem flant ad ferrum calefaciendum, ſicuti cinaſmus dicitur Acus, quà mulieres caput exornant; Quod viris fuit valdè probroſum apùd *Martialem*: Clariùs verò S. Ambroſius ait: *Mulieribus ornamento eſt coma, dedecori eſt viris*. Denique Apoſtolus Paulus evidentiùs hoc expreſſit, dicens Epiſt. ad Corint. cap. 11. *nec ipſa natura docet vos, quod vir quidem, ſi comam nutriat ignominia eſt illi: Mulier verò ſi comam nutriat, gloria eſt illi, quoniam capilli prò velamine ei dati ſunt*; quem Pauli locum D. Jo: Chryſoſtomus diligenter expendit; Et hic eſt notandum, P. Martinum de Roa lib. 3. ſingular. cap. 15. vocare cincinnos in hominum fronte, veluti titulos meretricum, aut venalitiorum, qui proſtitutum, & venalem ad libidinem ſignificant; Diſcant ergo, ac caveant noſtris hiſce temporibus Viri, qui propria depoſita coma, caliendro, hoc eſt ficto capil-
la-

lamento multis cincinnis condecorato cyprio inſperſo pulvere utuntur, ſic peiùs quàm fœminæ compti aparent, & virili gravitate ſepoſita, cinædorum faciem effingunt, ac poſt ſexageſimum ætatis annum, adoleſcentiæ vultum affectant: Sint Mulierum ornatus Cincinni, ſint Puellorum, ac Puellarum Cirri; Virorum autem ornamentum ſit Prudentia, ſit Virtus; ne fortaſſis maſculorum exemplo, Fęminæ majora ſemper in dies quærant pulchritudinis lænocinia, quomodò enìm mares muliebri licentiæ, ac laſcivæ libertati finem imponent, ſi, & ipſi criſpato crine ornantur, fictam, atque laſcivam comam, emptam pretio deportant, ac pulvere odorato inſperſo, vel potiùs fœdato capitis capillamento, ad cincinnos, & cirros quotidiè mulieres invitant? hæc verò de cincinnis ſint ſatis.

CAPUT III.

An veteres ocularia habuerint?

MAgnus ille Philoſophus Franciſcus Redi putavit, antiquos Hebræos, Grecos, Latinos, ac Arabes ocularibus caruiſſe, quia apùd eos nulla de eis ſit mentio; & licèt aliqui conentur oſtendere, authoritate Plauti, ocularia tempore hujus Poetę in uſu fuiſſe, ex eo quod in duobus locis de his mentionem faciat; loci autèm ſunt iſti

dum redeo Domum
Conſpicillo conſecutus eſt clanculum me, uſq; ad fores.

Et

Vitrum cedo, neceſſe eſt conſpicillo uti.

ſicque, cum per vocem *conſpicilli* Rob. Stephanus in Theſaur. ling. latin. intelligat inſtrumentum, quod adhibetur oculis, ut res majores videantur, hinc eſt, dicunt illi, quod ocularia antiquitus in uſu fuiſſent; ſicq; eſſe aliquos, ait Cel. Rhodiginus antiq;

antiq; lect: lib. 15 cap. 13., qui conſpicilla veterum referunt in ea inſtrumenta, quæ inſerta naribus viſum mirè adiuvant; Quos Varro facile retundit apùd, quem ità legimus. *Hinc quò oculos jungimus, quibus ſpecimus, ſpecillum.* Sunt qui conſpicillorum artifices ſpecularios rectè dici opinantur, ac qui feneſtris ſpecularia prętendunt frigoris defendendi cauſa, de quibus meminit Juriſconſultus Ulpianus; Sicque ego quoque cum Redio, ac Mercuriali ocularia novæ eſſe inventionis aſſero, nam ſi tale inſtrumentum antiquis innotuiſſet, Medici in curandis viſus debilitatibus de tanto remedio mentionem feciſſent; eſt & Nonnij teſtimonium, qui conſpicillum appellatum docet locum, undè aliquid clanculum conſpici poſſet, quem fieri conſueviſſe ait vitro obductum, per quod videre, & non videri liceret, ut nunc in feneſtris frequenter fit, atque in hunc modum intelligendus eſt Plautus in locis ſuprà expoſitis; clarè enìm, ac brevitèr hanc litem dirimit Joſ. Laurentius in Amalthea onom. dicendo, Conſpicillum, ſivè Conſpicilium

duo

duo poſſe ſignificare, nempè locum, undè clam conſpici poteſt, ut vulgò *baleſtriera*, *Veletta*; & ocularia hodiè *occhiali*: non poteſt tamèn negari, ocularia antiqua eſſe; Redius enìm circà annum Redemptionis noſtræ 1300. inventa fuiſſe ait, ut patet ex Chronica Conventus Fratris Bartholomæi à S. Concordio Concionatoris, in quà ſic legitur. *Fr. Alexander de Spina vir modeſtus, & bonus, quæcumque vidit facta ſcivit & facere; ocularia ab aliquo primo facta, & communicare nolente; ipſe fecit, & communicavit*, &c. Immò in quodam manuſcripto Anni 1299 ait citat. Redius, mentionem fieri de ocularibus, ut videre eſt in ſua erudita Epiſtola circa inventionem eorum, Florentiæ typis data anno 1690.

Gordonius, & Guido Cauliacus autores noſtræ Medicinæ antiqui, ubi tractant de Viſus debilitate mentionem fecere de conſpicillis, ſeù ocularibus, de quibus nunc ſermo habetur; ex quò aparet, horum inventionem fuiſſe Anno 1305 De his plura apùd Franciſcum Redium, & Mercurialem.

C A-

CAPUT IV.

De Jejunio veterum Romanorum, &c.

EX Svetonio in Aug. cap. 76. habentur hæc verba: *ne Judæus quidem, tàm diligenter Sabbatis jejunium ſervat*; certum autèm eſt Judæos jejunium habuiſſe, ut colligitur ex ſacris paginis. Romanos quoque aliquando jejunaſſe puto, nàm Suidas refert Severum Imperatorem, quolibet menſe die integro nil cibi admiſiſſe, an verò hoc ob religionem eſſet, an ob valetudinem, neſcio; Livius in hiſt. ait, Decemviros renuntiaviſſe jejunium inſtituendum Cereri, & id quinto quoque anno ſervandum; Undè Oracula conſulturos ait Laurentius in Polymat. lib. 2. Romanos jejunia indixiſſe, ut habetur ex Tertulliano de anima, & de Jejuniis.

Hinc Thiſmophoria feſta apùd Athenienſes, teſte Plutarco, illa erant, in quibus Mulieres à cibis abſtinebant, humique jacebant; de quibus meminit Plautus ſub no-

nomine feriarum eſurialium; Sacerdotibus etiàm reſponſum daturis, aùt accepturis die jejunandum fuiſſe, & triduo à vino abſtinendum ait Joſ. Laurentius cit. loco. Horatius innuit fuiſſe quædam Jejunia inſtituta ob honorem Jovis; & apùd eundem Poetam Mater prò ſalute filii quartana laborantis præcatur Jovem his carminibus

Frigida ſi puerum quartana reliquerit, illo
Nempè die, quò tu indicis jejunia, nudus
In tiberi ſtabit ....

Numam Pompilium, ferunt Hiſtoriæ, cum prò frugibus vota faceret, ab uſu carnium, & veneris abſtinuiſſe, ad cujuſdam Jejunii morem.

Apuleius lib. 2. tradit, illos, qui volebant ſacris Iſidis, & Cybelis initiari, ſpatio 10. dierum jejunaviſſe, quà abſtinentia peracta phaſianis, ac delicatis carnibus veſcebantur; Neſtea celebritas apùd Græcos illa erat, teſte Æliano in Var. hiſt. in qua jejunium ſervabatur; Gymnoſophiſtæ jejunium ſervantes ſolum oriza, & farina alebantur; Ægyptij Sacerdotes carnibus, & vino abſtinebant, aſſerente Laurentio ſicuti ſeciſ-

fecisse etiàm fertur Indorum Magos ad Solis Sacerdotium evectos. In Creta ex Euripide apùd Maiolum, Jovis Vates non modò carnes, sed etiàm cibos coctos non edebant. Lacedemones uno die se, & Servos, & Animalia jejunare decrevere & mulieres, dùm sacra Cereris celebrarentur, jejunium, quod Castum Cereris vocabatur, humi sedentes agebant, in quo pane vesci nefas erat. Misorum quidam religionis causa, à carnibus abstinebant, lacte, melle, caseo contenti, ut notat Strabo lib. 7. Mense Romadàm toto, in quò Alcoranum cęlitùs datum nugatur Mahometus, imperatur jejunium omnibus Turcis, præter infirmos, & viatores; sic die tota jejunant, nocte verò comedunt, & bibunt; Ægroti autem suum jejunium eleemosynis persolvunt. Cùm antiquitàs Tarentini à Romanis obsiderentur, periculumque esset, ne fame ad deditionem compellerentur; Rhegini decimo semper die jejunium decernentes, victum concessserunt Tarentinis; Proinde cùm decedentibus Romanis, liberarentur, calamitatis

memores Tarentini, fęſtum conſtituere, quod *Jejunium* appellabant.

De Leonardo Piſtorienſi, refert Cardanus de ſubtil., qui ſenſim eo ſe traduxit, ut ſemper jejunaret, ac ſemel tantùm in hebdomada cibum aſſumeret.

CAPUT V.

De ridiculis, & abſurdis Amoribus.

XErſem ſummopere vituperat Georg. Pictorius in lib. 4. ſuę Philologię, eo quod Platani amore graviter capiebatur; & de quodam adoleſcente Athenienſi refert, qui Statuam Fortunę ad Pritaneum ſtantem deperibat, & ſæpè in complexus ejus ſe inſinuans, æſtroque percitus proptèr cupiditatem in Senatum venit enixè rogans, ut ſibi eam liceret emere; at cum nihil eficeret renuente Senatu, Imagine priùs coronata, atque oblato ſacrificio, profuſis lacrymis, mortem ſibi ipſi conſcivit. De Adoleſcentula annor. 17. ob nimium amorem maniaca, memini ego in Miſcel. A. N.C.

N. C. Decur. 2. an. 10., obſer. 126. æditionis Norimbergen. pag. 219. Periander, juxtà Herodotum, tantùm in amore inſanivit, ut cum Meliſſa Meretrice mortua jacuerit; Semiramidem, teſte Cęlio Rodig. ob amorem Tauri redactam ad furorem fuiſſe ajunt; Et Volaterranus, narrat Cratem paſtorem amaviſſe Capram; Plutarcus de Ariſtone Efeſio ſcribit, qui Aſinam amore proſequebatur, & Fulvj Romani meminit, qui amatorio furore percitus filium ab Equa habuit, quàm vocavit Hipponam; De Galeatio quodam Mantuano, ait Matth. Palma in Anat. Amor., qui tanto amore correptus eſt ergà Adoleſcentulam, ut cum iſta per jocum ei dixerit *vade ad Flumen, ò ſtulte.* Ille hoc audito ſtatim ſe miſere in Ticinum flumen projecit; Hercules ob amorem Omphalis Reginæ Lidiorum ità inſanivit, ut Clava in Colum mutata neret; undè Propertius cecinit

Idem ego ſidonia feci ſervilia palla
Officia, & lyda penſa diurna colo
Mollis, & birſutum cępit mibi faſcia pectus,

Et manibus duris apta puella fui.

Ridicula ſanè fuit amoris inſania illa Saphi, referente Ang. Politiano in Eleg., quæ proptèr amorem Phaonis à promontorio Leucadio ſe præcipitem dedit, undè cecinit citatus Poeta

Maſcula quæq; ſuos cantat moritura calores
Levadij Sapho crimen, honorque freti.

Clariſſimus noſter Poeta Arioſtus Muſarum decus, & Ferrarien. Poetarum Princeps, Bradamantem velut inſanam ob amorem Rogerii, deſcribit his verbis

„ *Così dicendo di morir diſpoſta*
„ *Salta dal letto di rabbia infiammata,*
„ *Si pon la Spada alla ſiniſtra coſta, &c.*

Multi deniquè amentes evaſere ob amorem mulierum, ſic Pitagoras inſanivit prò amore Pirandri, & Lampridis; Demetrius proptèr Lamiam, Ariſtippus per Laidem, Epicurus ob Leontiam, Sofocles proptèr Teoridem, Ovidius ob Corrinam, Tibullus proptèr Deliam, Dantes prò Beatrice, Petrarca prò Laura, & Orphęus prò Euridice; Immò ad talem inſaniam pervenit in amore Anaſaretis Iphis, ut miſere laqueo

queo ſuſpenſus obierit; Cleobolus in ætate 80. annorum, dùm per ſcalam ad amaſiam à ſtulta, ac ridicula dilectione ductus, raptim tranſiret per feneſtram, cecidit, ac miſerabilitèr periit, ut ſcribit Mat: Palma loc. citato.

CAPUT VI.

De illis, qui ſemel in die cibum capiunt, & quoties Veteres in die manducarent.

MUltos ex antiquis, ſi Mercuriali fides ſit habenda, ſemel tantùm in die cibis ſaturatos fuiſſe conſtat, hinc Apollonius antiquiſſimus Autor Grȩcus in mirab. hiſtor. ait, *eos qui in die ſemel tantùm cibis veſcuntur, amarulentioribus eſſe moribus, quàm ſunt illi, qui bis &c.*, & Celſus de illis etiàm mentionem facit his verbis: *aſſuetis bis in die comedere, ſi ſemel ſolum cibis impleantur, alvum aſtringi*; & de iſtis quoque locutus fuit in lib. de Dieta Hippocrates; Ego verò puto ſanitatis gratia alimen-

tum in plures vices dispartitum faciliùs concoqui, sicque laudare non possum eos, qui semel in die cibum capiunt;

Marcus Anton. Muretus eos comendavit antiquos, qui quatèr in die comedebant; Ego autèm Græcos, ter in die comedisse credo; ut per jentaculum, Prandium, & Cœnam, de is enìm tribus meminere scriptores; Paritèr de Romanis dicendum; Sic Galenus de tuen. Valet., ait *satiùs est illis*, ideſt Senibus, *ter cibum sumere*; atque illud fecisse Antiochum Medicum, ac Thelephum Grammaticum dicit. Quod verò de comesſatione, & ientaculo à Latinis Scriptoribus memorię mandatum est, ait Mercurialis, pueros solos ipso usos fuisse, perinde, ac hodie ubique ferè gentium hoc usurpatum est, ut pueri summo mane semper aliquid cibi capiant; quapropter in Curcullione Plautus facit Phedromum adolescentulum Veneri jentaculum vovere; similiter in Truculento Phronesium Meretrix sic ait

non novisti obscuro?

Qui illich apud me erat, hujus pater pueri ille est

Usque

Usque ad ientaculum. Jussit ali.

Idem dixit Martialis in illo distico'

Surgite iam pueri, vendit ientacula Pistor
Cristateque sonant undique lucis aves.

Prætèr pueros, & senes, qui valetudinis gratia ientaculo utebantur, nullos usquam usos fuisse putat cit. Mercurialis, quod si aliqui erant, qui uterentur, protinùs tanquàm incontinentes notabantur; Ità quoque de merenda dicit Nonnius, quod sit cibus post meridiem assumptus; paritèr infamia notabantur illi, qui comessationes, seù cibos post cœnam summebant, atque comessatoris nomine indecoro vocabantur, ut non sit mirum, Clementem Alexandrinum in Pedag. Prandiola, Epulas, atq; merendas damnavisse; Quemadmodum etiàm mirum videri non debet, si Aulus Vitellius Imperator epulas suas sæpè trifariam, interdum quadrifariam dispertiebat, idest in ientaculum, prandium, Cœnam, & comessationem, ut videre est apùd Svetonium. Sic apùd Grammaticos *Jentare* dicitur prò cibum antè prandium gustare; undè Afranius ait, *hæc jejunia ientavit*, &

Varro *Rempublicam adminiſtraret*, *& quod pulli ientent*; Notandum verò Feſtum ſcripſiſſe merendam eſſe prandium, quod ſcilicèt medio die caperetur.

CAPUT VII.

De Rabulis Forenſibus.

TAntus hodiè Rabularum eſt numerus, ut ſilentio eos præterire nefas eſſet, ubique enìm ſunt, & in quacumque via obviam veniunt, & quocunque loco, ac tempore ineptis vociferationibus nauſeant, iſti ſunt qui verba vendunt clientulis, & ſic dicuntur à Rabie, monente Stephano, vel à raucitate, ut is ſit Rabulà, qui in negotiis agendis acer eſt, & rabioſus, & juxtà Feſtum, qui multis intentus negotiis paratus eſt ad radendum, & auferendum; ſic dicitur rabula à radendo aures, nàm, ut à fando fabula, à nando nabula, à ſtando ſtabula, à paſcendo pabula, ità à radendo rabula; nec alia ratione rabulas in foro dictos putat

tat cit. Stephanus, quàm quod radant, ideſt offendant aures, & ut ait Quintilianus nimia verboſitate feriant; Hinc Calvin. in lex Jurid. ſcribit, de his loquendo, iſtos eſſe nugatores, qui intèr garriendum, & velitandum, ſinum conſpuunt, linguam rotant, & dentes arietant. Tàm importuni erant iſti tempore Fori romani apùd Gentiles, ut referente Poleto in hiſt. Fori rom. lib. 1. Judices deſcendentes de tribunali retinerent in area, planoque, ut quod vellent, obitèr obtinerent. Iſti in foro, tanquàm in foco laurus virens, crepitabant, alternis jurgiis convitiabantur, rixabantur, & latrabant tenſo pectore, qui ſonitum verborum inanem nulla ſcientia crocitabant, de quibus cecinit Poeta

Immenſa cavi ſpirant mendatia ſoles
Conſpuiturque ſinus ....

Quorum lingua, ait Poletus, eſt volubilitas inanis, ridenda, ac puerilis, conjunctaque cum aliquot legum rubricis, cancellis circumſcribitur forenſibus.

Nęvolum cauſidicum naſutè exagitat Mar-

Martialis lib. 1. hoc epigrammate

Dum clamant omnes loqueris tu Nęvole ſemper,
Et te Patronum, cauſidicumque putas.
Hac ratione poteſt nemo non eſſe diſertus,
Ecce tacent omnes, Nęvole dic aliquid.

Irridet enìm in his verſibus Poeta Nęvolum imperitum Rabulam, qui, ut ſe Clientibus oſtentaret, loquebatur tantùm, dùm cæteri clamarent, dumq; intelligi non poſſet quid diceret, & hac ratione placebat, ut teſtatur Ramir. de Prado, cumque cæteri tacerent, ipſe nec verbum quidem proferebat, hac arte diſertus quilibet eſſe poſſet, ſi tamèn hoc eſſet eſſe diſertum; Provocavit igitùr eum Martialis, ut tacentibus cæteris dicat aliquid.

In convitiis ità ſunt ſtolidi Rabulæ, & inconſiderati, ut eorum petulantiam ſæpiſſimè luat Litigator, quid enìm potuit cogitari audacius, inquit cit. Poletus, quid & Cauſidico, & Litigatori periculoſiùs, quàm Græculum quendam non Advocato partis adverſæ, quod ferendum eſſet, non Judici ignobili, & proletario, ſed Claudio Cæſari in medio Fori palam omnibus

au-

audientibus illudere inſano hoc dicterio; *& tu Senex es, & Stultus*; Tulit tamèn Cæſar non æquo, ſed fracto potiùs animo, parumque generoſo, neſcias fuerit ne? Græculus inſolentior, an Cæſar ſtolidior.

Hujuſmodi Blaterones, quorum lingua, tàm prodiga, volubilis, infræniſque eſt, ut fluat ſempèr, & æſtuet coluvione verborum, egregie ab aliquibus principibus utriuſque linguæ viris taxantur; Iſtorum autèm Rabularum adeò miſerabilem eſſe profeſſionem ait Franc. Poletus lib. 2 hiſt. For. romani cap. 11., ut cum peſſimè audiant apùd quoſvis de latrociniis, & concuſſionibus, ut tamèn domi eſuriant, tenuemque adeò quæſtum faciant, ut longè inferior ſit patrimonio Mimorum, & Hiſtrionum, quod notatur ſatyricè à Juvenale Satyr. 7.

Veram deprendere meſſem
Si libet, hinc centum patrimonia Cauſidicorũ.

In quà tota Satyra Poeta irridet, & exagitat Rabulas. Et tempore Decemvirorum nullos fuiſſe Rabulas, ait cit. Poletus;

C A-

CAPUT VIII.

De Sobrietate , & Gullæ vitio.

SIcuti Temperantia , ac Sobrietas , ad vitam conſervandam , & prorogandam faciunt , ità intemperantia , ac Gullæ vitium , & luxuries vitæ annos abreviant , ac ſaluti adverſantur ; undè quià fuerunt noſtri patres antiqui longè temperantiores , ac ſint qui vivunt hodie, lacte enìm , & melle , fructibus , & herbis contenti , luxus , & hodiernas delitias reſpuere , ideò ſalubriùs , & diutiùs vixerunt.

In victu certè hodie maxima luxuria eſt, ità ut fercula ferculis , acetaria acetariis , fructus fructibus , cruda coctis , in prima, ſecunda , & tertia menſa aponantur ; Carnes , piſces recentes , ac ſalitos varii generis aſſos , & elixos , conchilia , aves , caſeos , fungos , placentas , fructuſque omnis generis uno , & eodem epulo uſq; ad ſatietatem , & vomitum ingurgitantur , undè ex tanta ciborum copia , ac varietate in

te in ventriculo congesta pessimæ digestiones fiunt, undè morbi oriuntur, dicebat enìm Seneca diversa cibaria inquinare, & non alere, & Plinius simplicem cibum homini utilissimum esse ait, contrà verò ingluviem, & intemperantiam perniciosissimam; Hinc Persæ tanta moderatione, & sobrietate fuerunt usi, teste Xenophonte, ut modico nutrimento uterentur, quod idem de Arabibus scribit Jovius; Quin à Solone, & Lycurgo sancitas fuisse leges in luxum, & intemperantiam dixit cum Valerio Maximo Quercetanus in Dietetico; Prisci Romani aprimè fuere sobrii, nàm ut ait Plinius; *hortos habèbant, & ex illis vivebant.*

Tandem verò ad talem intemperantiam pervenerunt, ut integra patrimonia unico prandio dissipaverint; & videretur, eos non ut viverent natos esse, sed, ut comederent, ac potarent, & vomerent; Sic de Apicio romano, scribit Seneca, eum Minturnam profectum esse, ut squillis vesceretur, Alexandriam, ut Astacis, Africam, squillarum causa, ubi cum nullas repe-

reperiſſet provinciam execratus eſt; Cuilibet nota ſunt ſumptuoſa Vitellii, ac Heliogabali convivia, confecta ex rariorum piſcium jecinoribus, murenarum lacte, Phaſianorum, ac Pavonum cerebellis, luſciniarum linguis, atque id genus inauditis, ac inuſitatis eduliis, quibus non ſine magno ſumptu eorum menſę replebantur, ut referunt Sveton., & Cęlius Rhodig. lib. 28.

Etiàm apùd Græcos luxurioſiſſimi Epulones fuere; talis fuit Archeſtratus, de quò Atheneus lib 2., qui non minori ſtudio ubi ſingula edulia optima naſcerentur, in gaſtrologia ſua expoſuit, quàm qui orbis deſcriptiones, & navigationes agrediuntur; Legitur apùd Ciceronem, & Plutarcum, magna ignominia, & dedecore acceptum fuiſſe Mutonium Triunvirum, qui nimium potus, dum munus ſuum publicè obiret coràm univerſo populo Romano crapulam turpiſſime evomuit.

De Timocreone Rhodio legitur Epitaphium celebre, quod ſic ſonat

Multa bibens, & multa vorans, mala multaque dicens

Ipſe

Ipse viris, jaceo Timocreon Rhodius.

Cleomenes enormi intemperantia ſua, ac fęda ebrietate uſus variis obrutus eſt morbis immaturè ſeneſcens; Dionyſium juniorem Siciliæ Tyrannum nonaginta dies continuos ebrium fuiſſe, teſtatur Stephanus Niger de nim. Vitę luxu. Xenarchus Rhodius ob nimiam vini ingurgitationem Metretes cognominatus fuit. Svitrigalus Dux Lituanię, referente Ænea Sylvio, nunquam peregre proficiſcebatur, quin diſpenſatorem interogaret, an librum, quem de arte coquinaria componi curaverat, ſecum ferret; Ejus autèm Cœna in ſex horas ad minimum protrhaebatur, & ferculis non minus 130. utebatur.

Culenus Scotorum princeps voluptatum turpiſſimarum mancipium, ludos ſympoſiacos inſtituit, ut qui potando, vorandoque victor extitiſſet, hedera coronabatur, & munus accipiebat ampliſſimum; ſic paritèr Mitridatem, qui bella cum Romanis geſſit in muneribus quæ edidit, voracitatis, & vinolentiæ, fama eſt præmia propoſuiſſe, eumque victorem fuiſſe utrobique,

bique, ac planè omnium coevorum ſuorum bibiſſe plurimùm, & inde fuiſſe Bacchum nuncupatum teſte Plutarco lib. 1. quæſt., & Beyerlinck in Theat. vit. human.

CAPUT IX.

De Serapide Idolo celebri.

SErapis à multis Apis, & Oſiris dictus eſt, & apùd Ægyptios Idolum fuit magnæ venerationis; de hujus origine variæ ſunt opiniones; Aliqui enìm Jovem ipſum eſse putabant, alii Nili fluminis virtutem eſse credebant; nonnulli tandem Serapidem Regem fuiſse Ægypti tradunt, qui rudes adhuc homines ad mitiorem vitæ cultum traduxit, & colendarum vinearum, ac agrorum rationem docuit, ſicque famis tempore ſubditis alimenta prębuit, ideoquè eum, dùm viveret ſummo honore exceptum fuiſse, & mortuum in Deorum numerum relatum, dixere. Macrobius verò ſcribit Serapidem Solem eſse, quoniam caput hujus *Idoli* radiis ſolaribus orna-

ornabatur, quod confirmat Illuſtriſs. D. à Turre de Mitrha cap. 2. ; Celebratur autèm Serapis ſub forma Bovis, quia hoc Animal eſt omnium fere animalium utiliſſimum ; de hoc vid. Strabo, Serra, & Amian. Marcellinus ; Templa maxima illi fuere dicata, & Alexandriæ, & Memphi ; & horum exemplo illi Fana dicaverunt Spartani, & Athenienſes ; nec non Romani quoque huic Idolo Templum aperuere *Serapium* dictum, in quò, teſte Muſſardo magna cum laſcivia cantabant, & tripudiabant viri, ac mulieres ; hoc Idolum ſuperſtitiosè colebat inprimis Veſpaſianus juxtà Svetonium, & Tacitum ; & ab ejus oraculo deluſum fuiſſe Hannibalem ferunt multi, cui de ſuo fato interroganti reſpondit :

Lybiſſa teget gleba Hannibalis corpus.

quod Annibal ſic interpretatus fuit, quaſi ipſius corpus in Lybia, ideſt in Aphrica componi deberet, & moriturus in ſua patria ; At Oraculum innuebat Lybiſſam fluvium Bitiniæ, in quò paulo poſt Annibal venenum hauſit, ne in manus Romano-

rum veniret; Hujus Idoli Statuam, ait Scedius, ex auro, argento, ære, ferro, gemmis, oſſibuſq; Apis, & Oſiridis fuiſſe confectam. Tanta autem veneratione colebatur hoc Idolum, ejuſque talis vaniſſima opinio erat, ut multos quoque Chriſtianos invaſerat timor; nàm cum Theodoſius edictum promulgaviſſet, teſte Ruffino in Hiſtor. Eccleſiaſt. lib. 2. cap. 23., de diruendo Serapidis Idolo, milites criſtiani, quibus lege agere mandatum erat, coràm illo meticuloſi ſtabant, nec attingere audebant, cùm demùm unus ex militibus, magis fide, quàm armis munitus, arrepta ſecuri inſurgens ſtatuam idoli fruſtulatim conſcidit, quæ fruſtula igni data, illicò tanquàm lignum aridum conſumata fuere; Quidam dixere, hanc Statuam in honorem Joſephi juſti fuiſſe eformatam, teſte cit. Ruffino; Poſt verò iſtius ſimulacri ruvinam tanta ſecuta eſt Nili exundatio, tantaque terræ ubertas, ut anteactis ſæculis nulla unquàm maior eſſet viſa.

Plutarcus in lib. de Iſi, & Oſiride tradit Serapidem idem cum Platone ęſtimatum

tum fuisse; & ab hoc Idolo Trinitatis mysterium assertum esse testatur Clariss noster Lil. Gregor. Gyraldus in hist. Deor. Synt. 6., Consulenti enim cuidam Regi Ægypti, quisnam se esset beatior, ità respondisse fertur.

Principio Deus est, tum Verbum bis spiritus una est
Congenita hæc tria sunt cuncta hæc tendentia in unum.

Ideòque etiàm per Demonem Sanctissimam Trinitatem assertam esse dicendum, per hoc enim Idolum, ut & per alia antiquitùs Demones locutos certum est. De Serapide plura dabit Illustriss D. Co: Camillus Silvestri in not. eruditiss. ad Juvenal.

CAPUT X.

De Carne Svilla.

DE Suibus, qui ab Hebræis *Chazir* dicuntur breviter aliqua dicenda ſunt in capite præſenti; de his autem pauca habent Sacri Scriptores, quia quandiù ſtetit Hebræorum Reſpublica in Judęa nullos fuiſſe Sues, teſtatur Samuel Bocartus lib. 2. de anim. ſacr. ſcript. cap. 57.

Hinc Porfirius in lib. de abſtin. à cæde animal. ullos in Judęa naſci ſues diſertè negat; Porcum ad ſolam mortem nutriri ait Lactantius, cùm nullum quandiù vivit præſtare poſſit uſum; cum igitùr Sues non niſi mortui hominibus proſint, & cum ad ſacrificia, & ad eſum lex in Judæis vetaverit eorum uſum, idcircò pauca ſcripta de Sue in ſacris ſcriptoribus reperiuntur; Hebræi verò hujus legis cauſam phyſicam putant, porcum comedenti periculum eſſe à Lepra, ſi enìm infans, ait Plutarcus, lacte ſvillo nutriatur fiet leproſus; Clemens

mens verò Alexandrinus per Sues, quorum esus in lege prohibetur, intelligit impuros homines, qui porcorum more semper in luto, & stercore, ideſt in vitiis jacent, prohiberi: Plura de hac re videantur apùd citat. Bocartum, qui more solito super hac rè eruditè disserit; solummodò mihi liceat ex Macrobio Saturnal. lib. 2. cap. 4., addere, Augustum, cum audivisset Pueros à Rege Judæorum Herode interfectos, & suum filium quoque, exclamavisse, melius apùd Herodem porcum esse, quàm filium; Ridendo igitùr Hebræos Juvenalis in Satyr. 6. cecinit

Et vetus indulget senibus clementia porcis.

Romani verò, alięque Gentes semper usę sunt carne svilla, utpotè grata, ut & modò nos facimus; Sic Varro ait, pecus svillum donatum esse à Natura ad epulandum, & Galenus tertiana affectis in lib. 1. ad Glauc. prętèr testiculos, & alas gallorum, & ova sorbilia, porcorum pedes, cerebrum, & carnes svillas in jure liquefactas prębet, quod idem confirmat Jo: Langius in Epis. Medic. Titus Quintius ante tribuna-

tum, & Præturam Conſul deſignatus, in Chalcide apùd Hoſpitem cęnans miratus fuit de carnium varietate, & copia; Hoſpitem verò affirmaſſe traditur, illas omnes eſſe ſvillas, condimentis, & præparationibus differentes; ex quo mirè carnem ſvillam comendat Bruierinus; Mirum autèm eſt, in Arabia ſvillum genus non vivere; Eumeus ſubulcus Ulyſſis, *in Odiſſ.* 3., quem ex bello Trojano, & naufragio, ſibi tum ignotum, reducem hoſpitio excepit, dixit: *Ede hoſpes, nàm hæ porcellorum carnes*. Procos quoque Penelopes, obeſos Sues edere dixit Langius; undè conſtat, veteres Græcos Porcellos comediſſe; & olìm in pretio fuiſſe apùd Romanos, teſtatur Martialis in lib. 13. canendo

Lacte mero paſtum pigrę mihi matris alumnũ.
Ponat, & Aetolo de ſue dives edat.

ſupèr quo Domitius intelligit ipſum divitem ſibi habere ingentem Aprum, quantus fuit Aetolus interfectus à Meleagro; Me autem legiſſe recordor apùd Strabonem lib. 12. Cleonem Jovis Abretanii Sacerdotem, latronem inſignem in monte

Olym-

Olympo, cum ab Antonio ad Cæſarem defeciſſet, prò latrone Principis habitum geſſiſſe, poſtea Comanorum Sacerdotium in Ponto accepiſſe; ad quod cum veniſſet intrà menſem obiit ex nimia crapula morbo correptus; In eo autem Fano prohibitus erat ſvillarum carnium eſus, undè nec in totam Urbem Sus inferebatur; ſed Cleon Latronum more conſuetudinem prevaricatus eſt, atquè idcircò creditur irà interiiſſe Numinis. Cæterùm luxuriæ comedendi Aprum inventorem fuiſſe P. Servilium Rullum Annalia tradunt, & in hujuſmodi mores clamat Satyricus in 1. Satyr.

quanta eſt Gula, quæ ſibi totos.
Ponit apros, animal propter convivia natum.

Notandum verò Argivos in feſto, Porcum Veneri mactaviſſe, & Menſe Majo Mercatores, Majæ porcam prægnantem immolabant; Legitur etiàm Cereris myſteria Sue cæſa celebrata olìm fuiſſe; undè Poeta canit

Prima Ceres avidę gaviſa eſt ſanguine porcę,
Ulta ſuas merita cede nocentis opes.

Immò adendum eſt, fędera pacis, & nu-

ptiarum in Græcia, Latio, & Etruria, Sue mactato confirmata fuiſſe, aſſerit Jo: Langius in Epiſt. Medic.

Mentio fit apùd Gellium de Porca prȩcidanea, quæ immolabatur piaculi gratia antè fruges, hoſtiȩ enim prȩcidaneȩ erant illæ, quæ antè ſolemnia ſacrificia pridiè cedebantur.

ADVERSARIORUM JOSEPHI LANZONI

LIBER SECUNDUS.

AD ILLUSTRISSIMUM
D. APOSTOLUM
ZENUM VENETUM

Omni Eruditionum genere instructum.

CAPUT I.

De Nominibus Mensium.

IAnuarius primus Anni Mensis est, & à Jano nomen habet, sicuti enìm Janus dicitur bifrons, ideft, & præterita, & ventura cernens, ità paritèr iste mensis finem elapsi anni, & initium futuri habet; sic Numa à Jano Annum ordiri voluit, Romulus verò à Marte, & sic Martium

tium primum anni Menſem dixit; Calendis Januarii ſacrum Jano fiebat ex thure, ac mero; Conſules in Capitolium aſcendebant, conſulatum inibant, & Jovi Juvencas mactabant; in hujus menſis initio Strenæ ultrò, citròque mittebantur, & Vota; In hujus menſis Calendis luctus ceſſabat, convivia apparabant, liberabantur Servi, & Captivi, pęcuniam ſpargebant, lites ſuſpendebant, nitidiùs induebantur, ludos agebant, & januas, & templa coronabant.

Februarius nomen à Februo Deo luſtrationum habet, cui à Numa dicatus fuerat, hoc enìm menſe tota Civitas luſtrabatur; ideòque dicebantur Februa, quęcunque purgamenti cauſa in ſacrificiis adhibebantur. Iſidorus Februum Plutonem nuncupat, ſed Cenſorinus Februum, ait eſſe quidquid expiat, expurgatque, undè februare, purgare, & purum facere idem ſonat; In hoc autèm menſe lupercalia celebrabantur; plura de hoc menſe eruditè exarata tradit Clariſs. noſter Lil. Greg. Gyraldus in lib. de menſ., & annis-

Mar-

Martius menſis à Marte ſic dicitur, cui veluti Patri ſuo primum Anni menſem dicavit Romulus, undè Ovidius cecinit

Mars latio venerandus erat, quia præſidet armis.
Arma fere genti, remque, decuſque dabant.

Calendæ verò iſtius menſis à Matronis celebrabantur, quò illo tempore Junonis, & Lucinæ Ædes coli cœpta eſt, & ſervis matronæ aponebant convivia, ut in ſaturnalibus faciebant Domini, teſte Solino, & Macrobio; Servius Calendas Martii celebres eſſe ait, quia eo die pax intèr Sabinos, & Romanos ob raptas Sabinas facta eſt; Martii inſupèr prima die nouus ignis aræ Veſtæ accendebatur; atquè exolvebantur mercedes magiſtris.

Aprilis menſis à Venere ità vocatur teſte Hildebrando in Antiquit. rom., ſic etiàm dicitur ab aperiendo, eo quod terras, & maria, quaſi clauſa recludat, & aperiat, & prima hujus menſis die conſtitutum fuit, ut Matronę Veneri ſacrum facerent.

Majum tertium menſem Romulus poſuit,

ſuit, de cujus nomine intèr Autores magna diſſenſio eſt; Sic dicitur iſte menſis à *Majoribus*, quoniam Romulus cum populos in majores, & minores diviſſiſſet, ideſt juniores, in honorem utriuſque partis, hunc Majum, ſequentem Junium dixit; vel, ut alii dicunt, dicitur Majus à Maja matre Mercurii; de hoc menſe erudite Macrobius lib. 1. ſaturnal. Quin etiàm menſem Majum Mercurio ſacrum fuiſſe, ait Plutarcus, & iſtius menſis prima dies dedicata eſt Maję ſub nomine Boneę Deæ, & eandem eſſe Bonam Deam, & Terram inquit Gyraldus; Notandum autèm menſe Majo nubere bonum non fuiſſe, ut colligitur ex Ovidio, & Plutarco; ex quò patet in errorem incidiſſe Alex. Taſſonum, qui in ſuis opinionibus dixit, Ferrarienſes noſtros non nubere tali menſe conſueviſſe, nàm etiàm Romani antiquitùs à nuptiis abſtinebant menſe Majo, ut advertit Gyraldus noſter in lib. de menſ., & ann.

Junius dicitur à Junone, vel, ut ſuprà dixi à Junioribus Populis, quibus dicatus à Ro-

à Romulo fuit; Illi autèm qui ajunt à Junone ſic dici, huic inituntur rationi, nàm iſto menſe Junoni magni habebantur honores, undè à multis Junonius, non Junius dicebatur, ſic Ovidius

Eſt illic menſis Junonius ......

Et ſicut aliqui volunt in Coment. Faſtor. apùd Majores Romanos hęc appellatio menſis Junonii diù manſit, ſed poſteà detritis quibuſdam litteris, ex Junonio Junius fuit dictus; Aliqui Junium à junctis, & unitis Sabinis, & Romanis dici voluere, unde Ovidius

Et lare comuni generos, ſoceroſq; receptos,
His nomen junctis Junius inquit habet.

Nonnulli deducunt hoc nomen à Junio Bruto, qui pulſo Tarquinio Tyranno primus Romæ Conſul, ac liberator eſt factus.

Julius menſis, qui, & Quintilis nuncupatur, quià quintus à primo, nempè à Martio eſt, in honorem Julij Cæſaris, qui hoc menſe eſt ortus, Julius eſt appellatus, undè Macrobius ait in honorem Julii Cæſaris Dictatoris Julius eſt dictus, quod

quod hoc menſe ad quartum idus Quintilis, Julius procreatus ſit.

Auguſtus paritèr menſis antea ſextilis dicebatur, quià à primo menſe ideſt Martio ſextus eſſet; dicebatur autèm Auguſtus in honorem Auguſti, qui inſigniores eo menſe res geſſit; & hoc ex Senatus Conſulto, nàm Imperator Cæſar Auguſtus menſe ſextili conſulatum ſuſcepit, triumphos tres in urbe tulit, & Ægyptum hoc menſe in poteſtatem Populi Romani redegit, ut notat in Saturn. Macrobius; Ideòque de hac re plebiſcitum factum fuit, Sexto Pacuvio Tribuno plebem rogante.

September menſis ſic vocatus eſt, quià à primo, nempè Martio ſeptimus eſt; Priſcianus autèm putat ab voce *imber* ſic dici, ſed à doctioribus Criticis id neutiquàm probatur; volebat enìm hic Autor Septembris menſem ab imbre dici, eoquod, ut ego puto, ſæpè hoc menſe pluviæ cadant. In tutela autèm Uulcani fuiſſe hunc Menſem, ait Gyraldus; cujus menſis ſecunda die factum fuit navale bellum intèr Cæſarem Aug., & Marc. Antonium,

ut

ut teſtatur Dion in ſua hiſtoria. Macrobius autèm inquit menſem Septembris principalem ſibi retinere appellationem ex Germanici appellatione.

October ità dicitur, quod octavus eſſet à primo, nempe Martio; hunc menſem ſuo nomine Domitianum invaſiſſe, ait Macrobius; In Martis autèm tutela erat, undè October equus appellabatur, quia in Campo martio menſe hoc immolabatur quotannis Martibigarum victri, cum dexterior, teſte Gyraldo noſtro, & Equus potiùs quàm bos immolaretur, quià hic bello, bos eſt frugibus pariendis aptus, cùm ergo Octobri Mars præſideret, hinc eſt, quod tali menſe immolabantur Equi, qui Deo Marti erant dicati; de hoc plura cupienti dabit Feſtus.

November menſis ità dictus, quià nonus à primo nempè Martio; ſub præſidio Dianæ fuit apùd antiquos Romanos, & hoc menſe maria claudi dicebantur, & Jovi Epulum celebrabatur; Vacunalia etiàm tali menſe celebrari fuiſſe ſolita, ait Gyraldus; Vacuna autèm erat Dea, quę

pręe-

præerat vacantibus, & otioſis, cui à laboribus cum vacarent Agricolæ poſt cæptos fructus, & agrorum cultus per hyemem ſacra faciebant, hinc Ovidius

Nam quoq; cum fiunt antiquę ſacra Vacunę
Ante Vacunales, ſtantque, ſedentq; focos.

December demum menſis eſt decimus à Primo, ideſt à Martio, undè, & nomen illi eſt. In Veſtæ tutela fuit, & dicatus Saturno, undè Saturnalia celebrabantur hoc menſe, bellum ſummere nefas erat, ſicut à nocente pœnas exigere piaculare; de hoc menſe plura apùd Macrobium. Hìc autèm notandum, antiquitùs Annum ex X. menſibus tantùm conflatum fuiſſe; multo tempore autèm poſt Romulum Januarium, & Februarium additos illi fuiſſe aiunt, ſicquè annus ex XII. Menſibus, compoſitus fuit, ut etiàm hodie.

CAPUT II.

De Poculis antiquis.

CUm varia ſint poculorum genera, ego ad tria tantùm refero, *Sextans* nimirum, *Deunx*, & *Triens*. Primum eſt illud genus, quò valetudinarii, & temperati utebantur, ſecundum quò intemperati, ac bibaces, tertium tandem hoc eſt *Triens*, quò plerique ordinariò, & quotidiano victu utebantur; In conviviis à parvis calicibus incipiebant, & in capaciores terminabant, uſq; ad ſordidam Ebrietatem; ſolemne fuit, ut Deo alicui libarent, ideſt ex calice læviter aliquam partem vini difunderent, vel in menſam, vel in terram, & quandòque in honorem Amici, aut alicujus Fœminæ amatæ tot cyathorum vinum potabant, quot literę in ipſius eſſent nomine, ſic Martialis

Nęvia ſex Cyathis, ſeptem Juſtina bibatur
Quinque Lycas, Lyde quatuor, Ida tribus.

de quò uſu multa me ſcripſiſſe recordor in

Epiſtolis memorabil. Anton. Bulifoni Neapoli Impreſs. ann. 1698.] tom. 4. pag. 265., nunc ad pocula redeamus.

Pocula igitùr primò fictilia fuere, potiſſimùm ex terra Samia, undè Auſonius cecinit

Fama eſt fictilibus cęnaſſe Agathoclea Regem,
Atque abacum ſamio ſępe oneraſſe luto.

De faginis calicibus meminit Virgilius in Eclog. 3.

Pocula ponam fagina....

& Ovidius in lib. 3. Faſtorum

Terra rubens crater, pocula fagùs erat.

De poculis è cornibus bovinis paratis multi antiqui Scriptores egerunt, & ego de hac materia nonnulla ſcripſi in tom. 2. Muſæi Minervæ pag. 185. quem locum videat Lector curioſus.

Electrina pocula magnatibus olìm in pretio fuiſſe, ait Hildebrandus in compend: antiq. roman.

De argenteis poculis meminit Juvenalis canendo

Pauca licet portas argenti Vaſcula puri

Paritèr de aureis, & pretioſis gemmis diſtin-

ſtinctis cecinit ipſe Satyricus

.... nulla aconita bibuntur
Fictilibus, tunc illa time, cum pocula ſumes
Gemmata, & lato ſetbinum ardebit in auro.

hinc etiàm Virgilius lib. 1. Æneid.

.... Celataque in auro
Fortia facta patrum.......

Murrhina fuere illa pocula è murrha facta, lapidis genere, ut multi aiunt, cum odoris comendabili præſtantia, tùm colorum varietate inſigni; de quibus Juvenalis in Satyr. 6.

Grandia tolluntur cryſtalina maxima rurſus
Myrrhina ....

De iſtis poculis multa cupienti dabit Nicol. Guibertus in lib. de Murrhinis.

De Vitreis poculis, atquè Cryſtallinis pleni ſunt Doctorum libri; de quibus nonnulla collegi ego in Epiſtola de Arte vitri impreſs. in Muſeo Minervę tom. 2.

Cranium humanum deniquè barbaris quibuſdam gentibus prò poculo fuit; Sic Alboinus Langobardorum Rex, Regis à ſe prælio cæſi filiam Roſimundam uxorem duxerat, ex Soceri verò calvaria poculum

fecerat quò in Epulis uſus, Roſimundam coegerat, ut eodem poculo biberet tanquàm Patri propinans; quàm iniuriam ulta fuit Roſimunda juvene quodam in ejus necem impulſo pactione nuptiarum; quàm hiſtoriam tragicam, ſed curioſam egregiè narrat Paul. Diaconus lib. 1. de Geſt. Langobard.

CAPUT III.

De calculo albo, & nigro apùd Veteres.

CAlculum cretæ abſolutionis, carbonem verò condemnationis Symbolum fuiſſe apùd Veteres, ait Alex. ab Alexand. lib. 3. Gen. dier. cap. 5., undè Ovidius lib. 15. Methamorphoſ. cecinit

Mos erat antiquis niveis, atriſque lapillis,
Hos damnare reos, illos abſolvere culpa.

Antiqui enìm per cretam album, & candidum, ac per carbonem atrum, & nigrum colorem ſignificabant, licèt tamèn ater à nigro diferat, quoniam omnis ater niger eſt, at non omnis niger ater eſt; ater enìm horroris aliquid habet, eſtque viſu

tri-

triſtis, & iniucundus, ac proindè etiàm lugentibus peculiaris, at niger non ità, eſt enìm apùd nos nonnunquàm lepidus, ac venuſtus; Attamen, & color ater, & pullus, & niger antiquis infauſtus fuit, undè iſtis coloribus in parentalibus utebantur, & qui mortuis juſta perſolvebant, atris veſtibus induebantur, & dicebantur atrati, pullati &c., hinc meritò Alciatus in ſuis Emblemat., pullum vocat mæſtitiæ colorem, dùm canit

Index mæſtitiæ eſt pullus color.

Quod etiàm ex hiſtoria Theſei nobis proditum eſt, hìc enìm occiſo Minotauro, cum ad Patriam rediret, & imprudentèr nigro uteretur Velo; Pater ejus à longè hunc colorem tanquàm mortis filii ſignum accipiens, ſe in mare præcipitem dedit. Hìc verò cum Tiraquello in Alexandr. prętermittere nolo alba ſemper læta, & auſpicata fuiſſe credita, undè atros dies infauſtos dicebat Macrobius, cùm Nonnio Marcello, ex quò Virgilius

Abſtulit atra dies ....

iſti ſunt dies illi, quibus apùd Veteres le-

giones educere , aùt acies cùm hoſtibus committere , vel quidquam Reipublicæ agere Religio non permittebat, idcircò vocabantur religioſi , & triſti omine infames , in quibus , & res divinas facere, & rem quampiam novam exordiri non licebat, cur autèm dies primos poſt Kalendas, Nonas , & Idus, tanquàm atros religioſè Antiquorum plerique vitaverint, rationem aſſignat ex Ver. Flacco deſſumptam Aul. Gellius noct. atic. lib. 5. cap. 17., his verbis,
„ Proptèr hanc cauſam atri dicuntur, quià
„ Urbe à Gallis Senonibus recuperata L.
„ Atilius in Senatu verba fecit ; Q. Sulpi-
„ tium Trib. milit. ad Albiam adversùs
„ Gallos pugnaturum rem divinam dimi-
„ candi gratia idus feciſſe, tùm exercitum
„ Romani populi obſidione occiſum , &
„ poſt diem tertium ejus diei urbem prætèr
„ capitolium captam eſſe , compluresque
„ Senatores recordari ſe ſe dixerunt , quo-
„ ties belli gerendi gratia res divina poſtri-
„ diè Kalendas, Nonas, & Idus à Magiſtra-
„ tu Populi romani facta eſſet ejus belli pro-
„ ximò deinceps prælio, rem malè geſtam
„ eſſe

„esse; Hinc Macrobius lib. 1. Saturn. de atris hisce diebus ait: *omnes potriduani dies, seù post Calendas, seù post nonas, idusve, atri sunt, ideò, & nonas inhabiles nuptiis esse dixerunt.*

Dicuntur etiàm à multis dies Ægyptiaci, vel quià illis diebus percussa fuit Ægyptus, vel quià primi fuere Ægyptii, qui invenerunt dies cavendos, tanquàm nefastos, & infortunatos; hinc Nonæ etiàm intèr atros dies numerabantur ab Antiquis quià Meretrix post nonam in lupanari prostabat, ut monet Conr. Ritersusius com. ad Salvianum, undè Persius nonariam Meretricem sic vocat

Si Cynico barbam petulans nonaria vellat.

& cùm Persio Stuchius in Antiq. Conviv. lib. 1. nonariam dicit Meretricem, tanquam infaustam, ac omninò damnosam juvenibus, quos pessundant Meretrices, expillant, & ad miseriarum voraginem detrudunt; De hac autèm re plura curiosis dabunt Cæsar Calà de feriis quæst. 4., Aul. Gellius noct. atic., Macrob. Satur., & alii plures; nos verò ad album, & ni-

grum redeamus. Nigros appellat Horatius eos qui in vitia cadunt, dùm canit

Hic niger eſt, hunc tù Romane caveto.

Et nigrum prò mortuo accepiſſe videtur Servius dùm illud Eclog. 5. ediſſerens ait, *contrà Mortuos nigros dicimus*, hinc Juvenalis

.... & populum nigros efferre maritos.

nàm, & mortem nigram vocat Statius Theb. lib. 9.

...... & nigræ præcedunt funera Mortis.

Album autèm viventis eſſe Symbolum docet Martinus de Roa ſingular. lib. 6. cap. 15. Alii nigrum prò malo, album prò bono uſurpant, undè Perſius

...... per me ſint omnia protinus alba.

Et Juvenalis in 3. Satyr.

...... qui nigra in candida vertunt.

nec non Ovidius cecinit

Candida de nigris, & de candentibus atra

quos explicare videtur Terentius in Phorm. cum ait

His pretium nunc eſt, qui recta prava faciunt.

Album inſuper puritatis, fidei, ac caſtitatis, aliarumque virtutum eſt ſignum, undè

reli-

religioni eſt accomodatum, hinc Cicero 2. de legibus ait: *Color albus præcipuè decorus Deo eſt*; ideòque candidæ veſtes olìm in Sacrificiis erant in uſu, cujus cauſam reddunt Plato, & Plutarcus. Sicut autem album virtutum erat indicans, ità nigrum vitiorum, ac ſcelerum erat argumentum, ut ſuprà innui; ſic Rei in atra veſte prodibant, ut Corn. Lentulus Prætor ob conjurationis facinus, & huc facit illud Pythagoræ *à nigram caudam habentibus abſtine*; cujus Symboli optimam explicationem habet inſignis noſter Ferrarien. Co. Franc. Bernius in ſuis Arcan. moral. pag. 44. De albis ſententiis hoc eſt non obſcuris, & tenebricoſis loquitur Adr. Turnebus in lib. 6. adverſar. cap. 4. his verbis; *Aſinius Polio apùd Senecam Albutii ſententias, quæ apertæ erant, & faciles, appellat albas*. Nigrum interdum prò infauſto, infœlici, luctuoſo, & inauſpicato ſumitur ab Autoribus, ut è contrà candidum, ſivè album prò fauſto, fœlici, ac victoriæ ſigno, undè qui re benè geſta in bello cùm triumpho in urbem ingrediebantur in Curru

ru Equis albis tracto vehebantur; hinc proverbium *Equis albis percurrere*.

Album colorem proprium libertatis eſſe docuit Lipſius in lib. 1. elector. cap. 15. Id autèm, quod eſſet coloris albi ad boni naturam pertinere aiebant Pythagorici, quod verò atro colore induebatur, mali, cui alludere videtur illud famoſum Juvenalis Adagium

.....*quia tu gallinæ filius albæ*.

de quò Eraſmus, & Manutius; Quare meritò poſteà apùd Athenienſes Sacra ob lætitiam quampiam faciens, alba veſte induebatur, ut de Demoſtene tradit Plutarcus in ejus Vita.

Olim fuiſſe conſuetudinem apùd Cretenſes, ait Chriſt. Lambinus com. in Horat. carm. lib. 1., ut quot dies ſibi fœlicitèr evenirent, tot albos lapillos in vaſculum conjcerent, nigros verò in iis, qui infœlicitèr eveniſſent, atquè elapſo anno enumerabant albos, totidemquè ſe dies vixiſſe dicebant, undè Perſius cecinit

Hunc Macrine diem numera meliore lapillo
Qui tibi labentes apponat candidus annos.

Non

Non ſolum Cretenſium iſte mos erat, verùm quoquè Tracum fuit hæc conſuetudo, ut ſcribit Plinius, & de his loquens Lambinus, ait *Traces eos dies, quibus ſecunda Fortuna eſſent uſi, jucundèque & beatè vixiſſent albo lapillo notabant, nigro contrarios:* propretereà dies fœlices, albos Soles vocabant, triſtes verò nigros, quià illos albis, hos nigris lapillis notabant, undè Horatius in Satyr 9. canit

...... hunccine ſolem
Tam nigrum ....

ſuum caſum deplorans; Catullus contrà Soles candidos uſurpavit prò diebuslætis, & jucundis

Fulſere quondam candidi tibi Soles.

Candidam etiàm, hoc eſt fœlicem noctem vocat Propertius his carminibus

O me fœlicem, ò nox mihi candida, & ò tù
Lectule delitiis ......

immò Auroram candidam dixit Tibullus lib. 1. Eleg. 3.

..... hunc illum nobis Aurora nitentem
Luciferum roſeis candida portet equis.

Album paritèr colorem hyemi convenire,

ob

ob nives candidas, ait Tertullianus in lib: de ſpectaculis; & Veſtes candidæ tanquàm præmium Victoribus promittuntur in Apochalypſi cap. 3. his verbis; *Qui vicerit veſtietur veſtimentis albis*; de quà re vid. Picinel. in lum. reflex: part. 9. Candidam faſciam deniquè, tàm Romanis, quàm exteris gentibus, regium inſigne fuiſſe à Libero Patre inventum teſtatur Plinius lib. 7., undè Tigranem Armenum candidam faſciam inſigne regium antè Pompei pedes abieciſſe, velut à Dominio ſe abdicantem, ſcripſere Dion Plutarcus, & Marc. Donatus in annotat. ad Ælium Lampridium.

CAPUT IV.

De Termino convivii tubarum ſonitu, ac de Cedrinis menſis.

TUbarum ſonitum apùd antiquos terminum convivii ſignificaviſſe colligitur ex Tacito Annal. lib. 15. his verbis; *initia vigiliarum per Centurionem nunciari, convivium buccina dimitti*; undè Lipſius com.

com. ad loc. Taciti, & in lib. de militia Romana ſcripſit, *ut tempore convivandi cunĉti Tibicines, ac Buccinatores ad Tentorium Ducis perſonent*; hinc Atheneus lib. 4. Cœnam ſponſalem, ac magnificam Carani Macedonis Tubæ ſonitu terminaviſſe, meminit his verbis, *quod tandem extremæ cœnæ tuba ſignum editum eſt*; Quapropter ego Macedonum morem univerſalem fuiſſe claudendi convivia tubæ ſonitu deduco, maximè quià ipſe Atheneus addit *Macedonum enìm tu conſuetudinem non neſcis in frequentibus epulis obſervatam*; Atquè Ælianus in var. hiſtor. lib. 8; cap. 7. hoc de Macedonum uſu ait: *Tubæ ſigno accumbebant, eodemque ſigno finem adeſſe ſignificabatur*; ex quibus ergo apparet tubæ ſonitum finem conviviis apùd aliquos veteres conſtituiſſe, quod ſanè apùd nos hodie minimè eſt in usù; immò, multos Magnates, quando convivia incipiunt, tubę ſonitum indicunt, qui non niſi convivii termino, finitur.

Cedrinæ verò menſæ olim apùd Romanos in pretio magno fuere, de quarum luxu ſcribens Plinius lib. 13., ait *confines ei*

At-

Atlanti monti, Mauri, quibus plurima arbor cedri, & menſarum inſania; quas fœminæ contrà margaritas regerunt; iſtarum autèm pretii ratio erat regionis diſtantia, cùm apùd Atlantem Mauritaniæ Montem harum materia reperiretur, quod teſtatur Martialis lib. 14. his verbis

Accipe fœlices atlantica munera Sylvas
Aurea qui dederit dona minora dabit.

Figuram haſce menſas habuiſſe rotundam, ait Sthuckius lib. 2. antiq. convival. Seneca etiàm ſui temporis luxuriam deteſtatus eſt, dùm citri radices inſanis licitarentur pretiis ad menſarum, & lectorum ornamenta, ex quà Senecæ ſententia multi eas è citro fuiſſe confectas ſunt arbitrati, quidam tamèn contrà, quòd citri materies menſarum amplitudinis minimè ſit capax; Verior tamèn opinio, ut non è citro, quę fert citrea, ſed ex alia ejuſdem generis, quæ in Anchorario Monte citerioris Mauritaniæ, & Atlante naſcitur; Citrearum iſtarum menſarum meminerunt Paulus Jur. Conſ., Tertulian. lib. de Palio ſub finem, Hermol. Barbarus cor. in Dioſcor.,

Be-

Beroald. in adnot. ad Lucan., & alii plures. Ciceronianarum etiàm menſarum nomine inſignitas fuiſſe cedrinas has tabulas à multis colligitur ex Dempſtero ad Roſin. lib. 5., & deducitur à Tertulliano lib. de Anima, qui ſic ſcribit: *Quod menſis Ciceronianis infertur*; undè Plinius habet verba ſequentia: *extat hodie Tabula M. Ciceronis in illa paupertate, & quod magis mirum eſt illo ævo empta H S. undecim memoratur, & Aſinii Polii H S. undecim venundata*. Maculatas autèm iſtas cedrinas tabulas fuiſſe colligitur à Petronio in Satyric. dùm cecinit

...... Ecce afris eruta terris
Citrea menſa, greges ſervorum, oſtrumque renidens
Ponitur, ac maculis imitatur vilibus aurum.

Et maculas has non ad purpureos tapetes, ut ille loquitur, refero, ſed ad citreas menſas, quæ quò maioribus conſpiciendæ maculis, eo cariores erant; de quà re videatur Plinius.

CAPUT V.

De Tragœdia.

TRagœdia, juxtà Theophraſtum eſt Heroicæ fortunæ calamitas; & ſua dente Scaligero eſt imitatio illuſtris Fortunæ, fine tamèn infœlici, gravi carmine conflata, quę definitio deſumpta fuit ab Ariſtotele; Udenus Niſieli, ſivè Benedict. Fioretti magnus ille criticus vocat Tragœdiam purgatricem affectuum vitioſorum medio pietatis, & timoris, quod confirmare videtur Clariſs. Muratorius in Perf. Poes. lib. 3. cap. 1.; Cùm ergo Tragœdia moveat animos auditorum ad pietatem, & ſic pariat illam delectationem innocentem, & utilem, finem præcipuum Poetarum, hinc eſt, quod à funeſtis actionibus vim habet; Ità Scaliger ait, non in ſola lætitia jucunditatem ſitam eſſe, ſed ex quacunque diſciplinæ adeptione capi poſſe, diſcit enìm ſpectator, quemadmodum picturarum, quoque facies horribiles, ni-

nihilò seciùs spectantur, & juvant, undè Jac. Mazzonus scripsit, Tragœdiam debere in omnibus suis partibus impleri ærumnis, quod confirmare videtur noster Clariss: Pigna, dùm inquit, illas Tragœdias magis esse gratas, quę in tristitiam mutantur, istę enim magis docent, hinc Cęl Rhodiginus hoc habere proprium, ait Tragœdias, ut in adversam desinant fortunam; supposito igitùr esse partem necessariam in Tragœdiis motionem pietatis, quæ ut plurimùm provenit à morte innocentibus illata, non incongruum puto hìc quærere, an melius sit narratio funesti facti, an verò ejus representatio, ad hoc, ut actio ducatur ad terminum suũ, per terribile, & miserandum, sinè quibus nequit haberi Tragœdia, quæ bona sit. Horatius ad Pisones scribens docet, Medeam ante populum occidere non debere suos filios: *Nec pueros coràm populo Medea trucidet*; attamèn per hoc non tollitur, ipsum Horatium aliquandò approbare publicas occisiones, sed tantùm illas vetare, quæ turpitèr fiunt; & sic noster Pigna dat exempla, quæ ad tria capita referri pos-

ſunt, & hæc ſumpta ſunt à verbis ipſius Horatii; unum eſt illud, quod non eſt efficax, aliud eſt illud, quod non eſt cōmodum, tertium verò illud, quod non eſt poſſibile, & ſic tantam vim puto non habere ſi Medea coràm populo trucidet filios, ac ſi hęc atrocitas narrata audiretur; dùm loca horroris, & miſerationis melius exprimentur à narratore, qui id verbis ad pietatem accomodatis repreſentet, quàm ab eadem actione, licèt contrarium ſentiat Paulus Benius innixus autoritati ipſius Horatii

Segnius irritant animos demiſſa per aures,
Quam quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus.

Sophocles autèm, & alii antiquiores, in ſuis Tragœdiis meliora ſequuti, nunquàm induxere coràm populo atrocia facta; Quantùm verò ad non commodum, parum ſanè aptè coràm adſtantibus v. g. Atreus proprios nepotes coqueret, ideòque melius eſt hujus ſceleris narrationem afferre; undè Poeta cecinit (*Atreus*.

Aut humana palàm coquat exta nefarius

Ad non poſſibile tandèm refertur illud Prognis, & Cadmi, cùm prima in avem converſa

verſa ſit, & alter in anguem; ſic Poeta

Aut in avem Progne vertatur Cadmus in anguem.

Debet ergò in tragicis obſervari, quod quando nihil abſurdi cadat coràm populo, tunc licèt necem publicè repreſentare; Quod ſi plures ſint in Tragœdia occiſiones, illa in tali caſu, narratori linquenda eſt, quæ præcipua putatur, & quando videbitur jàm ſatis pietatem, miſerationem, & lacrymas motas eſſe in populo adſtante; tunc licebit extrà mittere nocentem, qui remanet, ut publicè ſemetipſum occidat, aùt ab alio occidatur, ut egregiè fecit in ſua *Orbecche* Gyraldus noſter, in hoc imitatus exempla antiquorum ſcriptorum; ſicquè fecit Clariſs. Petr. Cornelius in ſuis Tragœd., & Thomas, & Racine cum aliis illuſtribus Gallis Poetis.

Et hic notari debet, mortem ſceleſti hominis in Tragœdia ſemper intùs, & extrà Scenam accidere debere, quià tales mortes non excitant pietatem, & miſerationem, ob Juſtitiam, quæ vult tales impios punitos; ſufficit autèm, Auditores,

eorum voces ultimas audire, aùt hiſtoriam mortis intelligere ab aliquo nuncio, quaproptèr Lambinus ſupèr Horat. ait, quędam nimis atrocia, aùt horribilia, aùt viſu fęda, aùt incredibilia, non eſſe coràm agenda, ſed ea ſatis eſt ab hiſtrione, quaſi intus acta ſint renuntiari, & hoc modo miſericordiam commovent, aùt terrorem animis inferunt; Hìnc valdè miratur Gyraldus noſter ob Senecam, qui longè à pręcepto Venuſini in ſua Medea ſe tulit, tanto magìs, quià ipſe Ariſtoteles non comendavit Euripidem in tali actione; Ut verò Tragœdia ſit apta ad movendam pietatem, debet caſus tragicus cadere in viros in parte bonos, & in parte reos, & ut ait Picolominus in illos, qui ſtant in medio vitii, & virtutis, de quibus agit noſter Gyraldus; Intèr Tragœdias ſanè primam ſedem habet Œdipus Sophoclis juxtà Ariſtotelem, quià Œdipus quęrens punire illum, qui patrem occiderat, & timens ſe comiſceri cùm Matre; dùm caſtigationem parat nocenti, & dùm modum querit evitandi alium errorem, invenit, ſe eſſe illum, qui

in

in tàm enormia delicta prolapſus fuit; undè id quod illi accidit, multam comiſerationem obtinuit, nàm ille, qui talia flagitia abominabatur, incautè in ea incidit, dùm pœnam nocenti parabat; Optimè igitùr ait Ariſtoteles, illud idoneum eſſe ad Tragœdiam, qui nec per virtutem, nec per juſtitiam, nec per vitium, cum ſit in ſtatu fœlici, ac tranquillo, de repente incidat in ærumnam, non voluntariè, & malitiosè, ſed potiùs imprudentèr, ac inconſideratè, exemplo Œdipi, & Thieſtis.

Non tantùm igitùr delectationem, ſed utilitatem à Tragœdia, ut ſuprà dixi ſpectatores hauriunt, cùm enìm reſpiciunt aliorum exempla, veluti ſpeculum propriȩ fortunȩ, & actionis, diſcunt correctionem morum, ab illis, qui in Scena repreſentantur; ſicquè Theatrum, teſte Doctiſs: Ludov. Ant. Muratorio lib. 3. poeſ. ital., evadit delectabile gymnaſium bonorum morum, & amabilis Cathedra moralis lectionis, debet enìm longè ire ab hilaritate, ut monuit in Poet. Clariſs. Franc. Dini. Tragœdiæ verò pulcherrimȩ compo-

 ſitio,

ſitio, ut ait Ariſtoteles in Poet., non debet eſſe ſimplex, ſed implexa, & terribilium, & miſerabilium immitatrix; undè eodem ſuadente Ariſtotele, Tragœdia melior eſt, & multò perfectiùs Epopeia finem ſuum aſſequitur; Quodnam autèm Tragœdiæ genus laudabilius ſit, num ſcilicèt quod lætum habeat finem, an verò quod męſtum, & miſerandum, ideſt, an melior ſit Tragœdia ad lætitiam, quàm Tragœdia ad mœrorem; brevitèr quod ſentio exponam.

Duo videntur eſſe textus Ariſtotelis, in quibus precipuè judicat de Tragœdiarum dignitate; in uno docet, Tragœdias ad mœrorem, ideſt exitus infœlicis, pulcherrimas eſſe, in alio verò, optimam vult eſſe illam Tragœdiam, in quà atrocitas non conſumatur, nequè perficitur, ſed impeditur cum exequi deberet; Verùm ſi attentè conſideretur cum Clariſs. Creſcimbenio finis Tragœdiæ, qui ut ſuprà dixi, eſt purgare humanos affectus medio timoris, & pietatis captę à miſerabilibus aliorum caſibus, per conſequens dicendum erit,

erit, Tragœdiam finis infœlicis, & mæſti potiorem eſſe Tragœdia læti finis, quià dolor, & mœſtitia imprimunt atrocitatem actus repreſentati in ſpectatorum ideam, cùm qua iſti diſcedunt à Theatro, & ſic animus humanus melius purgatur, quod ſane non accideret, ſi lætum finem haberet Tragœdia, quià Gaudium de facili expellit terrorem, per quem animi purgatio derivat; adeòque optimè ait Paul. Beni ſupèr Poetic. optimam eſſe illam Tragœdiam, quæ ex fœlicitate in infœlicitatem mutat humanam fortunam, ſic Œdipus qui Rex erat, ac fœlix reputabatur, verè à fœlicitate migravit ad infœlicem ſtatum, dùm Regnum in exilium mutavit, ac cæcitatem, cujus Œdipi Tragœdia ab Ariſtotele omnibus aliis Tragœdiis anteponitur: Non per hoc autèm dicitur, Tragœdiam illam malam eſſe, quæ non tàm atroces caſus in ſe contineat, videmus enìm, Ariſtotelem comendare Iphigeniam in Tauris, quæ abſquè dubio crudelitèr incipit, ſed intercedente agnitione mutatur; ſic paritèr valdè comendabilis aparet

Meropes Illuſtriſſimi D. Marchionis Scipionis Maffei Poetæ eruditiſs. hoc Anno 1714. Venetiis tanta fama , & plauſu publicè ad multas vices repreſentata , licèt extincto Tyranno Polifonte lætum finem agnoſcat, Filius .n. Meropis evaſus à mortis periculo de repente ad Paterni Regni Fortunam evehitur ; Duas autèm eſſe partes Tragœdiæ , ait Paulus Beni in Ariſtot. Poetic. , nempè nexum , & ſolutionem , quibus addendæ ſunt Inventio, Diſpoſitio, & Elocutio , quæ omnia ſi ritè , & juxtà regulas Ariſtotelis exerceantur à Poeta , procul dubio bona habebitur Tragœdia ; oportet ſiquidem , ut docet Petr. Victorius, Poetam curare, ut præditus ſit facultate præclarè tractandi omnes illas partes, omneſque coagmentationes , & diverſas ſpecies fabularum , ut cùm opus ſit , valeat egregiè mores exprimere, & argumentum , in quò præſertìm requiratur induſtria Poetæ, cùm laude exequi , & res luctuoſas , in quibus exiſtunt vehementes motus animorum , eximiè itidem conficere ; uti antiquis Temporibus fecerunt So-
pho-

phocles, & Euripides, atquè alii plures Tragœdiarum Magiſtri tùm Greci, tùm Latini, nec non recentioribus Seculis itali noſtri, qui cothurnos æquè benè, ac Greci, & Latini, tractaverunt fœlici Muſarum comertio, proſpero eventu, & plaudente Fortuna; hujuſmodi fuere Triſſinus in Sophonisba, Taſſus in Toriſmondo, Gyraldus in Orbeche &c., Bonarellus in Solimano, Campegius in Tancrede, Speronius in Canace, Co: Dottori in Ariſtodemo, & nuperimè ſuprà citatus Marchio Maffeius in Merope, & Petrus Jacobus Martellus Bononienſis in Proculo, atquè aliis Tragœdiis nova Italicorum carminum ſpecie exaratis, in quibus ſumma Autoris peritia elucet. Obitèr autèm notandum cum Mart. del Rio, Poetam curare ſummoperè debere, ut totius Tragœdiæ periodus, ſit actio unius potiſſimum Diei, vel paulo plus, minuſvè, & Ariſtoteles hoc diſertè præcipit, & veteres omnes factitarunt, undè Æſchilus, teſte Suida, reprehenſus fuit, quià Niobem triduò exibuerit; in quinque porrò actus dividi debet

bet Tragœdia ex Venuſini præcepto

Neve minor, neu ſit quinto productior actu.

& iſti actus ſunt quaſi ſingula Tragœdiæ membra, quibus ſingulatim partes illius exhibentur; Hinc patet unumquemque actum partem aliquam fabulæ abſolvere debere, ità tamèn, ut à præcedente ſubſequens quodam̃odò trahatur, utquè res non diſſipata, ac diſiuncta, ſed aptè diſtributa videatur; cur autèm quinquè tantùm ſint actus Tragœdiæ, cauſam referendam eſſe in Poetis, ait Donatus in Poet. lib. 2., quibus ſcilicèt talis partitio placuit; niſi potius iſti per quinque actus fortaſſe, hominum vitam adumbrare voluiſſent, quę ſcitè admodum comparatur cùm fabula, undè rectè Apulejus de comico Poeta, qui daturus in Theatro fabulam repente interierat, *renunciavère*, inquit, *Philemonem Poetam jàm domi veram fabulam conſumaſſe;* Vita enìm hominis antiqua diviſione in quinquè partitur ætates; Per hoc autèm non nego, poſſe etiàm fieri bonam Tragœdiam ex tribus Actibus tantùm; dum̃odò ſit juxtà præcepta Ariſtotelis conflata;

flata; An autèm Tragœdia soluta oratione, an verò metro sit conficienda quęrunt aliqui, ad quod respondet Gyraldus, Tragœdias, & Comędias versibus esse exarandas, ad hoc, ut laudabilitèr compositæ appareant. Plura de Tragœdia cupienti dabit Illustriss. Crescimbenius Domin. meus semper colendus.

CAPUT VI.

De Genio, & Laribus.

GEnius à gignendo sic nuncupatur, quià nobiscum gignitur, vel nos genitos suscipit, & tuetur, undè natalis Deus dicitur ab Illustriss., & Reverendiss. D. Phil. à Turre Adrien. Episcopo digniss.; A multis vocatur Deus naturæ; sic genio indulgere, geniumque defraudare passim dicitur; Antiqui duos Genios unicuique tribuere; Bonum nempè, & Malum; Primus qui ad opera bona hortabatur, secundus qui ad mala concitabat; Ità Censorinus de die natali, ait:

Genius eſt Deus, cujus in tutela, ut quiſque natus eſt, vivit, qui ab utero matris exceptum ad extremum vitæ diem comitatur. Hunc autèm Deum placare erant ſoliti Antiqui Gentiles floribus, & vino, undè Horatius canit

........Sylvanum lacte piabant
Floribus, & vino Genium ......

Aùt juxtà Tibullum lib. 4. Thure

Magne Genj, cape thura libens, votiſque faveto.

Inſupèr erat, & loci Genius, cui ſacra reduces faciebant, ut eſſet propitius; Ità Virgilius de Ænea Italiam ingreſſo ait

......Frondenti tempora myrto
Implicat, & geniumq; loci, primamq; Deorũ
Tellurem, Nymphaſque, & adhuc ignota precatur
Numina ....

& Calphurnius Poeta antiquus cecinit

Pone focum, Geniumque loci, Faunumque, Laremque
Salſo farre voca ......

Fuit quippe è diſciplina veterum, ut colerent Deum loci, ad quem accederent, & hunc

hunc vocaviſſe Genium Loci, ait Lacerda ſup. Virgil.

Jurare paritèr per Genium Cæſaris, vel Principis maximum juramenti genus erat apùd veteres Gentiles; ſic Tertullianus in Apolog. ſcripſit: *citius apùd vos per omnes Deos, quàm per unum Genium Cæſaris peierat*ur; undè Minutius Fœlix in Octavio paritèr ait: *tutius eſt per Jovis Genium pejerare, quàm Regis*, & rationem aſſignat Woverus in not. ad cit. Autor., quià pejerantes per Deos non puniebantur, at per Principis Genium fuſtibus caſtigabantur; ut etiàm monuit Lipſius ad Tacit., & Elmenorſtius ſupèr Minut. Fœl.

Relicto autèm Genio, ad Lares me converto, qui erant Dii Domeſtici ex Mercurio, & Lara Nympha geniti, de qua generatione vid. Mithologi; Methonymicè prò Domo ipſa ſumuntur, & ab Autoribus uſurpantur; Apùd Plautum familiaris eſt Lar, qui certæ Domui, ac familiæ preeſt. De Laribus intelligit Ovidius, in lib. 2. Faſtor.

..... *qui compita ſervant*,

Et

Et vigilant noſtra ſemper in urbe Lares.

iſtis Diis diſcedentes vale dicebant antiqui, & revertentes eos paritèr ſalutabant, & adorabant, undè Terentius in Phorm. act. 2. ait

Deos Penates, hinc ſalutatum Domum divertar.

Laribus autèm vinum, & Thus offerrebantur ab Etnicis, & variis etiàm florum coronis exornatos Lares ipſos fuiſſe monet Hildebrandus, hinc Tibullus cecinit

Rure puer verno primum de flore coronam
Fecit, & antiquis impoſuit Laribus:

& Juvenalis in Satyr. XII.

Laribuſque Paternis
Thura dabo, atque omnes violæ jactabo colores.

Plura de hac rè legantur apùd Carol. Paſcalium in ſuo pulcro opere de coronis, & apùd Illuſtriſs. D. Com. Silveſtrium in notis ad Juvenal. egregiè exaratis.

CAPUT VII.

De Strenis.

STrena, cujus meminit glosſa in l. laudab. cod. de Advocatis, munus ſignificat, quod Advocatis, & Amicis dabatur; iſtarum autèm origo, quà fœlix annus ominabatur, ipſius auſpicio, & initio à Tatio Rege manavit, ſi Adriano Turnebo fides habenda eſt, qui Rex primum Romuli hoſtis, deindè collega in Regno Romano fuit; hoc, quià, & ſtrenę ne hoc quidem tempore exoleverunt literis mandare voluit, ut, & antiquitatem rei intelligat Lector, & ſciat Authorem iſtius moris; Hinc Symmachus in quadam epiſtola ſic ſcribit; *ab exortu urbis martiæ ſtrenarum uſus adolevit Tatii regis authoritate, &c.* Aliqui ſtrenas à Verbo ſtrenuo derivare volunt, eo quod ſtrenuis viris ob virtutem conveniebant; Lipenius verò à Dea *Strenia*, ſivè *Strenua* Strenas derivatas eſſe dicit

Stre-

Strenæ Romanis, & Sabinis erant propriæ; Alia munera Principum, Perſis cum reliquis orientalibus comunes fuiſſe aiunt; Jſtà vero certè de quibus Ælianus Xenia potius, quàm Strenæ erant, quæ dabantur prima Januarii die, Kalendis enìm Januarii ſacris litabant, & omnem Religionem renovabant, auguria capiebant, & ad Deorum pulvinaria ibant, multa animi ſubmiſſione, ſivè rectiùs ſuperſtitione, ob tantam ergo iſtius diei religioſitatem, ſtrenę diſtribuebantur, & tanta erat harum ſolemnitas, ut luctus publicus ceſſaret, de hoc enìm narrat Ælius Spartianus, quod Ælius Verus prohibuerit, ſtrenarum cauſa, ne Commodum mortuum circà Kalendas Januarii lugerent. Hac die novi *Coſſ* dicebantur annum aperire, annum deſignare, ac faſtos reſſerare; Iſta autèm munera, quæ ſub ſtrenarum nomine Amici, Amicis Kalendis Januarii nna cùm votis offerebant, adhùc perdurant, noſtris enìm temporibus ad Anni principium, ſalutem prò toto Anno præcantur, & ſtrenam poſcunt, ut vulgò dicitur *buona mano*,

no , ò sia mancia di Natale; undè apùd Martin. Lipenium in suo lib. de Stren. Italos singulis annis in Kalendis Januarii strenas pueris, servis, & aliis, boni ominis gratia, exhibere, & munera hęc tradere solitos esse legitur; imò institutis Baccanalibus, choreas ducunt, saltant, personati per civitatem incedunt, convivia splendida parant, & quoquo modo insaniunt. Strenæ autèm variæ antiquitùs fuerunt; primò scilicèt herbaceæ, posteà in ære, argento, in auro signato, in annulis, in vestibus, in libris, in Vino, in avibus, in pateris, & in carminibus, & istæ carminum Strenę poeticæ dicebantur, quarum exempla exhibet citatus Lipenius.

CAPUT VIII.

De usu Lucernarum ad Fenestras.

IN publica lætitia, & in sacris Feriis appendere luminaria ad januas, & fenestras, usus est antiquissimus apùd Hebręos, Græcos, Romanos, & Ægyptios; sic Persius

Herodis venere dies, unctaque feneſtra.
Diſpoſitę pinguem nebulam vomuere lucernę.
& hoc dicit, quaſi eſſet vitiorum ſui ævi gravis caſtigator, & ſic Romanorum levitatem arguit, qui ſe Judęorum ſuperſtitionibus obligaverant; Hebræi ſiquidem in ſuis Sabbatis talem lętitiam adhibebant, quem uſum ab Ægyptiis acceperant; Herodotus enìm ait feſtum diem egiſſe Ægyptios lucernis impoſitis, & à Græcis dicebatur feſtum luminum; huic uſui alluſiſſe Juvenalem puto in Sat. 12., dùm canit
..... longos erexit janua ramos,
Et matutinis operatur feſta lucernis.
alii ità legunt
Et matutinis operitur feſta lucernis.
ſupèr quem locum, ità ſcribit Lubinus: *Ex conſuetudine hoc ait, Poeta, quà in omni publica, & privata lętitia receptum erat, januam ornari lauro, & lucernis.*
Ovidius in Epiſt.
Undique collucent præcinctæ lampades auro.
Seneca in Thyeſte Act. 1.
Ornetur altum columen, & lauro fores
Lætæ vireſcant, dignus adventu tuo
Splen-

Splendescat ignis ....

Claudianus de Nupt. Honor.

Plurima venturæ suspendunt lumina nocti.

& Statius de Stellæ nuptiis lib. 1. Sylvar.

Fronde virent postes, & fervent compita flammis.

Mos autèm iste appendendi fenestris luminaria apùd Sinas in festis, & publica lætitia observatur, ut ait P. Mapheus lib. 6. histor. ind., his verbis; *Parietes, fornicesque, viridi fronde, micantibus rosis, & pretioso peristromate vestiuntur; Fragrant odoramentis, ac floribus viæ; accensis funalibus, ac laternis arbores, pergulæ, fenestræ collucent, &c.*; Quin, & talis consuetudo apùd veteres Christianos invaluit, teste D. Paulino Natal. S. Fœlicis 6. dùm canit

Multiforesq; cavis lycnos laquearibus aptent,
Ut vibrent tremulas funalia pendula flam̄as.

Viget paritèr, & hic mos comendabilis apùd nos, & vel ob adventum Principis, vel ob Summi Pontificis creationem, vel ob festum Sanctorum, supèr fenestras domorum noctis tempore apparent accensæ lampades in tali copia, ut totas illustrent

Plateas, ac illuminent Vias; ità viſum fuit ob feſtum Canonizationis noſtræ Sanctæ Catharinæ Vigriæ Ferrarien., Monialis Illuſtris Ordinis S. Claræ, dùm 22. Menſis Octobris Anni 1712. in Nocte, tota noſtra hæc Civitas illuminata fuit, ità ut quęlibet etiàm parva feneſtella proprias haberet lampades; adeòque nox illa clarior eſſet die ipſo, atquè poteſt juſtè dici illud feſtum, & quò ad luminaria, & quò ad alia pomparum genera, ſingulare in noſtra Urbe, ſaltem noſtris temporibus.

CAPUT IX.

De Fibulis.

FIbulam dicit ornamentum cinguli ad ſubligandam veſtem, tàm virilem, quàm uxoriam, in ſuo Lexico juridico Calvinus; cujus mentionem facit Plinius, & Bayſius; moralitèr autèm Seneca dixit Fibulam imponere, prò eo quod eſt coercere, & reprimere; hujus contrarium eſt laxare fibulam, hoc eſt anſam miniſtra-

ſtrare, aùt feneſtram aperire; undè Tertullianus de cor. milit. ait; *ut etiàm delictis fibulam laxet*; Propriè verò loquendo fibula à verbo latino *fibo* derivat, vel à verbo *fibulo*, à findendo autèm fibulam dicit Scaliger, quaſi findat id quod perforat; certè autèm fibulare conjungere ſignificat, undè Columella lib. 1. ait *omneſque parietum, & ſoli juncturæ teſtaceis pulvinis fibulantur.* Intelligit hìc autèm Columella de fibula architectonica, de quà Vitruvius lib. 1. tractat., quæ cùm ferrea ſit, tigna conjungit; tria enìm eſſe fibularum genera, ait Caſalius nempè Architectonicam, Veſtiariam, & Gymnaſticam; Veſtiaria fibula, eſt propriè circulus, & ornamentum cinguli ad veſtem ſubligandam, & hanc fuiſſe in numero ornamentorum muliebrium inquit Prudentius

......crinalis acus, redimicula, vittæ,
Fibula, flameolum, ſtrophium, diadema,
monile.

Viris etiàm ornamenti fibulæ fuere in Penulis, Clamide, Toga, Paludamentis, & Palio; hodie talis eſt fibularum uſus, ut

calceamenta etiàm ſtringant, & ornent. Fibulæ porrò ex ferro, orichalcho, argento, auro, ære, ac gemmis ornatę apparent, ſic de ferrea mentionem agit Quintilianus lib. 6., de Ænea Feſtus de verb. ſignif. his verbis: *proptèr æris uſum antiquiſſimum fibulis*; Argentea utebantur milites mediocris fortunæ teſte Caſalio, aurea fibula Aurelianus primus uſus fuit; & de hac Virgilius in 4. Æneid. cecinit

Aurea purpuream ſubnectit fibula veſtem:

de Gemmata Imperatorum fibula meminit Trebel. Pollio in Gallieno; *Gemmatis fibulis, & aureis uſus eſt*.

& Virgilius in 5. ſui Poematis

..... lato quam circumplectitur auro
Baltheus, & tereti ſubnectit fibula gemma.

Curioſa eſt Fibula, quę Gymnaſtica à nonnullis dicitur, quæ Cantoribus, & Commędis præcipuè inſerviebat; hæc ſiquidem ponitur à Caſali prò circulo æneo, quo virilia adoleſcentulorum ſolebant coerceri vocis conſervandæ gratia, quæ ex Veneris uſu aſperior reddi ſolet; undè Corn. Celſus de Re medic. lib. 7. ait: *Infibulare quoquè*

què adolescentulos interdum vocis, interdum valetudinis causa, &c., de hac meminit Juvenalis Sat. 6.

Solvitur bis magno Comędi fibula, sunt quæ
Chrysogonum cantare vetent.

Paritèr Athletas, etiàm in Palestra pugnantes fibulam usurpavisse, docet Martialis lib. 7. Epigr. 81.

Dum ludit media populo spectante palęstra,
Delapsa est misero fibula .....

de quibusdam fibulis inventis ad venereum concubitum impediendnm ab Antiquis Zelotypia correptis, quibus mulierum pudenda coercebantur, mentionem facit Henr. Salmutus in not. ad Pancirollum; quem usum etiàm memorat Martialis lib. 14.; hìc autèm immorari nolo, dùm res est parùm honesta.

CAPUT X.

De Analectis, & Lictoribus.

ANalecta ſunt reliquię, quæ cadunt è menſa, dùm comeditur, ità ſuadentibus Turnebo, Stephano, Calvino, & aliis; quæ in ſolemni, lautoque convivio in terram decidunt, & propriè ſunt Quiſquiliæ Ciborum, quas tollere nefas erat, cùm Amicis defunctis, atquè Heroibus eſſent conſecratæ, undè, & peculiare apùd Ethnicos ſacrificium fuiſſe legimus dictum Protervia, in quò igne conſumebatur quidquid ex epulis ſuperfuiſſet; & ità debere intelligi elegantem illum locum Catonis apùd Macrobium, ait Hildebrandus, nàm cùm quidam nomine Q. Albidius ſua bona comediſſet, & noviſſimè domum, quæ ei reliqua erat, incendio perdidiſſet, *Proterviam* eum feciſſe dicebat Cato, quod comeſſe non potuerit, id combuſſiſſe. Analectę autèm ſervi dicebantur, qui reliquias cenæ, aùt ea, quæ ceciderant

de

de menſa colligere ſolebant, ut legitur in lexic. Juridico. Præterea Analectæ ſuadente Joſ. Laurentio etiàm illi dicebantur, qui lectione multa exercitati memorię eſſent firmiſſimę, ut quidquid legerint, & audierint ſcirent; Lictores verò in hiſtoria Romana illi ſervi erant, qui faſces virgarum ligatos cùm ſecuribus Magiſtratui prępferebant, ejuſquè juſsu delinquentibus plagas ingerebant; iſtis uſi ſunt Magiſtratus majores, qui poteſtatem, ac imperium habuere; Lictorum porrò munus erat, ut populum ſummoverent, ſontes virgis cæderent, & ſecuri ferirent; differunt autèm à Carnifice, per hoc, quod Lictor tantùm in Cives romanos agebat, perduelleſquè virgis, & ſecuri more majorum percutiebat: Carnifex autèm crucifigebat, ſtrangulabat gullam frangebat, & alia ſupplicia ſervis, peregrinis, & illis, qui Cives non erant romani, irrogabant; & hanc diſtinctionem Lictoris à Carnifice exhibet Poletus in hiſt. for. rom. lib. 5. cap. 14. Plura de Lictoribus dabit Lipſius in Elect., & Illm̃us D. Anto. Bombardinus in lib. eruditiſs. de carcere.

A D.

ADVERSARIORUM JOSEPHI LANZONI

LIBER TERTIUS.

AD ILLUSTRISSIMUM

D. SEBASTIANUM ROTARIUM

Medicinę Doctorem Veronensem eruditiss.

CAPUT I.

De Juramentis.



Uramentum affirmatio eſt, vel negatio, ſacrę rei aſſertione, vel atteſtatione firmata, ut tùm maximè jurare dicamur, cùm Deum invocamus teſtem; & hoc multiplex eſt, Voluntarium, & fiebat abſente Judice, quando pars parti deferebat juramentum; Aliud dicitur ex conven-

ventione. Tertium eſt neceſſarium, de quibus Juriſtę conſulantur, ſicuti de juramento affectionis, hoc eſt in litem jurare; De juramento Calumniæ mentionem faciunt Doctores, quod juramentum præſtatur de bona conſcientia, ſuæque cauſę bonitate, quàm quis opinatur, & dicebatur olìm, quod litigatoribus ità deferebatur, ut actores quidem jurarent, ſe non calumniæ cauſa litem intendere; erat etiàm aliud juramenti genus, nempè per depoſitam pecuniam, de quo meminit Alex. ab Alexand. lib. 6. Gen. dier. cap. 4., & hoc erat, ut ſi quis peteret quod inficiaretur, dubia argumentorum fide, ambo, petitor, & reus, æreos quingentos apùd Pontificem deponerent, quod juramentum dicebatur, & demum rè diſcuſſa victor prò quò ſtaret juditium, nummos reciperet, victi verò ad ærarium ferebantur.

Notat autèm Poletus calumniæ juramentum, de quò paulò ante, ſublatum fuiſſe proptèr periurii metum, cùm ex philautia ferè ſemper plus æquo ſuæ cauſæ faveant litigantes.

Pon-

Pontificibus Gentilium non licuiſſe jurare per Liberos, ſed per Deos, ait Alex. ab Alexand. lib. 2. cap. 8.

Judices jurare ſolitos fuiſſe in leges advertit Aſcon. Pedianus in 2. in Verrem, antè quàm judicarent; idemquè affirmat And. Tiraquellus in not. ad Alexand.

De juramento Magiſtratuum meminit Cor. Tacitus, inhibitum enìm fuerat olìm prò Magiſtratu aliquid agere, niſi priùs ſacramento adactum eſſet, quod ideò cautum ferunt, ne ſpe, & cupiditate improba honores aſſumerent, jurabant enìm apùd Conſulem ſolemnè juſiurandum per Deos; poſteà ut in acta Principum jurarent Cæſarum temporibus ſervatum eſt.

Varias, & curioſas jurandi formulas apùd Antiquos, refert Alexand. ab Alex. lib. 5., ut per terram, per amnes, per fontes, per undas fluentes, quod ſanctiſſimum juramentum fuiſſe Græcorum veteres credidere, ut videre eſt apùd Plutarcum in vita Demoſtenis; de juramento per regium Sceptrum meminit Homerus lib. 1. Illiad.

......ſuper magnum juſiurandum juro.

Cer-

Certè per hoc Sceptrum......

Athenienſes per Iſidem jurabant, & Thebæi per Oſiridem in nubibus exiſtentem, teſte Diodoro lib. 1. Scitas per Ventum juraviſſe monet Lucianus; Traces per Mercurium juraviſſe, ait Herodotus lib. 5. Perſas per Solem, teſte Æliano; Ægyptios per alium, porrum, & cæpas, velut per Numina, undè Juvenalis Sat. 15.

Porrum, & cæpę nefas violare, ac frangere morſu;
O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina.....

Zenonem per Capparim ſua juramenta feciſſe, ait Laertius; De juramento Jonum per Crambem meminit Athenęus; Socrates per Canem, & per Platanum Tertullianus, Lactantius, ac Philoſtratus meminere; Sophocles per Caſtorem, & Polucem jurabat ſi Straboni credamus; Ætyópes per Defunctos ſuos, quorum corpora vitro ſervabant juraviſſe, ait Alexand. ab Alex. Frequens apùd Romanos juramentum erat per Deos, per Cœlum, & Terram, Sydera,

dera, ac mare, per Genium Principis, de quo ſuprà; per caput ſuum, &c., de quibus plura cupienti dabit cit. Alexander. lib. 5. cap. 10. Solummodò nequeo præterire curioſam jurandi Romanorum formulam à Livio relatam in Dec. 3. lib. 2., ubi de Scipione ait, quod cùm in hoſpitium Metelli veniſſet, & cùm concilium ibì juvenum inveniſſet, ſtricto ſupèr capita conſultantium gladio; Ex mei animi ſententia, inquit, juro, ut ego Rempublicam non deſeram, nequè alium Civem romanum deſerere patiar; ſi ſciens fallo, tùm me Jupiter Opt: Max., domum, familiam, remque meam peſſimo Letho afficiat. Notandum porrò ſoli Flamini jurare non licuiſſe, ut teſtantur Feſt. Pompejus, Plutarc., & Livius. Cenſorum autèm munus apùd Romanos varium cum eſſet, ità circà morum diſciplinam verſabatur, & præſertìm in cohibendo epularum ſumptu, in perjuriis caſtigandis, atquè in cognoſcendis juramentis; notat enìm Gellius juramenti cognoſcendi jus ad Conſulum Magiſtratum ſpectaviſſe; Quomodò autèm

jura-

jurarent Milites, & quomodò veteres ſolerent jurare totius Exercitus nomine, docet in lib. 1. cap. 20. Gen. Dier. Alexand. ab Alex., & poſt eum Tiraquell.

De modo jurandi tactis aris, meminit Horatius

Jurandaſq; tuum per nomen ponimus aras.

Jurare in alteriùs pernitiem, & jurare in leges alteriùs, conſuevere veteres; de primò Ovidius in Epiſtol.

In me jurarunt ſomnus, ventuſq; fideſque; de altero Plinius de vir. illuſtrib. meminit: *Aqua, & igni interdixit, ei qui in leges ſuas non juraſſet;* Similitèr jurabant in verba alteriùs, de quò juramento loquitur Livius: *Citati milites nominatìm apùd Tribunos militum in verba P. Scipionis jurarunt,* & nunc etiàm dicitur *jurare in verba Magiſtri*, de eis, qui clauſis oculis aliorum opiniones ſequuntur.

Nunc, relictis Etnicorum juramentis, aliquid de juramento Chriſtianorum delibandum eſt. Jurare enìm Chriſtianè ſumptum, ut ait Ambroſ. ad Valent. Imper. *eſt ejus quem teſtare fidei, præſulem Divinam poten-*

potentiam confiteri ; vel clariùs eſt invocatio divini nominis in teſtimonium alicujus rei ; ut inquit Paul. Layman. Spontè autèm, & ſinè neceſſitate jurare, vel falſum jurare peccatum eſt , juxtà Lombardum , ex neceſſitate autèm jurare , vel ad aſſerendam innocentiam , vel ad pacis fœdera confirmanda, vel ad perſuadendum auditoribus, quod eis utile eſt , malum non eſſe , ait cit. Lombard. In primitiva verò Eccleſia per altaria , Evangelium , reliquias Martyrum jurari legimus , ſic apùd Reginon. Theſsilo per Corpus Dionyſii , Germani , & Martini juravit . Apùd S. Petrum Damianum Wido Archiepis. ad S. Altare juravit , & Arnulphus manu ſupèr S. Evangelium poſita juravit : *ſic me Deus adjuvet , & iſta S. Evangelia* ; Clerum etiàm ſuum tactis S. S. Evangeliis jurare fecit, ut hodie apùd nos etiàm fit ; immò ſæpè tacta qualibet pagina Notariorum , jurare nos dicimus ; & Sacerdotes apùd nos jurant tacto pectore ſacerdotali .

Eduardus Rex Angl. autore Arndio , in ſuo lexic. jurare ſolebat pèr Deum , & Matrem

trem ejus; Apùd Gregor. lib. 5. Epiſt. 33. hæc jurandi formula legitur *Juro* per Patrem, & Fil., & Sp. Sanct., & Corpus B. Apollinaris Martyr.

Concil. Eliberit. can. 52. vetavit, ne Pueri antè annos 14. jurare cogantur, & Concil. Tribur. de controverſia intèr Laicum, & Presbyterum, ait „ Laicus per „ juramentum ſi neceſſe ſit expurgetur; „ Presbyter autèm vicè juramenti per „ S. Conſecrationem interrogetur, quià „ Sacerdotes ex levi cauſa jurare non de„ bent.

Cuſpinianus refert, Othonem Magnum Imperatorem more veterum Germanorum, barbam in pectus promiſſam geſtare ſolere, & per eandem, ſi quandò ſeriò loquebatur, jurare.

G CA.

CAPUT II.

De Tabaco.

A Braſilianis, juxtà Tevetum, Tabacum vocatur *Petum*; ab Americanis dicitur *Petick*; ab Hiſpanis *Nicoticiana* nuncupatur à Jo: Nicot.; qui temporibus noſtrorum Avorum hanc plantam primò tulit in Gallias, quàm Reginæ donavit, undè à multis dicitur *Erba Regina*; hoc accidit autèm anno Sal. noſtræ 1559.

Ideòque Maximilianus Zavona Tabacum etiàm nomen ferre ait herbæ Caterinariæ à Reginæ nomine, vel Mediceæ; eo quod Catherina Medices nuncuparetur.

Dodoneus vocat hanc plantam Hioſquiamum Peruvanum, Camerarius dicit plantam indicam vulnerariam, & Lugdunenſes in Gallia Bugloſſam antarticam vocant.

Tandem aliqui, dicunt Tabaci plantam, Panaceam, Lanam ſanctam, Piperinam, Petebecenæm, alii Onoſmion Æginetæ, & Anguelmoiſinem, & Uppovochum;

In-

Inſupèr acquiſivit nomen herbæ Sanctæ Crucis per hoc, quod Proſperus Sancta Crux Sedis Apoſtolicæ Legatus apùd Luſitanos, eam tulit primus Romam, teſte Clariſs. noſtro Aloyſio à Fabra in Diſſ. de Peto.

Dicitur verò Tabacum, à *Tabac* inſula Floridæ, ut monet. C. Hoffman. Primus in Europam ſemen ejus detulit Thevetus, in Luſitaniam miſit Franc. Hernandez, ſicut in Hiſpaniam; in Angliam primus Tabaci ſemen contulit Franc. Draeck Anglicus argonauta.

Quatuor ſunt ejus differentię, juxtà Mangenum de Tabac., nempè Maſculum, & Fœminam, minus, & Tabacum Arabicum; de quibus differentiis legatur citat. Mangenus; De hujus plantæ deſcriptione concinna legi poſſunt apùd Monard., Schroder, Bavhin., Neander, Alſtedium, Rajum, & Mangetum in ſua Bibliot. Pharmaceut. lib. 19. Hìc notandum, apùd Indos perpetui viroris eſſe Tabacum, in Europa verò non itèm, & licèt hanc plantam ſiccitatem magnam, hoc eſt particulas Salino-

Sulphureas habere putetur, attamèn, ipſam aqua gaudere certum eſt; Zenonem, pulveris Tabaci ignarum, ut pararet mentem ad ſtudia Eleborum pulverizatum per nares aſſumpſiſſe notat cùm Gellio Illuſtriſs. D. Ant. Maria Salvinus in Academ. Sermon., qui intèr laudes datas pulveri nicotianæ, ait iſtum Amicitiam conciliare, & ad inſtar Vini lætitias humano generi afferre; cujus Tabaci dotes poeticè exaratas, ſuavis muſa Clariſs. D. Hieronymi Baruffaldi Amici mei cariſſimi, omnique virtutum genere inſtructi, dabit in ſuo Dityrambo de Tabaco.

Fumum Nicotianæ accenſæ per tubum in os atractum, cujus frequens eſt hodie uſus, vel potiùs abuſus, aliqui damnant, inquit enìm Hoffmanus, ſe vidiſſe cadavera, quorum capita diſſecta exibuere cerebrum interiùs nigri coloris; quod idem affirmat D. Boucheret apùd Rajum; Alii verò hunc uſum laudant, quatenùs lympham excrementitiam ellicit, & catharros exſiccat, undè evacuatis oris, ac faucium glandulis, dentium dolori, & capitis grave-

vedini auxiliatur, insupèr aiunt aliqui ventriculum corroborare, concoctionem promovere, & aluum lenitèr solvere, quod, an sit verùm, fides sit penes eos; certè tamèn scio, multos esse, qui ad longum tempus tali fumo utuntur, & nullum sentiendo nocumentum, vitam longam protrahunt sani;

Foliorum pulvis naribus atractus, qui mos in nostra Italia usitatissimus est, vires addit, animum auget, & ad labores tùm animi, tùm corporis facilitèr tolerandos maximè facit, dummodò modus non excedatur, referente Hernandez; qui autor etiàm addit, puluerem hunc per nares assumentes, verbera, & cujusvis generis supplicia minimè sentire, quod ego nequaquàm concedo; Advertit autèm Zavona, omnes illos, qui potatores vini dicuntur, qui propriè, non ut vivant nati sunt, sed, ut bibant, celebres esse etiàm tabacarios, idest magnam hujus pulveris copiam assumere, & rationem addit ipse citatus Medicus, quià Tabacum assumptum sitim parit; ideòque aliqui putant pulverem taba-

ci non deonerare, ſed potiùs caput onera-
re, &ità ipſum cerebrum debillitare, un
cùm aliis ſenſibus, adeòque mortem acce
lerare dixit citat. Zavona pag. 49., imm
nonnulli ex Peto oleum parant, quod eſ
validiſſimum venenum, ut teſtatur Dom
Redi, & poſt illum Ego in meo de Vene
nis Tractatu non dùm impreſſo.

Licèt verò tot damna ex ab uſu Nicotia-
næ oriantur; attamèn, ſua affert juva-
menta hæc nobiliſſima Planta humano ge-
neri; Sìc Folia ſua viridia, contuſa, &
appoſita ſedare podagræ dolores, ait Ra-
jus. Ad calculum abigendum aquam ni-
cotianæ multum valere ſcribit Zacutus;
ad dentium Dolorem fugandum tabacum
calcinatum in crucibulo valdè validum eſ-
ſe inquit in ſua Bibliot. Pharmac. Clariſs:
Mangetus omni laude digniſſimus.

Tabacum comendatur ad peſtem, ad
paralyſim, ad diarheam, & teſtatur An-
ton. Recchus, fumum Tabaci in uterum
inſpiratum, in ejus ſuffocatione, mira præ-
ſtare.

Lixivium Tabaci frequentèr adhibetur
in

in Psora, & Lepra pecudum, ac jumentorum; cavendum tamèn, ne ad scabiem, & pediculos puerorum adhibeatur: scribitur enìm in decur. 2. an. 4. Miscel. Curios. pag. 46. fœminam quandam prò capitis scabie, & profligandis pediculis, tabaci vulgaris pulverem butiro permixtum tribus filiolis ilinivisse, qui mox omnes in Vertiginem, & vomitiones incidere, cùm sudore, & animi deliquio, atquè per horas 24. veluti temulenti apparuerunt.

Mulierem Bononien., ex nimia Tabaci masticatione, febri ardente correptam, cùm pravis symptomatibus, se vidisse testatur Dan. Angelus obs. 76. an. 8. decur. 1. Acad. Curios.; Scroderus autèm ait, se vidisse quendam, qui mictionem nocturnam tabaci suffitù præcavit; sicuti ex eodem suffitù Epilepsiam foveri exemplo notabili ostendit D. Schelamerus in Miscel. Cur. dec. 2. an. 7. obs. 196.

Quercetanus Syrupum Tabaci comendat in asthmate, quod remedium ego pluries proficuum expertus fui in praxi facienda, ob salem volatilem acerimum, quò

ſcatet Petum ; De ſucco recenti vulneribus fœlicitèr inſtilato meminit Ettmulerus in Scrod. dilucid. Tabacum deniquè vino maceratum, ſi exhibeatur prava excitabit Symptomata, de quò plura in meo de Venenis Tractatu : De Tabaco sìc cecinit ſuavis Muſa Clariſs. Franciſci Ariſi:

Eſt noſtræ exemplar vitæ, Bigate *Tabacus*,
Ut fumus perit, ut pulvis, & ut folium.

CAPUT III.

De Eſu Locuſtarum.

LOcuſtarum Eſum Judæis olìm lex moſaica permiſit], ut ex Levitico apparet, ſic etiàm legimus apùd S. Evangeliſtas Jo: Baptiſtam D. N. I. C. Præcurſorem in Deſerto Locuſtas manducaviſſe; quod poſteà cauſa fuit, Scriptores diſputare, an eſus locuſtarum ſit innocuus, vel an propriè Locuſtæ fuerint, an potiùs ſummitates Plantarum, an Piſces, &c. In præſenti capite nos aliquid de Locuſtarum esù dicamus. Cęl. Rhodig. lib. 28. Orienta-

talibus gratam esse locustam in cibum, ait. Diodorus Siculus scribit Ætiopes comedere locustas volantes ingenti fumo necatas, quæ ultrà valles in tanta copia decidunt, ut victum omni genti abbundè præbeant; In ipsa Græcia idem cibus fuit in usu, teste Bocarto de Anim. S. Script. lib. 4. qui hoc probat textu Aristophanis Comici antiq. & Athænei lib. 4.

Pars quædam Ætyopum, ait Plinius; locustis vivit; itèm Solinus scribit Confines Mauritaniæ certo tempore Locustas terrestres legere, durataſque salsugine in presidium vitæ solas habere; Dioscorides paritèr testatur, illas in usu fuisse prò cibo; Alioſque plures populos Locustis vesci refert Aldrovandus lib. 4. de insectis.

Cæterùm, quod tali cibo usus esset Jo: Baptista in Deserto asserunt D. Hieronym., Origenes, Hilarius, Augustinus, Corn. à Lapide, Bocartus, Natal. ab Alexandro, Bernard. Lamy, & alii plures; nec enìm omne Locustarum genus Judæis interdicebatur, ut videre est in Levitico cap. 11., Talmudistæ autèm distinguunt intèr Lo-

Locustas, alias mundas, alias immunda ut notat Lamy.

Isidor. Pelusiota verò, & alii volunt Locustas Jo: Baptistæ fuisse summitates he barum, ac foliorum, quibus vesceretur Prò locustis Beza accipit pyra sylvestria quæ à Columella vocantur agrestia pyra Alii referente Cornel. à Lapide, bellari esse ex mele, & oleo confecta dicunt; Mul ti esse Cancros marinos volunt; Alii ess quasdam herbas, quas vulgò rapuncula vo cant, dixere. Gaza apùd Aristotelem prò Locustis, quę comeduntur, intelligit Squil lam marinam, quæ secundum Ælianum est cicada marina, sivè gammarus Colu mellæ, verùm cùm S. Jo: Baptista longè à Mari esset in Deserto, perperàm dicitur squillis enutritum fuisse; credo enìm ego ut suprà dixi, verè Baptistam, animalia in secta, quæ propriæ locustæ dicuntur, co medisse, undè Prudentius canit

Parum locustis, & favorum agrestium
Liquore pastum ......

Et S. Mater Ecclesia

Cui latex austum sociata pastum
mella locustis.

Plu-

Plura de hac re vid. Aldrovand. de infect: lib. 4.

CAPUT IV.

De Horis.

HOra tempus ſignificat, hoc eſt quamcunque temporis partem, ſivè diurnam, ſivè nocturnam; hìnc quatuor Anni tempora hoc eſt, (*Ver*, *Hyems*, *Æſtus*, *&* *Autumnus*) à nonnullis horas dicta fuiſſe, ait Rob. Stephanus.

Propriè verò ſunt partes illæ temporis, in quas diſtinctus eſt dies; & iſtæ primò duodecim fuere inſtitutæ, cujus ordinationis talem fuiſſe originem legitur. Quodam tempore Hermes Triſmegiſtus, cùm eſſet in Ægypto ſacrum quoddam animal Serapi dicatum, quo in toto die duodecies urinam feciſſet, pari ſempèr interpoſito tempore, per XII. horas diem dividi debere conjecit; & exindè hìc horarum numerus longò cuſtoditus eſt tempore; poſteà in XXIIII. horas diviſus fuit, aſſerente

Pli-

Plinio. De diei diviſione ità Cenſorinus; *Dies partim naturalis, partim civilis, naturalis tempus eſt ab Oriente Sole, ad ejus Occaſum, cui contrarium eſt Nox ab occaſu Solis ad ejus ortum; Civilis autèm dies eſt, qui fit uno Cœli circuitu, quò verus dies, & nox continentur.*

Horæ autèm erant antiquitùs inequales, majores enìm in Æſtate, minores verò in Hyeme, quià dies æſtivi longiores, hyemales breves; undè horologia etiàm incerta fuiſse, ait Laurentius in Polymat. lib. 1.; hìnc Seneca ait; *faciliùs intèr Philoſophos, quàm intèr horologia conveniet*. Pulcherrimum eſt Martialis Epigramma in lib. 4. de horarum diei diviſione; quò rogat Euphemum Structorem menſæ Domitiani, ut ex ſuis carminibus, ea, quæ jocoſa ſunt oſtendat Imperatori, tantùm, cùm cęnaverit, ea verò, quæ ſunt ſeveriora antè cęnam; Sìc Poeta

Prima ſalutantes, atq; altera continet hora

undè patet ex hoc carmine primam, & ſecundam horam ſalutationibus fuiſse deſtinatas, ut ait Illuſtriſs. D. Patarolus in not. ad Orat. veter.

Exer-

Exercet raucos tertia Causidicos.
& hoc secundo versu ostendit Poeta, tertiam diei horam in litibus agitandis fuisse consumptam, ut & quartam.

In quintam varios extendit Roma labores.
hoc est Romani in varia opera quintam horam diurnam exercebant.

Sexta quies lassis, septima finis erit.
Quietem verò à laboribus usurpavisse horam sextam insumentes non omnes, ait Ramir. de Prado; sed tantùm lassos, qui velut interiungebant usquè ad septimam; à septima in octavam hi lavabantur, quamvis in hoc epigrammate nulla lotionis fiat mentio; attamèn hìc est versus.

Sufficit in nonam nitidis octava palestris.
Intelligunt hìc interpretes, ab octava in nonam palestris se exercuisse Romanos, quorum exercitationi aderant frequentes spectatores usquè ad nonam, quà monebantur cęnatum ire.

Imperat extructos frangere nona toros.
Explicat *frangere toros* Domitius, prò accubitu supèr toros; accumbebant enìm quandò cęnabant.

Pu.

Putat autèm Ramir. de Prado, ſextam horam, ſeptimam, octavam, & hyeme nonam in lavatione conſumi à diverſis; Robuſtiores, vel qui in paleſtra poſtmodùm ſe exercere volebant, vel curioſi paleſtræ Spectatores ſexta, & ſeptima ſe lavabant, delicatiores octava, quià ſexta, & ſeptima nimis balnea calerent; Eſt autèm nona hora velut indictio quędam cęnę, quæ monebat miniſtros, ut lectos ſternerent, cęnamquè pararent, poſt nonam enìm epulandum erat, ut teſtatur vetus Horatii commentator ad Od. 7. lib. 2. his verbis: *Romanorum conſuetudo fuit, ut poſt nonam convivarentur*, ſequitur Epigramma

Hora libellorum decima eſt Eupheme meorum
Temperat ambroſias cum tua cura dapes,
Et bonus ætherio laxatur nectare Cæſar,
Ingentique tenet pocula parca manu;
Tunc admitte jocos, greſſu timet ire licenti
Ad matutinum noſtra Thalia Jovem.

Horologia ad diem menſurandum, & horas diſtinguendas inventa ſunt, cujus inventionis Autorem fuiſſe Anaximenem Meſſenium, ait Laurentius; talia Horo-

lo-

logia à multis Clepſydræ vocabantur, quòd aquam intùs habebant incluſam, quà horæ notabantur; de quibus leg. Vitruvius. Quià verò iſta Horologia plerumquè in foro proſtabant, Puerorum, ac Servorum munus erat horas obſervare, & numerare, indequè nunciare, undè Juvenalis

Quem dicat veniſſe Puer, quot nunciat horas.

& Martialis in lib. 8. Epigr. 67.

Horas quinque puer nondū tibi nunciat, & tu
Jam conviva mihi Ceciliane venis.

An verò tintinabulis horas indicarent horologia, tempore ſequenti non negat Laurentius, sìc idèm Martialis cecinit

Redde pilam ſonat æs thermarum, ludere pergis;

Habebant etiàm antiqui horologia excitatoria, ad juvenes excitandos, hodiè forſan *Svegliarini* dicuntur; undè Lucianus in Dialog. ait, *manè ad tintinabulum expergefactus, &c.* Erat etiàm horologium portatile, quod ſecum ferebant veteres Etnici, ad dignoſcendas horas; & Vitruvius appellat talia Horologia, *viatoria penſilia*. Hodie elegantiſſima fiunt in Anglia, Gallia,

lia, &c. talia Horologia portatoria, ac caro pretio venduntur in noſtra Italia.

CAPUT V.

De Lacte in Viris.

QUæſtionem agitat Eruditus Caſp. à Reies in ſuo Camp Elyſ pag. mihi 574. an ſcilicèt lac in Viris, & Virginibus generari, ac in illorum mammis inveniri poſſit? Ego inpreſentiarum tantumodò aliquid notabo de Viris, qui lacte per proprias mammas emiſſo, dulce ſui ſpectaculum fecerunt.

Ariſtoteles concedere videtur per ſuctum frequentiorem poſſe lac in Viris provenire, immò in lib. de Animal. ait, ſe vidiſſe in Viro tantùm lactis emulſum, ut caſeus ſit confectus; Veſalius in Anatom. non ſemel, ſed pluries lac in Viris ſe conſpexiſſe aſſerit; Alex. Benedictus ait, Syrum ſe quendam vidiſſe, cui filius infans mortua Matre ſupererat, & huic, ut famem vagientis pacaret, ubera admovere ſæpè ſolitum fuiſ-

fuiſſe, aſſiduoquè ſuctu lacte manaſſe papillam, quò exinde filium nutrivit; ſic multos fuiſſe homines, qui neceſſitate compulſi proprios filios lactavere, ſcribit Caſp. à Reies; De milite narrat Clariſs. D. Joh. Ludovic. Hannemanus in Miſcel. Cur. dec. 2. an. 5., qui paritèr, mortua conjuge, infantem lactavit; Sexagenarii lactantis hiſtoriam raram eruditè, refert in Append. Miſc. Acad. Curioſ. an. 5. decur. 2. Excellentiſs., omniq; laude digniſſimus D. Chriſt. Franciſcus Paulinus Acad Naturæ Curioſ. maximum Ornamentum, ac Lumen; De pluribus Viris lacte præditis, atquè à Natura donatis, memini ego in meis Animadverſ. pag 119.

Infantem primo menſe lac è papillis reddentem copioſum ſe obſervaviſſe, ſcripſit Cardanus lib. 12. de ſubtil. Inſupèr Marcellus Donatus de homine refert, qui ex mammis lac in maniſeſta quantitate emittebat; Et narrant qui novum Orbem luſtrarunt, teſte Andr. Laurentio in Anatomia Viros penè omnes maximam lactis copiam habere, quà filios enutriunt.

CAPUT VI.

De Vinculis diverſis Antiquorum.

INtèr veterum vincula, nonnulli numerant Reticula ad illaqueandas Feras, & capiendas Aves; Laqueus pedum *pedica* vocatur, de qua Poeta cecinit in Bucolic.

Ut captam pedicis circumdat aranea muſcam.

Boiæ dicebantur vincula quędam tàm ferrea, quàm lignea velut juga bouum.

Capiſtra vincula erant, quibus ligabantur vites, & alia, undè Columella lib. 4. ait, *cum ad ſummum palum recta vitis extenſa eſt capiſtro conſtringitur*. Immò à multis ſummuntur pro capitis vinculis in equis, & jumentis, hìnc Martialis ait

Paret purpureis aper capiſtris.

Panagron dicebatur rete piſcatorum.

Numella ligneum erat vinculum, quò reorum pedes, & colla in rotunda foramina immittebantur, & ibidem conſtringebantur; de quà ait Plaut. in Aſin.

Ner-

Nervos, catenas, carceres, numellas &c. Numella etiàm, teste Festo, genus est vinculi, quò qnadrupedes alligantur, sic Varro lib. 2. rei rusticæ ait: *ut possint alligari levibus numellis.*

Catastæ nomine aliqui intelligunt compedem servilem, ut Persius inquit

Capadocas rigida pingues pavisse Catasta.

Alii volunt Catastam, esse locum, ubi venales Servi exponebantur; undè Statius canit in Sylv.

Non te barbaricæ versabant verna catastę.

Compedes, vincula propria sunt pedum; Horatius Epod.

Dura compede perustus crura.

Catena vinculum est ferreum, quò vel Servos, vel captivos, vel animalia etiàm iretimus, ne effugiant; Sìc Silius italic. lib. 7.

..... *Arcta servari catena.*

& Horatius

..... *bunc tu compesce catena.*

Lorum dicebant veteres corrigiam, quæ ex corio vinculum est, sumebantur etiàm prò retinaculis Lora, & prò habenis ju-

mentorum, sìc Ovid. in Metham. 2.

Colla juga erumpunt, abruptaq; lora relinquunt.

Epidromes etiàm dicebantur funiculi diſcurrentes, quibus retia panduntur contracta, & contrahuntur expanſa, authore Polluce, qui Epidromos, & Peridromos vocat. Manicæ, propriè manuum vincula ſunt, undè in Pſalm. habetur: *nobiles eorum in manicis ferreis*. Sìc Virgilius canit

Ipſe viro primus manicas, atq; arcta levari
Vincula ......

CAPUT VII.

De Militaribus Pęnis.

DUplices videntur fuiſſe pęnę militares apùd antiquos, leviores nempè, & acerbiores; lenis fuit animadverſio, quæ tantùm inferebat ignominiam; & hæc multiplex fuit; I. Per mutationem militiæ, quod erat ab honeſtiore loco, in humiliorem transferri; II. Cum venam ſolvi militi reo jubebant, & ſanguinem mit-

mitti; III. Cùm foſſam ferre, exercitu inſpiciente, miles cogeretur. IV. Cùm haſtam dare cogebatur, & hæc pęna dicebatur *Cenſio haſtaria*. V. Cùm miles reus ſtans, cibum, & potum ſumere coactus erat, quod tamèn intelligendum de cęna, nàm in prandio uſitatum erat ſtare. VI. Detractio calcei nota erat infamiæ, ac militaris ignominiæ; paritèr diſcincto, & habitu turpi proſtitui, apùd milites antiquos pœna fuit. VII. Lævitèr quoquè puniebant militem veteres Romani, cùm extrà caſtrum, aùt vallum miles tendere jubebatur, interdùm, & ſinè tentoriis. VIII. Cùm ſtipendium ſubtrahebatur, qui milites *ære diruti* dicebantur, & *æs reſignatum* militi dicebatur, teſte Hildebrando, cùm ob delictum, ne ſtipendium illi daretur, in tabulas erat relatum, atquè ità puniebatur miles tardus, & infrequens, qui abeſſet, aùt abfuiſſet à Signis. IX. tandèm levi pœna mulctabatur miles cùm hordeum prò tritico illi dabatur, ut indignus videretur militum cibo.

Gravior verò caſtigatio multiplex pari-

tèr fuit, ut fuſtigatio, cùm Tribunus ipſe Reum condemnatum levitèr tangebat, & quaſi ſigno dato, reliquæ multitudini militari, obijciebat, quò facto, omnes, qui in caſtris erant ferientes, alius fuſtibus, alius lapidibus in ipſis caſtrorum principiis hominem occidebant, & ità puniebantur illi milites, qui vigilias, aùt circuitiones neglexiſſent, vel qui furto aliquid è caſtris abſtuliſſent, vel falſum teſtimonium dixiſſent, aùt ſi qui falſo ſtrenuum aliquod factum ſuum honoris, præmiique cauſa, ad Tribunos retuliſſent; qui ter ob eandem culpam mulctati fuiſſent; vel tandèm qui in præſidio, aùt ſtatione poſiti per metum deſeruiſſent locum, aùt arma in diſcrimine abieciſſent, & iſti dicti erant infames; Hodie fuſtigatio iſta apùd milites viget, ſed non ad mortem, & vulgò dicitur *paſſar per le bacchette*. Quod autèm ſi plures peccaſſent, & multi ſimul locum deſeruiſſent, tunc fiebat decimatio, quà ſcilicèt decimus quiſque ſortè ad ſupplicium legebatur, interdùm Viceſimatio, & Centeſimatio in uſu fuit. Aliquandò miles, qui de-

deliquerat ſub furca diù cęſus virgis manebat; Alii prætereà ſecuri percutiebantur; & loco ſecuris gladius fuit introductus; alii deniquè in Crucem ſublati ſunt, quod ſupplicii genus non civium, ſed propriè ſervorum erat, undè ſervi fugitivi, qui Crucem meruere, Cruciferi dicti ſunt, & in ſignum ignominiæ crucis ſignum in Veſte ferebant; Crux autèm modò in pœnis reorum non eſt ampliùs, abolitum enìm hoc ſupplicii genus fuit à Conſtantino Imperatore, ubi enìm Domini Crux honorata eſt, putatum fuit, quod reus honoraretur, ſi crucifigeretur.

CAPUT VIII.

De Veteri tondendi ritu.

HErodotus lib. 4., ſcribit, Machiles occiput crinitum geſtare tonſa anteriori parte; Sic Maxies Aphricæ populi dextram capitis partem comatam geſtant, ſiniſtram autèm tondent; Ità Strabo ait Anſes anteriorem partem crinitam

habent, occiput verò tonſum.

Svetonius, Caligulam, ait pulchros, & comatos crines habentes, ſæpè offendiſſe, & prè invidia occipitio raſo ſolitum fuiſſe deturpare.

Leges XII. Tabularum prohibebant, referente Plinio, Genas fœminis radi; immò addit Romanos 454. annis intonſos fuiſſe, donec adducente P. Ticinio ex Sicilia tonſores venerint ad Romanos.

Macas, ait Jo. Ravis. Textor in Officina, ſummum capitis verticem radere, in medio capillos creſcere ſinentes, hinc, atquè hinc in orbem, & Abantes, anteriorem capitis partem tondere conſueviſſe, ne ullas hoſtibus ad capiendum anſas darent.

Mentum autèm radere Alexandri temporibus in Græcia inventum fuiſſe inquit Athenæus lib. 13.

Sabinorum Sacerdotes Æneo cultro tonderi ſolitos fuiſſe legitur; Scitas ob calamitates comas depoſuiſſe, ait Athenæus; & apùd Jndos comam tonderi juſſu Regis maximi ſupplicii loco fuiſſe notat Stobeus.

Apùd

Apùd Lacedemonios ingenui alebant comam, namquè omnes comati erant, cùm Servos crines habere non deceret; idemquè in omni ferè Græcia, ubi Servis nutrire comam nefas erat, in uſu fuit.

CAPUT IX.

De Nudipedalibus, & Furca.

NUdipedalia Feſta erant apùd Gentiles, Græcos, Romanos, & Barbaros, in quibus nudis pedibus oportebat omnes incedere; de quibus loqui videtur Tertullianus in Apolog., & inſtituta fuere, ut terra arreſcente pluviæ impetrarentur; & etiàm talia Feſta Judæis fuiſſe propria inquit Flau. Joſephus lib 1. Bel. judaic. Hæc autèm ſacra nudis pedibus peracta ſacco indutis, & pulvere conſperſis ad puritatem, & ſimplicitatem oſtendendam; Romani quoquè his uſi ſunt, cum vota Deę Veſtæ concipiebant, ejus ædem nudis pedibus adeuntes; ut notat Joſ. Laurentius in Polymat. lib. 6.

Fur-

Furca generalitèr ſumpta dicitur omne id, quò, quid ſuſtentatur in modum furcæ factum; ego autèm propriè hìc ſumo Furcam prò pœna, & ſupplicio, undè Plinius ait: *in Furcas fixus*; De furcæ ſupplicio fit mentio in leg. 38. §. Auctores ff. de pœnis. Dupplicem autèm furcam fuiſſe ex Scriptoribus lego; veterem ſcilicèt, & novam; Furca vetus Romanis fuit antiquitùs uſitata, & iſta paritèr dupplex fuit, ignominioſa, & pœnalis; Prima, quà collo impoſita Servi circumduci ſolebant, ob culpam aliquam contemptui, & ad irriſum, hìnc Furcifer dicebatur olìm Servus, qui ob leve delictum à Domino ignominiæ magìs, quàm ſupplicii cauſa, furcam circà urbem ferre cogebatur, prædicans peccatum ſuum, & obvios monens, ne quid ſimile peccarent; undè Donatus ait: *ſupplicii cauſa circà vicinos furcam in collo ferre, ſubligatis ad eam manibus, & prædicare ſuum peccatum, & ſimul movere cæteros, ne quid ſimile admitterent*; & hanc pœnam bellè depingunt Plutarcus in Coriol., & Halicarnas. lib. 7.

Pœ-

Pœnalis autèm illa erat furca, quà collo imposita circumducti, cùm verberibus mortem inibant, undè Isidorus, patibulum esse furcam ait, quòd ferat caput, suspensumque, & strangulatum statim exanimet.

Furca nova porrò ævi inferioris inventum est, instrumentum scilicèt è triplici ligno, forma jugi veteris, cui appensos homines laqueo strangulamus; Pœna tamèn laquei, mors impura, ac infamis ab Homero dicitur; Plinius vocat eam præposteram, quià spiritus intercluditur, cui exitus quærebatur; ignava sanè hæc mors est, & vilissima, teste Hildebrando.

CAPUT X.

De usu Salis apùd Veteres.

SAl commune, quod etiàm Pueris innotescit, est concretum salsum compositum ex acido concentrato in subiecto terreo alchalino; cujus usus varius fuit apùd Veteres, sìc notum est quomodò

apùd

apùd Etnicos nullum ſacrificium ſinè Sale fuerit oblatum, ac in illo vim efficaciorem placandis Numinibus ineſſe putabant proptèr virtutem incorruptionis, ut advertit Alex. ab Alexand.; farre itaquè molito, toſto, ac Sale conſperſo, (molam ſalſam vocabant) victimæ caput aſpergebant, à quò ritu, & mola verbum immolare deductum eſt; Maximam igitùr, ait Plinius ſalis autoritatem è ſacris Veterum intelligi, apùd quos nulla ſacra ſinè mola ſalſa conficiebantur, hinc Tibullus lib. 3. cecinit

Farre pio placant, & ſaliente Sale.

Sìc in Levitico à Deo præceptum legimus, ſale condita illa omnia eſſe debere, quæ in ſacrificiis offerebantur; quin & Salinum ipſum intèr vaſa ſacra connumeravit Joſ. Laurentius, quod eſt patella in qua Diis primitiæ cùm Sale offerrebantur, undè Livius ait: *ut ſalinum, patelamque Deorum cauſa, habeant*; quaproptèr Sal religionis gratia in divinationibus apponi ſolitum erat, hinc à veneficiis Sal quàm longiſſimè removebant, tamquàm rem ſa-

cram

cram, sìc Homerus ait
Insperſit autem ſale ſacro ......
Sal Fęderis vocatur in Levitico his verbis: *ne auferas ſal fęderis Dei tui de ſacrificio tuo.*

Olìm hoſpitibus antè cibos apponebant veteres Sal in ſignum amicitiæ, undè multi Gentilium tamquàm ominoſum cenſebant, ſi Sal in menſa effunderetur, & aliqui etiàm noſtris hiſce temporibus ſemper aliquid infortunii prædicunt, quando contingit Sal in menſa proffundi; Sìc multi apùd nos hac de cauſa menſam abſquè Salino apponunt, ne Sal effundi contingat. Cæterùm Salis uſum multis gentibus incognitum fuiſſe trojano ſæculo Homerus, & Pauſanias, affirmant: Tracibus autèm fuiſſe peculiare Sale mancipia emere, ait Alex. ab Alexandr.

Infinita prętereà cōmoda Sal hominibus ſuppeditat, ac potiſſimùm à putredine deffendit, ideòque Ægyptios mortuos ſale condiviſſe innui ego in meo de Balſamat. Tractatu, quià à tabe, ac putredine corpora tuebatur; Inſupèr Sal Symbolum fuit Doctrinæ Evangelicæ, & prædicatio-

nis

nis Apoſtolicæ; sìc Chriſtus D. N. dixit *Vos eſtis Sal Terræ*.

Sterilitatis Symbolum paritèr Sal eſſe, ait D. Hieronym. com. in Math., undè in pœnam multas ſupèr Civitates expugnatas Sal fuiſſe effuſum legitur, sìc Mediolanum exaratum Anno 1165., Saleque conſperſum fuiſſe, teſtatur Sigonius de Reg. Ital. Itèm aliæ Urbes in Hiſpania, ut ait Abulenſis com. in Judic., talem expertæ ſunt pœnam, & ſimilitèr de Caſtro in Italia noſtra dicitur.

In ſacris aliquibus tandèm Catholicorum Sal locum habere videtur, ut in Baptiſmate, & aqua luſtrali, &c. Iſiacos tandèm Salem à menſa ablegaviſſe, ait eruditiſs. Cęlius Calcagninus noſter.

A D.

ADVERSARIORUM JOSEPHI LANZONI

LIBER QUARTUS.

AD REVERENDUM P. D. PETRUM CATHERINUM ZENUM C. R. SOMASCH.

Venetum doctissimum.

CAPUT I.

De Academiis, earumque utilitate.



Cademiæ nomen derivare videtur, teſte Svida, à loco mille paſſus ab Athenis diſtante, ità dicto ab Academo Heroe ibi morante, ubi Plato natus fuit; Academia verò noſtro hoc tempore dicitur illa Urbis pars, in quà celebrantur Studio-

diorum gymnaſia, & vulgò Univerſitas dicitur; ſub nomine quoquè Academiæ veniunt illi Eruditorum, & Poetarum illuſtres Cœtus, qui noſtras Italiæ urbes ornant; Sophoclem Athenis olìm legem tuliſſe, ait Laertius, ut neque Scholæ, neque Academiæ aperirentur, neque Philoſophorum quisquam pręeſſet, niſi id Magiſtratus decreviſſet; modò Pontifices, & Imperatores erigunt.

Academiarum inſtitutio valdè antiqua fuit, in Oriente enìm fuit Academia tempore Joſue apùd Judæos, sìc, & Scholas habuere Hebræi; undè apparet Academiarum inſtitutionem, Natura Duce, primitùs factam fuiſſe, de iſtis enim meminit Moyſes in ſuis libris; Apùd Sinenſes, teſte Nicolao Trigautio, viget Philoſophia moralis, quam traditione, à quodam Confucio, quem dicunt vixiſſe antè annos ſuprà bis mille, habuere; attamèn nullas Academias habent; Paritèr Turcas Academiis ſcientiarum carere dicunt;

Quod autèm ad Academiarum utilitatem ſpectat, ſi temporum memoriam, vel

vel levitèr refricare velimus; Reſpublicas illas diutiſſimè ſemper floruiſſe, ait Brancaccinus lib. 1. cap. 5. de jur. doctorat., quę optimorum ſtudiorum diligentem habuere curam, & in quibus ingenuarum artium, atquè linguarum extiterunt Scholæ; hìnc Moyſes Propheta Dei in ſingulis Civitatibus Sinagogas inſtituit, in quibus Viri Sapientes Divinas interpretarentur Leges; Salomon paritèr Hieroſolymis ſeptem paleſtris inſtructam Academiam magnificè excitavit, ut monet Pineda de reb. Salomon. lib. 3. Sic ad rectè dirrigendas Reſpublicas, & Civitates, Sapientes ſunt acceſiti, qui regulas, legeſque imponerent, ut Cretenſibus Minos, teſte Plutarco; Lycurgus Lacedemoniis, & Solon Athenienſibus ſcribente Æliano. In noſtra porrò Italia viget Virtus, triumphat probitas, atquè Urbes, & Reſpublicæ cæteris Mundi populis invidiam movent ob Illuſtres Academias, quas velut in gremio ſuo fovet Itala Tellus; hìnc antiqua Univerſitas Bononiæ fulget, viget paritèr in Italia Ticinenſis, Patavina, Piſana, Meſ-

ſanenſis , Neapolitana , Peruſina , Salernitana , Taurinenſis , Senenſis , Romana , atquè noſtra Ferrarienſis , quæ undiquè Privilegiis Pontificiis , ac Imperialibus ornata , & Claris Viris ſempèr munita fulget intèr cæteras , *velut intèr ignes luna minores* ; Prætèr has Academias vulgò Univerſitates ſunt aliæ eruditorum Poetarum Paleſtræ , ut Arcadum , & Infœcundorum Romæ , Intrepidorum Ferrariȩ, Recuperatorum Patavij , Incognitorum Venetiis , Gelatorum Bononiæ , Fiſiocriticorum Senis , Incitatorum Faventiæ , Concordium Ravennæ , Furfurariorum , & Apatiſtarum Florentiæ , & aliæ multȩ celebres Academiæ , ità ut nulla ſit Italiæ Civitas , licèt exigua , quæ ſua non gaudeat Academia , velut meliori ornamento.

C A-

CAPUT II.

De Pudicitia.

PUdicitia eſt animi Virtus, quà quis verecundatur, ut ſunt actus venerei, juxtà D. Auguſtinum de Ciu. Dei; & dicitur à Pudore monente D. Thoma; juxtà verò Hebręos dicitur purificatio, & mundatio à verbo *Taber*.

Pudicitia, ſuadente Auguſtino, res eſt Animæ; virginitas autèm corporis: ſiquidem illa in anima integra permanente, poteſt altera corpori violentèr auferri; omnes penè Autores tùm ſacri, tùm profani ſummis laudibus hanc virtutem extollunt; ſic S. Cyprianus ait, Pudicitiam eſſe nobilium ornamentum, exaltationem humilium, decus Religionis, &c.

Hac omiſſa, omnem ruere virtutem ſcribit Cęlius Rhodigin. lib. 13., in ea ſiquidem decoris muliebris eniteſcit principatus; iſta comendabiles facit pauperes, divites extollit, deformes redimit, pulchros exornat;

nat; hęc Lucretiam Bruto æquavit, neſcias an etiàm prætulerit, quoniam Brutus non poſſe ſervitutem pati à Fœmina commonitus didicit; Ovvenius ſic de Pudicitia cecinit

Virginitas animi murus, victoria carnis
Pectus honeſtatis ſancta Pudicitia eſt.

Tanti fecerunt Pudicitiam nonnullę antiquorum fœminæ, ut mortem præferre Pudicitiæ voluerint; Sìc Paulina Saturnini Uxor, teſte Joſepho Langio, per dolum Decii Adoleſcentis, Pudicitia (hic enìm eam ſub perſona Oſiridis in ejus Templo compreſſit, amiſſa) dolore excruciata periit; Sìc paritèr Virgo Ethruſca, juxtà Benedict. Varchium à militibus capta, ſervandi pudoris gratia ex Anciſæ Ponte in Arnum ſe deiecit; ad ſimilitudinem illius, quam refert Bonfin. lib. 6. dec. 1., capta enìm, ait citat. Autor, ab Atila Aquileia, cùm *Digna* ingenua Mulier à Barbaro milite capta ad ſtuprum raperetur, in præces verſa, tanquàm ſecreti cupida, facilè impetravit, ut in ſuperiorem partem domus abduceretur, cumquè illa prior locum aſcen-

aſcendiſſet, confeſtim partem eam cœnaculi occupavit, quæ Fluvio imminebat; indè ad Militem converſa: ſequere me, inquit, ſi vis me potiri, ac cùm his verbis in ſubiectum flumen ſe præcipitavit; & Valerius Maximus lib. 6., De Græca Fęmina nomine Hippona, ſcribit, quę cùm hoſtium claſſe eſſet excepta, in mare ſe proiecit, ut pudicitiam morte tueretur; & mori pudica, quàm impudica vivere maluit.

De Euphraſia Virgine narrat Nicephorus lib. 7., quæ ſub Diocletiano cùm proptèr S. Fidem noſtram ad proſtibulum duceretur, & in cubiculo cum Juvene clauſa, veneficam ſe eſſe dixit, & pharmacum habere, quò illitus vulnerari non poſſet; accepit Juvenis mendacium, ac ob ei conſervatam pudicitiam, tale remedium diſcendum poſcit; tùm illa ceram oleo liquatam manibus ſubigit, & collo ſuo circumlinit, atquè ut in ſe ipſa periculum faciat juvenem hortatur, & ille gladio arrepto, primo ictu virginis caput amputavit, & ſic illa corporis caſtitatem, & Religionis puritatem integram conſervavit.

CAPUT III.

De Verbena.

VErbena à Grammaticis quaſi herbena dicitur, & vocatur herba ſacra, quià hanc herbam in ſacris uſitatam fuiſſe legimus; vel, ut ait Servius, quià ſumpta de loco ſacro Capitolij, quà coronabantur fęciales, & alii fœdera facturi, vel Bella indicturi, undè Virgilius

...... & verbena tempora vincti.

Verbenas autèm abuſivè, vocant aliqui omnes frondes ſacras, ut eſt laurus, oliva, myrtus, &c. ſic Terentius

.... ara hinc ſume verbenas tibi.

hæc herba à multis verbenaca vocatur; cui varias virtutes tribuunt nonnulli Medici, quas ſummatim recenſet Scroderus; hìnc comendatur quoquè ſuſpenſa collo in dolore capitis; laudatur uſus iſtius herbæ in obſtructionibus lienis, atquè hepatis, in Ictero, in affectibus oculorum, & pectoris, in calculo abigendo; in procidentia

ani,

ani, in tertiana febri; Insupèr artritidem mitigat, & odontalgiam, si Rajo fides habenda; plura de hujus herbę virtutibus vid. apùd Bibliot. Pharmac. med. lib. 20. Clariss. D. Mangeti Medici Sapientiss.. Gestatam hanc plantam, fortunam conciliare, dicit Wolffius; fides tamèn penès eum, ego enìm nihil; certum tamèn est, Verbenam locum habuisse intèr turpes magicos usus.

De prognosi mortis, aùt vitæ ex verbena sumenda meminit Æmil. Macer. de herbar. virtutibus his versiculis.

Verbenam gestando manu, si quæris ab ægro:
Dic Frater quid agis? benè si responderit ipse
Vivet; si verò malè; tunc spes nulla salutis.

hoc autèm tanquàm vanum puto; eo quià omnes ægri interrogati, quid sentiant, & agant, semper malè se habere respondent. Verbenacam supinam cornices nidis suis imponere, ait Frommanus de Fascinat lib. 1. part. 2. sect. 1. cap. 2., ut blatas, aliasquè bestiolas ab iisdem abigant. Sunt qui tradunt, teste Pascalio de Coron. lib. 2., novam nuptam apùd Veteres composuisse coronam è verbenis à se lectis, eamquè

ſub amiculo tuliſſe ; Cæterùm quiſquis quacunquè occaſione ſacrificaret, verbena coronabatur , dequò eruditè diſſerit mihi Amiciſs. Baruffaldus in not. ad Tabacheid. , ſicuti , qui ſibi Deos propitios invocabat ; Verbena , Lauro , Sulphure , ignè piaculo polluti expiabantur, ut monet Alexan. lib. 6. , undè Tiraquellus in ejuſd Alex. annotat. ait , Verbenis domos luſtratas , & purgatas fuiſſe ; Q Curtius lib. 4. ſcribit , Verbenas in Auguris manu preferri , dùm litaret, his verbis ; *ille in candida veſte verbenas manu præferens capite velato prçibat preces Regi Jovem , Minervam , Victoriamque propitianti ;* quem locum egregiè explicat Mich. le Tellier S. I. in not. ad Curt. ad uſum Delphini.

CAPUT IV.

De Diebus.

DIei partes has esse apùd Veteres legitur; nempè mediam noctem, mediæ noctis inclinationem, Gallicinium, Conticinium, quòd, & Galli conticessent, & homines etiàm tunc quiescerent, Diluculum, cùm incipit dignosci Dies, Mane, ad Meridiem, Meridiem, de Meridie, sivè tempus pomeridianum, Solis occasum, sivè supremam tempestatem, Vesperas, Crepusculum, Primam facem, cùm scilicèt lumina accendebantur, Concubiam noctem, cùm itum est cubitum; noctem intempestam, cùm nullum agendi tempus est, quod & silentium noctis vocabatur; Romani, teste Varrone, diem à media nocte auspicabantur; Athenienses ab occasu Solis, ad Solem iterùm occidentem unum diem dixerunt; Babilonii ab ortu Solis, ad ejus ortùm; Umbri à Meridie ad Meridiem, &

hìc

hìc erat dies civilis, teſte Macrobio. Naturalis autèm dies vocabatur tempus ab oriente Sole, ad ejuſdem occaſum, cujus contrarium erat Nox; Totum verò hoc Solis ſpatium ab ortu ad occaſum toto anni tempore in 12. partes erat diviſum, quę dictæ ſunt horæ diei, & iſtæ erant inæquales, longiores diurnæ æſtivæ, breviores verò hyemales; & hinc inventa puto Horologia Solaria, in quibus Gnomon Soli oppoſitus, umbra in lineas incidente, horas oſtendebat; cùm autèm Sol ſub nubibus lateret, Scipio Naſsica Clepſidras aqua plenas invenit, quibus horas dierum, & noctium menſurabat; Diem verò naturalem antiqui Romani ſalutationibus inchoabant, & comeſſationibus claudebant, teſte Hildebrando; de horis diei ego ſuprà dixi in lib. 3. Erant inſuper dies Feſti, qui Diis dicati erant; Profeſti, qui hominibus ad ſua negotia concedebantur; Interciſi, qui erant comunes Diis, & hominibus, vulgò *mezze Feſte*.

Erant paritèr Dies faſtì, & nefaſti: primi, quibus Prætori fari licebat tria verba ſo-

ſolemnia *Do. Dico. Addico*. In Nefaſtis autèm id non licebat; erant etiàm nefaſti, quibus horis matutinis jus dicere non licebat; pomeridianis verò licitum erat; Comitiales dies erant illi, quibus licebat cùm Populo agere; Comperendini, quibus vadimonium juberi licebat; Stati erant conſtituti ad controverſias cùm peregrinis finiendas; Præliares, quibus fas erat res repetere, & hoſtem laceſſere; Juſti debitoribus erant dati, pecuniæ conquirendæ cauſa; Atri erant dies infauſti, ac infœlices, de quibus ſuprà, &c. Innominati paritèr erant illi dies antè quartum Kalendas, Nonas, Idus. Notandum verò Juſtos, innominatos, & atros non prę̨liares dictos eſſe; De die autèm natali, ejuſquè ſuperſtitioſo ritu ſacro, & profano ſcripſit Cenſorinus, & eruditè poſt eum P. Mart. de Roa Soc. Jeſu Sacerdos erudittiſſimus.

CAPUT V.

De Chamæleonte.

CHamæleon albus Dioſchoridis dicitur Carlina, Planta ſcilicèt à Carolo Magno primo hujus nominis Imperatore ſic nuncupata, quià ejus Exercitus, unius Angeli monitu, uſu radicis hujus à peſte liberatus fuit; ſic in peſte ejus maſticatio laudatur à Botanicis.

Nos autèm in præſenti capite, non de Planta, ſed de Animali ſub Chamæleontis nomine intelligimus; quod ad genus Lacertarum reduxit Ariſtoteles; Ejus differentias, & deſcriptiones exhibet Aldrovandus; Plinius tradit Chamæleontes in Africa naſci; In Aſia plurimos verſari, ait Solinus; In India Hollerius; & Bellonus in Cairo; Nonnulli in noſtra Italia Chamæleontes nutriunt; & Illuſtriſs. D. Antonius Valliſnerius Profeſſor primarius in Univerſitate Patavina, Patronus meus perpetuò colendus, omni eruditionum genere

nere ornatus, multos Chamæleontes vivos annis elapſis alebat, intèr alia plura naturæ curioſa, quę ad Philoſophiam naturalem ſpectant, quibus maximè Vir ille inſignis delectatur.

Licèt autèm hoc Animal quoſcumque reddat colores, quos proximè attigerit, ſi Aldrovando credamus, attamèn rubrum, & candidum colorem non admittit; Quęrunt Doctores quomodò nutriatur.

Chamæleontem ſolo aere vivere aſſerit Plinius; & confirmant Solinus, Agricola, & Ovidius in Metham.

Id quoq; quod ventis animal nutritur, & aura
Protinus, aſſimilat, tetigit quoſcumque
Colores.

cùm quò facit etiàm Alciatus in Emblem.

Semper hiat, ſemper tenuem; quà veſcitur
auram.

Kircherus ait, Chamæleontem ſolo odore ſuſtentari; Geſnerus de Quatrup. rore nutriri putavit; Sunt, & alii, citante Jonſtono, qui radios Solis dicunt eſſe alimentum iſtius animalis. Ego diù quidem famem tolerare Chamæleontem puto, non ta-

tamèn in totum cibo abſtinere, ore enìm hiante, linguàque mucco ſemper obſita, captare muſcas, formicas, aliaque parva inſecta, docent Scaliger; Bellonius, Woſſius, Voigtius, & Redi in Epiſt. Italic. Edit. Venetiis 1712.

Dixi ſuprà Chamæleontem nec candidum, nec rubrum colorem referre; verùm legitur apùd Woſſium, virum fuiſſe, cui donatum fuit tale animal, quod involvit ſudario, atquè ubi domum veniſſet, aperto ſudario, dùm oculis non ſatis attentis inſpicit, errore deceptus, effugiſſe animal putavit, nimirùm quià candidum ſudarii colorem referret; Id ſi eſt, falſi ſunt Veteres, qui candidum aſſumere colorem negaverunt; Par autèm rubri coloris ratio eſt, quippè ſi ſudarium rubrum fuiſſet, rubrum retuliſſet colorem.

CAPUT VI.

De consecratione Imperatoris apùd Veteres Romanos.

IMperatoris consecratio, si Autoribus antiquis fides est habenda sequenti modo peragebatur. Mortuo quippè Imperatore, qui superstitem reliquisset successorem; Corpus ritu consueto, & funere splendido, ac sumptuoso sepelliebatur, ceream indè imaginem defuncto similem suprà lectum vestibus ornatum aureis locabant; lectum à lęva, Senatus atra veste amictus, à dextrà Matronæ cingebant, & hoc per septem dies faciebant, Medicis quotidiè ad lectum accedentibus, quasi ægrum invisentibus; Demum lectum humeris attollebant Senatorii, & Equestris ordinis juvenes, atquè in forum deferebant, ubì Magistratus deponere imperium consuevit; in Foro alius erat consimilis lectus, in quò statuam ceream mortui Principis ex palatio allatam collocabant,

bant, à quà, teſte Hildebrando, puellus egregiæ formæ, ut ſi Imperator dormiret, pavonis pennis muſcas abigebat. Hinc roſtra aſcendebantur, & denatum Imperatorem laudabant, indè imago in Campum martium deportabatur; & præferebantur illuſtrium Romanorum Statuæ; Provinciarum itèm, & nationum, quæ erant ſubiectę Imperio Romano ſimulacra ænea; indè ſequebantur armati Equites, ac Pedites In campo martio autèm rogus quadrangulus in formam tabernaculi extructus erat, exornatus variis ſignis aureis, in cujus ſummitate currus inauratus defuncti Imperatoris collocabatur, hinc aromata, herbas, & ſuccos odoratos effundebant; Imperator ſuperſtes, & ejus propinqui ſtatuam prædictam oſculabantur, tunc univerſo Senatu ſpectante circà ædificium illud adequitabant omnes equeſtris ordinis certa lege, curſu, & recurſu; quibus celebratis, facem Imperii ſucceſſor tabernaculo admovebat, & omnes Magiſtratus undiquè ignem ſubiiciebant; hinc è ſummo tabernaculo Aquila dimittebatur,

tur, quæ in Cœlum Principis denati animam deferre credebatur; & eadem ratione Imperatoris Uxores conſecrabantur.

CAPUT VII.

De Portentis Naturæ.

NAtura aliquandò errat in generatione, & quandoque abortitur, aùt partus producit membris ſuperfluis, vel monſtruoſis, vel in aliam ſpeciem degenerantes. Sic portentoſa metheora ſunt, cùm pluvit ſanguinem, ſulphur, lapides, ranas, aliaquè inſolita, ut referunt hiſtorici; In animantium genere portentum eſt, cùm animal oritur biceps, aùt triceps, bicorpor, vel tricorpor, itèm bigener, qualia ſunt animalia vulgò *Muli* prognata ex Equa, & Aſino, Leopardique ex pardo, & leęna, nec non hybridæ ex fero, & domeſtico ſue; Ex hominibus verò prò monſtris habentur primò Hermaphroditi ambiguo ſexu nati, deindè membro aliquo deficientes, aùt ſuperefficientes,

& excedentes, aùt deformati, quibus addere liceat Pumiliones, & Gigantes.

Narrationes de Phænice, Ave ſcilicèt ſe ipſam exurente, & è propriis cineribus reviviſcente, itèm de pellicano pullos ſuos ſanguine proprio vivificante, de hydra ſepticipite, de Gryphe volucri quadrupede, & de Arpiis obſcęnis avibus, de Centauro ſemihomine, & ſemiequo; de quibus omnibus pleni ſunt Poetarum libri, fabuloſæ ſunt. Paritèr dicendum eſt de Faunis, Satyris, Sirenibus, Tritonibus, quæ animalia, vel fuere credulitatis humanæ commenta, vel ludentis Naturæ extraordinaria miracula, aùt ſi figmenta non fuere, Demones ad fallendos homines fuiſſe veriſimile eſſe, ait Comenius in Janua eruditionis cap. 31.

CAPUT VIII.

De Inventoribus nonnullarum rerum.

MUlta de rerum inventoribus eruditè ſcripſerunt Polid. Virgilius, Alex. Sardi Ferrar. noſter, & Theod. Janſſonius; ali-

aliqua tamèn nos derelicta ab eis hic ſubiicere non incongruum putamus, ad majorem eruditionis meſſem. Sìc Academias litterarias poeticas invenit Jo: Jovian. Pontanus, juxtà Minturnum in præfat. ad Poetic.; Ova in Mulieribus primò notaverunt Varton., Steno, & Graaf., ut ait clariſs. Nigriſolius de Gener. vivent.

Alphabetum italicum novis litteris adauctum dedit Ptolomeus Senenſis, alij ajunt Triſſinum illud inveniſſe; Ità Azzolin. in pomp. Senenſ.. Lenticulę paluſtris ſemen primò obſervavit Clariſs. Valliſnerius, ſicut ſemen Alghæ marinæ Ceſtonus.

Armillæ inventæ, & primò fabricatæ à Vulcano -- *Caſp. Bartolin. de inaur. veter.*, Zonas ſonoras in aure primus obſervavit Clariſs. Valſalva.

Aucupium cùm Accipitre, aùt Falcone invenit Frid. Barbaroſſa (*Guid. Panzirol. rer. deperd.*, & *invent.*) Aſtianaſſam Helenę famulam varios modos concubitus inveniſſe tradit *Nicol. Leonic. Tomęus Var. hiſt. lib.* 3. Artem expurgandi, & perficiendi Sac-

carum invenere Veneti. *Guid. Pancirol.* Artem contrà Demones inveniſſe Salomonem ad hominum utilitatem, ait *Jo. Franciſ. Picus de rer. pœn. lib.* 7. Æquinoctium primus obſervavit Anaximander. *Svidas*. Aſilorum uſum invenit Cadmus, *ex Baldaſ. Bonifac.* Harmoniam reperit Diocles Athenienſis, dùm teſtacea vaſa ligno pulſabantur; *ex eodem Autore*. Bombarda inventa eſt à Bertoldo Svvardo Monaco Friburgenſi, *ex eodem*. Bombices, & eorum Semina è regione Cinæ primò Coſtantinopolim regnante Juſtiniano, an. 150., attuliſſe quoſdam Monacos, ait *Procopius*. Colorem ultramarinum ex lapide lazuli præparatum primus reperit Nicol. Nicolutius dictus *il Pigna*, aromatarius, & Pater Jo: Baptiſtæ Hiſtorici, ac Poetæ famigeratiſs., *vid. Barthol. Riccius epiſt.* 4., & *Baruffald. Bibl. Script. Ferrar. MS.* Ductus adipoſos Omenti primus obſervavit Malpighius. Ductus Salivales invenere Ant. Nuck., Nic. Steno, Varton., Bartolin., & Rivinus; ut ego innui in tract. de Saliva. Faſti Kalendares Romani, ſeù dies

fe-

festi, & ludi Romanorum fuere primò instituti à Numa Pompilio, & Cn. Flavius Scriba Pontif. publicavit; deindè C. Jul. Cæsar. Anno ad Solis Cursum redacto in Foro adfixit; (*ità Andr. Schot. elect. antiq. rom.*) Stemmata primus invenit Heliogabalus. (*Salmasius sup. Ælium Lamprid.*) Valvulas in vasis lymphaticis Fridericus Ruischius primus observavit. Mercurialem unctionem Jacobus Carpus invenit; (*Falop.*, *& Ramazin. de Mor. Artific.* Nouus Orbis repertus est à Christophoro Columbo. (*Pancirol. rer. invent.*) Jambica Carmina primùm excogitavit Jambe Panos Filia. (*Tiraquell. de leg. connub:*) Maria Soror Mosis prima omnium carmina heroicha modulata fuit; (*cit. Tiraquel.*) Sido Ponti filia primò hymnos composuit, teste *cit. Tiraquel.*. Theatrum primus omnium Thespsis aperuit (*Scaliger. Poet.*) Rytmos italicos vulgò Ottave invenit Boccaccius. (*Crescimben. Hist. Poes.*) Versus canere in tertia rima primus invenit *Dantes Aligherius*; ità suadente eodem *Crescimbenio*. Jacobus Riccius Veronensis invenit Muscipulas (*Ca-*

rol. Ridolf. de Pict. part. 2.) Novum ſiſtema circa vermes humani corporis dedit clariſs. Valliſnerius. Notas Muſicales invenit Jacob: Muri Pariſinus. (*P. Bacchin. in diar. liter. mutin. Ann.* 1696.) Libationes inventæ ſunt à Libero patre (*Caſal. de ritib. roman. veter.*) Lucimetrum invenere Galli (*ità Dominic. Cecchi.*) Typographiam invenit Anno 1440. Joan. Fauſtus Civis Moguntinus, ut ſcribit *Salmutus in not. ad Pancirol.* Saccari lactis inventio debetur D. Lud. Teſti. Nivem Martis nupèr pharmaciç Italicç dedit peritiſs. Jo: Hieron. Zannichellus. De Chartç, qua nunc utimur inventione multa eruditè ſcripſit in ſua epiſt. de Charta, inſignis noſter Fran. Maria Nigriſolus. Vaſa lymphatica à dura per piam meningem cerebri producta primus obſervavit oculatiſs. Pacchionus.

CAPUT IX.

Sequuntur alii rerum inventores.

MOlam aquariam ad triticum frangendum primus invenit Beliſſarius Ju-

Justiniani Dux famatissimus (*Pancirol.*) Torneamenta, sivè belli simulacra reperit Emanuel Comnenus Imperator Constantinopolitanus (*Nicetas.*)

Loqui per hyerogliphica invenere Ægyptii (*Pier Valerian.*) Zifferæ, seù furtivæ litterarum notæ inventæ sunt à Libertis Ciceronis, & Mœcenatis. (*Pancirol. rer. invent.*) Togam Trebenum quendam Arcadem invenisse, refert *Bossius de toga rom.* Inaures primus paravit Vulcanus. (*Casp. Bartolinus de inaurib. Veter.*) Equuleum invenere Græci (*Magius de equul.*) Tintinnabuli sacri inventum debetur D Paulino Episcopo Nolano (*Magius de tintinab.*) Fabulam pastoralem italicis carminibus exaratam primus dedit Augustinus Beccari Ferrar., ut notat *Guarin. in compend. Poes. tragicom.*. Choros autèm in istis Fabulis primus invenit, & eis addidit Torq. Tassus. Numismata sacra invenere populi Belgii sub Pio V. (*Fam. Strada S. I. de bel. belgico.* Societates *Battutorum* Laicæ inventæ sunt à Senensibus, ità *Marcus de Ulisipon.* Minarum bellicarum inventor fuit Petrus Nava-

rus. (*Guicciardin. hiſtor.*) Pendula Horologiis primus adaptavit Gallileus (*Redi in epiſt.*) Orationes judiciarias etruſco idiomate primus invenit Alexander Guilielminus Senenſis (*Claud. Ptolomeus in Epiſt.*) Epigramata italica Aloyſius Alamanni primò compoſuit (*Creſimben. Hiſt. ital. Poeſ.*) Vitalianus inventor fuit Organorum muſicalium in Templis, ità *G. Horn. hiſt. Eccleſ.*, *Caſal. part.* 3. Veſtales primus inſtituit Numa Pompilius [*Caſal. de prof. rit. rom.*) Stercorandi agros primus inventor fuit Pilumnus, undè Pylades Poeta antiquus cecinit

De Jove Pilumnus qui ſtercora ferre per agros
Edocuit populos ......

Intercalandi menſes modum in anno ſolari primus dedit Cæſar Dictator (*Marcel Donat. ſup. Tit. Livium*) Feralia invenit Æneas, teſte Ovidio lib. 2. Faſtor., Parentalia primus inſtituit Numa (*Kirchman. de Funer.*) Primus Homicida fuit Cain. (*Geneſ. cap.* 4.) Venas ſecare primò docuit Hyppopotamus, Autore *Plinio*. Purpuræ inventio debetur Herculi (*Bonifac. hiſt. lud.*) Syrophænices invenere ſyderum cognitionem, na-

navigandi induſtriam, & militarem diſciplinam (*idem Bonifacius*) Ocularia invenit Fr. Alexander Spina (*Redi de ocular.*) Spheræ inventio Nauſiacæ Alcinoi filiæ debetur, ità *Suidas*. Primus Hoſpitalarius Zoticus fuit (*Jo. Bap. Pacichel. de hoſp.*) Ponderare aquam in aqua, reperit Rob. Boyleus, ità ait *Holdemburg. Act. philoſ. ann.* 1669. Novam Inſtitutionum medicarum Ideam, dedit celeberimus Morgagnus Profeſ. Patavin. Tetrametrum invenit Ariſtophanes (*Suidas hiſtor.*) Rorem pericardii deſtillari à poris membranæ cordis primò notavit Cl. Fantonus (*Illuſt. Vallisner. anat. Strut.*) Obelyſcus inventus eſt ab Ægyptiis, primuſq; erexit Mytres (*Bonifac. hiſt. ludric*) Glandulas uretræ novas invenit Clar. Terraneus Medic. Taurinen. doctiſsimus.

CAPUT X.

De Roſa.

ROſa apùd omnes Gentes, & Nationes Flos eſt ſpectatiſſimus, ſuaviſſiminiquè odoris, quò Cor, cerebrumq; mirificè

ficè recreantur; hæc eſt Veneri ſacra, undè Poeta cecinit

Syderis, & floris eſt Domina una Venus.

& Anacreon. dixit

Roſam amoribus dicatam.

quoniam, ut brevi tempore durat roſa, & occyſſimè marceſcit, ſic forma, ac voluptas venerea citò pereunt.

Conviviorum paritèr amica fuit Roſa, ac familiaris, & Silentii quoquè ſymbolum referente Stuchio in Antiq. conviv. lib. 3., ſic Poetæ finxerunt, Cupidinem Veneris filium Roſam Harpocrati Sylentii Deo conſecraviſſe, eoquè munere eum decoraſſe, ut Roſa loquacibus exhiberetur, velut ſymbolum Sylentii; hinc à multis in cęnaculis Roſa affigebatur, ut quiſquis eſſet ſecreti tenax, & omnia tacenda eſſe recordaretur, quem morem carmina ſequentia depingunt,

Eſt roſa flos Veneris, cujus quò facta laterent
Harpocrati Matris dona dicavit Amor;
Inde roſam menſis hoſpes ſuſpendit Amicis
Conviva, ut ſub ea dicta cavenda ſciat.

Ex hoc proverbium ſurrexit apùd Germanos,

nos, *hæc ſint ſub Roſa dicta*, quò ſignificatur, ea, quæ ſunt liberis dicta, fida taciturnitate eſſe tegenda, nec aliis comunicanda.

Roſas paritèr Sceptrorum cacumini impoſitas à Babiloniis fuiſſe narrat Clariſs. Jo: Argolus in not. ad Panvin. de lud. Circ., idemquè, inciſas in obeliſcorum ſummitatibus eaſdem roſas ab antiquis notavit; Germanos olìm Roſis uſos eſſe ad reprimendos vini vapores Poſſidonii teſtimonio comprobat Appianus lib. 2., & de hoc fusè egi ego in meo de Coronis libro. Plutarc. in Sympoſ. roſaceas, & violaceas coronas leniter frigidas, aſtringendi, eaquè quibus caput gravatur odore ſuo reprimendi vim obtinere docet, & idem confirmat Clem. Alexandr. in Pædag., undè Anacreon.

Sed implicare curo
Meos roſis capillos.

& rurſus in alio loco cecinit

Roſam amoribus dicatam
Sociemus ad lyeum &c.

quæ carmina Anacreontis, ità in italicum ſermonem concinnè convertit Illuſtriſs. D. Ab. Anton. Mar. Salvin. in Acad. Florent.

Græ-

Græcar. Literar. Lector Sapientiſſimus

„*E le tempia inghirlandiamo*
„*Dell' amoroſa*
„*Vermiglia roſa*
„*E ogn' un con riſo chiaro, e grato*
„*Rida, e beva incoronato.*
„*Roſa vaga, e luſinghiera*
„*Roſa onor di primavera &c.*

De hoc etiàm Flore cecinit celeberrimus Vates italicus noſtrorum dierum D. Franc. de Lemene

Deh mirate, ò Verginelle,
Come pura ne innamora
Freſca Roſa in sù l' Aurora,
E imparate ad eſſer belle;

Significari enìm in Sacris paginis per Roſam Virginitatem, & Martyrium, ait P. Mart. del Rio in adag. ſacr. primam ob Roſam candidam, alterum ob rubicundam; ſic D. Ambroſius de Virgin. inquit *Virgines copioſum Gratię influxum exigunt, & roſæ imbre fæcundantur*, & P. Cornel. à Lapide com. in ſapient. cap. 2. pudoris, ac virginitatis ſymbolum Roſam eſſe ſcripſit, undè ſuavis noſtri incomparabilis Areoſti Muſa

in

in cant. 1. ſui Orland. Fur. cecinit

La Verginella è ſimile à la Roſa.

& Taſſus celebris italicus Vates Cant. 16. Hier. liberat.

Deh mira, egli cantò, ſpuntar la Roſa
Dal verde ſuo modeſta, e verginella
Che mezo aperta ancora, e mezo aſcoſa
Quanto ſi moſtra men, tanto è più bella.

Olim etiàm Gratiis ſacram fuiſſe Roſam ob inſignem floris elegantiam, dicit Pauſanias lib. 6., cum ejus venuſtas, & foliorum decor, vivam pulchritudinis imaginem exprimat. Aurora quoquè, quæ aureo vultu ſplendentem Solis faciem reducit, ab antiquis *Dea roſea* appellabatur, & ab Anacreonte roſeis digitis decora Aurora dicitur, undè ſuaviſs. Redi cecinit

.... con le roſee dita
A i viaggi del Cielo il Sole invita.

Pierius Valerianus, Roſam prò hieroglyphico humanæ imbecilitatis agnoſcit; hinc elegans Poeta roſam ſic celebravit, vel potius deploravit,

Mirabar celerem fugitiva ætate rapinam,
Et dum naſcuntur conſenuiſſe roſas.

Hinc

Hinc Sanct. Ambroſius in Hexam. philoſophatur, roſam ſpinis armatam eſſe, tanquàm humanæ vitæ ſpectaculum; triſtitia enìm adiunctam ſemper habet hilaritatem, & è contrà; Roſas autèm primitùs ſpinis caruiſſe, ait S. Baſilius, poſteà verò floris pulchritudini additos eſſe aculeos, ut quod ex voluptate oblectamentum perceperimus, propinquo indè dolore exulcerati, quem ex delicti recordatione emergere, ſcribit Cornel. à Lapide Com. in Eccleſiaſtic. cap. 24., ſtatim amittamus; Medicè autèm loquendo, integram Pharmacopæiam ex ſola Roſa eformari poſſe, jàm docuit Jo: Car. Roſembergius in ſua Rhodologia, ſivè Philoſophico - Medica roſæ deſcriptione, ubì increpat eos, qui inſupèr habitis domeſticis, & vernaculis, medicamina indica, exotica, ac peregrina petere ſolent.

Licèt porrò tantæ venuſtatis, & jucunditatis Roſa exiſtat, attamen nonnullos ab hoc Flore abhorruiſſe, ait Illuſtriſs. Ramazzinus de Morb. Artificum, & Medicorum teſtantur hiſtoriæ; Hinc P. Caſp. Scotus in lib. 3. Phiſic. de Cardinali Caraffa ſcri-

bit,

bit, qui quot'annis rosarum tempore, Romam linquere cogebatur, seque intrà suos hortos claudere, custoditis ostiis, ne quis amicorum ingredientium rosam inferret.

Petrus Melinus, teste Pierio, rosarum odore plurimum lædebatur; Petrus Servius in suo de odoribus libro, se novisse ait pedissequum, qui rosarum odorem adeò fugiebat, ut eo percepto, animò confestim deficeret; Digbeus in tract. 1. de natur. corpor. scripsit de nobili Angla, quæ sumoperè à rosarum odore abhorrebat, & cùm quidam clam dormientis ejusdem genu rosam imposuisset, experturus, num tanta illi esset cùm rosa antipatia, quanta dicebatur; hinc ortæ fuere pustulæ varię in ipso genu.

Grunbergensem, notavit Clariss. Samuel Ledelius Academicus noster Curiosus in Miscel. Acad. Leopoldinę, cui odor rosarum inflammavit oculos; & de Matrona nobili, retulit in Ann. x. dec. 2. Miscel. Cur., quæ albarum rosarum odorem non tantùm admittebat, sed, & capiti eas-

eaſdem Roſas albas imponebat, libentiſſimeque naribus admovebat , rubras autèm omnes adverſabatur, & ni removerentur, deliquia animi patiebatur; undè autèm ratio ſit eruenda, non tàm liquidum videtur; ait verò citatus Ledelius, videri, quod ſubtiliores, & penetrantiores particulæ inſint rubris roſis, & ea proptèr nervoſum genus penetrantiùs feriant, quàm albę, utpotè quę non ità ſunt excoctæ, & aquoſiores continent partes prè rubris, id quod color ſaturatior in his innuit; immò legitur in tom. 5. dec. 2. Miſc. Ac. Cur. Roſarum cauſa dolores capitis ortos fuiſſe, & de Cive noſtro recordor, qui ex odore roſarum, gravedine afficiebatur . Tandèm notandum Gentiles in ſuis teſtamentis juſſiſſe ad eorum ſepulcra roſas deferri , ut ex Lapidibus ſepulcr. patet , in quibus legitur : *ut quot annis roſas ad ejus monumentum deferant* , & alibì *Roſa quot' annis ornandum* .

JOSEPHI LANZONI

CONSULTATIONES MEDICINALES

VIGINTI.

Recta Consilia Ægrotis damus.

Terentius in Andria Act. 2. Scen. 1.

CONSULTATIO I.

De Apoplexia .

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

FRANC: MARIAM NIGRISOLIUM

Medicum Sapientissimum , &c.

TExtor Ferrarien. Annor. ætatis 49. habitus carnosi , alioquìn sani , Baccho indulgens sub finem Quadragesimalis Jejunii hujus anni 1713. in Meridie , de repentè collapsus instar mortui jacet sinè voce , nec videns , nec audiens, quin etiàm tactù , motuquè privatur ,cùm stertore quodam , pulsu adhùc integro , absquè febri ; supèr cubile delatus , consilium , atquè medicum petit auxilium.

Hæc affectio est morbus ille gravissimus Apoplexia fortis dictus , qui primò caput obsidet , & protinùs, ac subitò sensu, & motu corpus universum privat, ut in prę-

ſenti Patiente apparet , ſigna enìm diagnoſtica per ſe manifeſta ſunt ; Hujus affectionis cauſa eſt impedita irradiatio ſpiritus animalis ad organa ſenſus, & motus, quod , ſi obſervationibus anatomicis credendum , à ſtagnatione ſanguinis evenit , quemadmodum innuit Hippocr. , & poſt eum Wepfer, ac Doleus ; impedito enìm ſanguinis motu , ipſoquè cruore coagulato in vaſculis cerebri , ſeù meningum , vel in jugularibus ipſis, influxus in animales ſpiritus tollitur , undè lumen ànimale deficit, ex quò im̃ediatè Apoplexia habetur ; Quoad prognoſim ſpectat , Hippocr. in caſu noſtro apertè ait , Apoplexiam fortem ſolvere impoſſibile eſſe , & cùm ſtertorem habeamus , nulla vitæ ſalus ſperari poteſt ; At quià, monente Celſo, melius eſt anceps experiri remedium , quàm nullum ; ideò ad indicationes curativas , ut rectam conſultationis methodum ſervemus , transeamus ; Iſtæ igitùr ſunt , primò reſtituere quanto citiùs fieri poſſit ſanguini motum , indè ſpiritibus animalibus, poſteà depurare , ac volatilizare cruorem ipſum , tandem-

demquè viſcera, & pręſertim cerebrum ipſum corroborare: Prò quibus aſſequendis cùm in caſu noſtro Dieta, ac Pharmacia fruſtraneæ ſint, ęger enìm nihil per os admittit, experto enìm me præſente aquæ apopleticæ brevi hauſtu, ipſe per os ingrediebatur, & unà exibat; Tota ergò ſpes ſalutis in Chirurgia eſt reponenda; Venæ ſectio in Brachio, pede, ac jugulari inſtituatur partitis vicibus; Frictiones fortes, ligaturæ, cucurbitulæ ſcarificatæ, & auulſæ applicentur, nec non experiatur remedium à Clariſs. Dom. Miſtichello præſcriptum, nempè ferrum ignitum plantis pedum appoſitum; clyſtere acri uti non incongruum puto, quod ſi iſtis non cedat aliquantiſper morbus remediis, ac ſaltem liquida æger inglutiat; tunc de vita actum eſt; ut in præſenti noſtro caſu accidit; nocte enìm ſequenti vitam cum morte comutavit; & ſi in meridiè lumine animali orbatus fuit, ſub media nocte, vitalis paritèr flamma extincta; atquè ſic illi

In æternam clauduntur lumina noctem.

CONSULTATIO II.

De Paralysi post Apoplexiam.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

ALOYSIUM A FABRA

Medicum Praestantissimum.

NOtissima est Affectio Rever. Sacerdotis Parochi nostri Ferrarien. Annor. ætatis 50. post enìm validum Apoplexiæ insultum, diversarum partium corporis subsequuta est, & præsertìm linguæ, ut nequè verbum integrum articulare valeat, Paralysis. Hujus affectus generationem descripsit divinus Senex in 4. de rat. vict., cujus causa videtur esse vitium musculorum, & animalis spiritus, & quidem musculorum, cùm ipsorum fibrę ineptę sint, & malè dispositæ ad sui extensionem, cùm sint flacidæ, ac molles; vitio autèm animalis spiritus, si impotens sit ad musculorum fibras distendendas, aùt quià de-

deficiat, aùt quià impediatur ejus influxus in nerveas partes à materia crassa, & obstruente; Quòad prognosim, hæc paralysis curatu est difficilis, quià inveterata est, & quartum nunc videt annum, immò quià ab Apoplexia ortum habuit, timendum, ne iterùm in Apoplexiam degeneret; attamèn quià ætas consistens est, aliquid boni sperandum, nàm si in senectute esset Patiens, tunc incurabilis omninò esset, cùm tubuli partis affectæ sint duriores, & fibrillæ crassæ, ac densæ, & minùs sint mobiles, undè obstructiones in iis genitæ non facilè tolluntur; Indicationes igitùr curativæ in hoc casu sunt, restituere motum spiritui animali, tollere materiam illam crassam, ac obstruentem, tandemquè firmare, ac corroborare fibras, aliasquè partes nervosas; Prò quibus assequendis, ad tres Medicinæ Fontes deveniendum puto; nempè ad Chirurgiam, Pharmaciam, ac Dietam; & quò ad primam, venæ sectionem comendo repetitam, ad hoc, ut communicato motu cruori, impedimenta faciliùs tollantur;

frictiones, ac cucurbitulæ scarificatæ; etiàm in subsidium venire possunt; ex Pharmacia, expiatis primò communibus viis, & alvo sollicitata, potione nostra magistrali solutiva, vel pilul. de agarico, Cochiis, & agregatiu., & prò alterantibus ad plures dies utendo jure vituli, in quò bullierint C. C. limat, fol. primulæ veris, Betonicæ, & Graminis; indè ad specifica deveniendum; ut est sequens mixtura per coclearia repetenda ad plures dies ℞. Aq. ceras. nigr., Salvię ana unc. ij., Epilept. Lang. unc. sem., Extract. castor. drac. sem., Syr. de stechad. unc. sem. m. Præbeatur pulvis viperinus per mensem, superbibendo decoctum ex Ligno Quercino, Salsæ paril., Sandal citrin., Radic. pęoniæ, & fol. maioran., Salviæ betonic., mixtis, & in aqua Fontis paratum S. A. Quovis vesperè utatur conserva primulæ veris, Flor. tunicę, betonic., & lilior. conval. inungatur pars affecta, oleo vulpino, Castorei, & spirit. vini mixto, nec non vinacea calida apponantur suo tempore; Vitet frigus, ac aerem nocturnum,

vi-

victus sit moderatus, & cibi condiantur aromatibus, cavendum à carne suilla, anatum, anserum, & pavonum, & à vino nimio, ac generoso; immò poterit vinum suum medicari fol. roremarin., & sassafras. Cœna sit parcior prandio, & valdè ab eo distet; Somnum fugiat meridianum; Motum, atquè exercitium prȩsertìm sereno cœlo comendo; alvus lubrica semper servetur, & hilari animo speret salutem à Deo, qui solus languores omnes sanat.

CON-

CONSULTATIO III.

De Vertigine.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

FRANCISCUM JUSTINUM

Medicum, Chirurgum, & Anatomicum Solertissimum.

CIvis noster Ferrarien. ætatis 40. annor., aurium primò tinnitum sensit, cùm modico capitis dolore, ac rubore oculorum, paulò post omnia verti in girum videbantur, nec rectà stare poterat, ità ut timeret, ne caderet; hæc affectio facta est frequens, & nunc visio tenebricosa est, & nisi baculo inhæreat ambulare nequit, ob timorem concidendi; Petit à Medicina auxilium, remedia, & salutem.

Vertigine affici hunc nostrum Civem certum est, signa enìm tàm manifesta sunt, & aperta, ut cuilibet etiàm non Medico apa-

apareant ; Subiectum hujus affectionis communi Authorum consensu cerebrum statuitur, cùm spiritibus animalibus, qui valdè perturbantur, ac inordinatè vagantur circà callosa corpora, & striata cerebri, nec non per poros omnes ipsius visceris principalis; sic causa conjuncta hujus affectus erit spirituum animalium turbatio à corpusculis æterogeneis, & ipsis spiritibus infæstis, vel in sanguine, vel in aliis humoribus latentibus producta; particulæ enìm vertiginosæ in internas partes cerebri insinuatæ spiritus fugant, atquè tenebricosos faciunt; undè inordinatè ad oculos propulsi, vertiginem pariunt in casu nostro.

Post causas, ad Prognosim est deveniendum, & primò si vertigo hæc diutiùs duraverit, apoplexiam, vel maniam, vel spasmodicos insultus prænunciat; undè colligo, hunc affectum non floci pendendum esse, tanquàm morbi majoris prodromum; Interrogandus autèm est Æger presens, an viridis, aùt purpureus color antè oculos obversetur, tunc enìm amentiam,

ac

ac epilepsiam prænunciare, scribit Clariss. Doleus; Si verò recens vertigo est periculo vacat; Aliquandò capitis dolor hujus affectionis solet esse remedium, cujus exemplum dat Lel. à Fonte cons. 6.

Indicationes curativæ sunt, sedare inordinatum spiritus animalis motum, corpuscula vitiosa æterogenea eliminare, atquè cerebum corroborare; Quarè primò innixi aphoris. Hippocr. sect. 4. num. 17., „ si febrem, non habeat, & æger noster „ abstineat à cibo, & tenebricosam verti„ ginem patiatur, & oris amaritudinem „ sentiat, purgatione indigere significat; sic igitùr alvo sollicitata aliquo lenienti pharmaco v.g. Cassia, Manna, Syrup. aureo, Conser. flor. Persicor., vel similib., dico sanguinis missionem, tamquàm singulare remedium, admittendam, & si de facili non cedat remediis Vertigo, tunc frictiones, Arteriotomia, Cucurbitulæ scarificatæ, Hirudines, & id genus remedia, è Chirurgico Fonte derivata, usurpanda sunt; Ex Pharmacia verò nonnulla veniunt assumenda præsidia, ut Decoctum li-

ligni Guaiaci, Viſciquerc., Buxi, Radic. Pęoniæ, Fol. Calendul., Betonic., procurato ſudore per hypocauſtum, & id per dies triginta; ſudor tamèn ſufficiet per x. dies; habito reſpectu ad Ægri tolerantiam, & reſiſtentiam; omni autèm octavo die decoctionis, ſumat Patiens Pilulas de Agarico ad drac. j.. Immò, tincturam Succini partiùs, ſed ſæpè datam cùm Syrup. flor. pęoniæ meritò intèr ſpecifica referri ait Valdſcmidius in monit. med.. Laudo etiàm ſequentem Tincturam à præſtantiſs. Doleo deſcriptam ℞. Flor. Pęoniæ, Lilior. Conval. ana unc. ſem. Roriſmarin. drac. iij., Salviæ Betonic., Tiliæ ana drac. ij., cum Spirit. cran. human. ſuo ſale impręgnat., Vltimo loco Conſerv. flor. Calendulæ quavis veſpere ad Cocleare unum comendarem, ſicut non ſemel uti ſequenti bolo bonum erit, ℞. Stercor. Pavon. alb. in Sartag. leniter exſiccati, & pulveriſati drac. ſem., cum conſ. betonic. q. ſ. fiat bolus aurat.. Hoc autèm ſtercus effectum ſuum edit ob ſuum copioſum ſal volatile, quò ſcatet; Ad Dietam quod attinet, Cibus

eli-

eligatur ſucci boni, & qui facilè digeratur, vitentur ergò omnia legumina, Suillæ carnes, & præſertìm ſalitæ, Caſeus, Paſta, itèm vinum generoſum, quià hoc adauget ſanguinis, ſpirituſquè efferveſcentiam, indèque multas particulas indomitas ad cerebrum mittit; Æger animi perturbationes fugiat cane pejus, & angue, quià iſtę valdè ſanitatem lædunt; Aer ſit ſerenus, temperatus, ac lucidus, auſtrini cœli flatus fugiat; ſicq; ſanitatem Deo adiuvante recuperabit; Faxit Deus, &c.

CON-

CONSULTATIO IV.

De Cephalagia.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

FRANCISCUM SALMIUM

Medicum Pręstantissimum.

MUlier 30. Annorum vidua boni corporis habitus, cui mensium fluxio imminuta est, dolore capitis pungitivo per plures dies afficitur, cùm inapetentia, & aliquandò cùm cordis palpitatione; vix febre tentatur, ordinatè enìm motus cruoris incedit; prętèr exiguam alterationem pulsus; aliquandò pallet, & modò rubet, atquè oculi inflammantur; Ob dolorem nequit, è lecto surgere, consilium medicum poscit, & auxilium sperat. Hic affectus Cephalagia nuncupatur, & est dolorifica sensario capitis à continui solutione dependens; Partes affectę sunt partes nervosæ capitis, illæ enìm sunt exquisito sensu

ſu prædítæ, & quò magis acres particulæ ſanguinis, & lymphæ in illis partibus latentes ſunt acutiores, ac in majorem motum percitæ, eò dolor exurgit validior, undè pungitivum ſentit noſtra Ægra dolorem; Cauſę igitùr iſtius affectionis, ſunt acres particulæ cum humoribus per vaſa ad caput derivatæ, & cerebri filamenta, meningeſquè vellicantes, atquè pungentes, quæ fortaſſis acres particulæ ortum habuere ex imminuto catameniorum fluxu, non benè enìm purgato menſtrualitèr ſanguine, ut ſcateat particulis impurioribus eſt neceſſe, & maximè in Vidua juvene, cui feruet maſſa ſanguinis.

Circà Prognoſim, Galenus ait, quod ex ſe iſtę dolor lætalis non eſt; nihilominùs tamèn periculo non careret, ſi longus, ac diuturnus eſſet, altaſquè radices produceret, tunc enìm in Apoplexiam, Epilepſiam, & cœcitatem tranſire poſſe docuit Jo: Fortis in conſult. monendo cùm Areteo capitis doloris finem mortiferum eſſe, exigui enìm dolores non ſunt ſpernendi; attamèn quià in noſtro caſu, mulier ſana eſt,

eſt, & juvenis, ac dolor altas non egit radices, ſperandum ope remediorum, citò ſalutem ipſam recuperare poſſe, ut voveo.

Indicationes ergò curativæ ſunt, ſanguinem à particulis illis acribus depurare, eaſquè eliminare, caput corroborare, & cruorem ad inferiora loca invitare, atquè per ea minuere, ſicquè catameniorum fluxum in perenni motu, ac debita menſura reſtituere.

Quibus, ut ſatisfiat, ad tria Medicinæ brachia recurrendum; & primò quò ad Chirurgiam, pręcipuè conſideretur ſanguinis miſſio, & ità ſanguis erit educendus à vena pedis, Hippocr. enìm ſuadet, *ut dolorem ſedes ſanguinem de venis detrahito;* & ſi dolor non cedat, monente Valdſcmidio, vena ſecetur in fronte, vel manu; & ego pluries obſervavi fœlicitèr ſectam fuiſſe venam jugularem, quìn & Arteriotomiam in temporibus ſummæ efficaciæ eſſe putarem, quandò dolor pertinacitèr hæreret, nec de facili cederet; Cucurbitulę etiàm ſcarificatæ ſpernendæ non ſunt tanquàm V. Sect. vicariæ; hæc in quantum

ad Chirurgiam in casu nostro; Quod attinet ad Pharmaciam; Expurgatis primò à saburris, & vitiosis fermentis primis viis vel Syr. aureo solutivo, vel Potione nostra magistrali, ad sex untiarum pondus; Prò alterantibus utatur quavìs mane jejuno stomacho jusculis, in quibus bullierint folia betonicæ, Cicorei, Endiviæ, Oxalidis. Ab opiatis abstinendum; hæc enìm, teste Valdscimidio, paliativè curant, idquè non sinè periculo gravioris recidivæ, vel affectus lethargici; Prò magno remedio in tali casu, & in mea potissimùm dilectissima Uxore expertus fui, decoctum ligni visciquercini per plures hebdomadas jejuno stomacho assumptum; Nonnulli usum frequentem Pillular. de Aloe, atquè de Agarico laudant; Prò externis remediis, Primò sint lintea sequenti liquore madefacta, & fronti ad dolorem cicurandum apposita; ℞. Aq. Verben., betonic., rosar. unc. iij, vel ungu. populeon., & alabast. inungatur frons; Verbenam collo suspensam comendat Petr. Forestus; Lotio pedum sæpè juvat, quatenùs fibrillæ nerveę
blan-

blando poppyſmate demulcentur ; quod etiàm laudat Doleus ; Quò ad Dietam demùm, cibi ſint optimi ſucci, & facilis concoctionis ; Potus ſit vinum tenue , immò ſi à vino omninò abſtineret melius eſſet , nàm vinum capiti nocere, ait in ſuis monitis Medic. Valdſcmidius ; Exercitium ſit moderatum , ſomnus , & vigilia ſint mediocria , Animi pathemata fugiat , utpotè quæ ſpiritus , & humores agitant, ſicq; dolori capitis calcar adderent , & efferveſcentias ſanguinis excitando nimias , arterias extendendo , cephalagiam augerent . Cæterà quæ pertinent ad varias conſervas, aliaquè medicamina à Practicis , tam antiquis , quàm recentibus præſcripta, ſilentio præterire volui , tùm quià præſcriptis ſupèr remediis ſalutem recuperaturam ſpero , tùm etiàm cùm illa in dies à prudenti Medico præſenti perfici debeant.

CONSULTATIO V.

De Tussi contumaci.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

PETRUM DOMIN. VOLTOLINAM

Medicum Doctissimum.

CAsus proponitur ab Excellentissimo D. Medico ad Curam Nobilissimi Juvenis, qui immodicè delectatus potionibus gelidis ex succo limonum, & modico saccari paratis; diebus canicularibus incidit in tussim molestam, adeò ut noctù dormire nequeat, & tàm pertinacem, ut usquè adeò elapsi sint tres menses, & multis tentatis ex Arte remediis, nondùm convaluit; quarè opem, & auxilium à Deo primò, indè à Medicina implorat.

Affectus igitùr, quò noster hic Æger laborat absquè dubio est Tussis molesta, & contumacissima, quæ definiri potest, valida,

lida, crebrior, inęqualis, & ſonora efflatio, vel expiratio, quà magna ſpirituum pars cùm impetu foras erumpens vi ſua explodere nititur acria excrementa, ex lympha peccante orta, tracheam, ipſaſquè pulmonares fibrillas laceſſentia, & vellicantia: Pars affecta eſt primò Pulmo, qui vel per ſe, vel per conſenſum alteriùs partis afficitur, poſteà fibræ bronchiorum, muſculorumquè pectoris, ac alij nervi laceſſiti mediantibus ſpiritibus tuſſim excitant, nec excludenda venit trachea fibris ſuis quoquè inſtructa; Signa Diagnoſtica jàm per ſe nota ſunt, undè per Adagium dicitur, tuſſim, & amorem diſſimulari, & abſcondi non poſſe; Nunc igitùr pergamus ad cauſas, quæ in caſu noſtro, ſunt particulæ in ſanguine cuſpidatę, acutæ, & ferientes, quæ per cruoris circulum ad partes ſupradictas pectoris derivatæ, illas vellicant, atquè moleſtè pungunt, & sìc motum præternaturalem excitant, qui formalitèr tuſſis dicitur; tales autèm irritantes particulæ ortum habuere à nimio ſucci limonum uſu, & à valido frigore, quò

imbutę fuerunt Potiones innordinatò dessumptę; Frigidum enìm pectori inimicum esse docuit. maximus Medicorum magister Hippocrates.

Quò ad Prognosim observandum, in nostro casu, tussim non esse affectum spernendum, qui diù durat, & contumax est, ut advertit doctissim. Franc. de Leboe Sylvius; immò addit Clariss. Ettmulerus, timendum ne sit Phtiseos Prodromus; Capiti, & oculis tussim molestam nocere volunt multi, ideòque citò ad hujus affectionis est deveniendum curationem, nè æger in peiorem incidat morbum.

Curativè igitùr indicationes erunt in casu nostro tollere irritamenta, dulcificando cruoris acredines, retundendo, & hebetando cuspides ferientes nerveas partes illarum particularum, quę propriè causant tussim; demùm, eas è corpore elliminare, atquè pectoris partes corroborare; Ad quæ assequenda, ad tria Medicinę brachia deveniendum, & primò ad Pharmaciam; ex quà expiatis primò communitèr primis viis, & prò præparantibus exhibitis ad plu-

res

res dies Syrup. de hyſoppo, de praſſio, & jujubino; ad uſum Lactis aſinini per longum tempus eſt deveniendum; Indè pulverem Haly comendarem, ocul. Cancr., Conſer. roſ. recent.; Mixtura Pectoralis non exigui eſt uſus, ſicuti Ferculum Saxon. Syr. de Eryſim. Lobelj., & liquiritiæ ſuccus; Balſamum Sulphuris comendatur à Rob. Boyleo in tract. Philos. experim., & decoctum Raparum à Joanne Cratone in Epiſt. Medic., & ſi lubricare aluum oporteat, uſum Clyſterum ex lacte vacino chalibeato, aùt ex ol. amigdal. dulcium, confectorum laudo fretus autoritate celebris Malpighj in conſ. 32., quas Conſultationes recentèr collegit, atquè Typis Patavinis publicì juris fecit Clariſsimus, atquè omni laude dignus *D. Hieronymus Gaſpari*. Opiata rariùs eſſe adhibenda monet Ettmuler., cùm Valdſcmidio, qui ſudores conducere ſcribit; Uſum ſpermatis ceti, & myrrhę approbo; linimenta verò tanquàm parùm utilia, vetulis credulis linquo, quæ in tuſſi non tantùm pectus, verùm etiàm plantas pedum inungunt; Ex Chirurgia ſuſci-

pienda est Venæsectio, quæ licèt à Practicis tantoperè non comendetur, magnæ tamèn solet esse efficaciæ, ut in monit. suis ait Valdscmidius; Hìc autèm obiter noto, similem casum observasse temporibus suis Amstelodamensium Medicorum lumen Nicolaus Tulpius lib. 4. observ medic. num. 21., qui tamèn casus solo Raparum Decocto fuit curatus. Dieta deniq; sit blanda, ità ut suavibus particulis demulceat partes membranosas, & fibrosas, ideòque fugiat Ægrotus noster à cibis acribus, salsis, aromaticis, aliisquè alimentis serum fluxile, & acutum reddentibus; Potus sit ptisana Veterum, vel decoctum hordei cum passulis, Vinum fugiat maximè generosum, ob particulas acidas, quas in se habet; Motus, & quies mediocritèr se habeant; motus enìm nimius humores agitando laticem acriorem reddit; Aer impurus, & frigidus nocturnus, cane peius, & angue vitetur; Læto sit animo; dùm hæc pauca ego indico prò salute nostri Juuenis tussi pertinacissima ægrotantis; Faxit Deus &c.

CON-

CONSULTATIO VI.

De Astmate.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

HIERONYMUM BARUFFALDUM

Philosophum Eruditissimum.

PRoponitur mihi curandus Rev. Sacerdos ætatis annorum 60. habitus carnosi, qui quatuor ab hinc annis correptus est quadam spirandi difficultate, præsertim in assensu scalarum; modò magìs invaluit hic affectus, adeò ut fermè continuus sit factus, & nocte decubitus sit difficilis; Anhelosus igitùr, & suspirosus difficilimè trahit spiritum, adeò ut ob pectoris angustiam, suffocationem timeat; & hæc ex historia dictę affectionis dessumpta fuere ab Excellentiss. Viro Curante elegantèr exarata, atquè ad me transmissa.

Ex quà colligo Reverend. Sacerdotem Astmate premi, & non incipiente, sed inve-

veterato, & ad quatuor annos protracto; Hìc affectus à multis caducus pulmonum nuncupatur, & est difficilis respiratio ferè semper absquè febri, cùm sonitu, & strepitu à cellularum pulmonis, & bronchiorum obstructione originem trahens; undè pars affecta sunt bronchia, seù asperæ arteriæ propagines, non exclusis vesciculis, & vasis sanguifluis materiam vitioso-viscidam afferentibus; Causa est materia crassa, & glutinosa, ductus, & pulmonis vesciculas obstruens; & hoc dignoscitur, ex eo quod à Famulo Ægrotantis intelligo, per tussim enìm sæpè ipse Rev. Sacerdos crassam materiam excernit, & quò magis illa excernitur, tantò magìs affectus imminuitur; quià verò materia vitiosa, & viscida ab humoribus circulantibus assiduè ad pulmonem defertur, atquè ibi deponitur, hinc est, quod licèt æger à materia stagnante exoneretur, tamèn Astma continuum humorosum perseverat; Prognosim quod concernit, advertendum, quòd, cum vita, & respiratio pari passu ambulent, iste affectus astmaticus, sit valdè periculosus,

loſus, & maximè quià contumax eſt, & quatuor annorum ſoboles; ex quò dubitari poteſt, inſignem pulmonis læſionem inductam eſſe; Quià verò expectoratio, & excreatio cum aliquo lævamine ſuccedit, ideò ſpes erit paroxyſmorum ferociam mitigari poſſe; Timendum autèm, ne ſub morbi hujus contumacia Rever. noſter Patiens, vel cacheticus, vel hydropicus fiat, quod tamèn Deus avertat; Indicationes itàque medicæ in noſtro caſu erunt depurandi ſanguinem à materia viſcida, ac glutinoſa, eamquè, vel per diureſim, vel per diaphoreſim educendo, & partes affectas corroborando; Prò quibus aſſequendis ad Medicinæ practicæ ordinarios fontes vertendum eſt; & primò quoad Dietam ſpectat, quià victus ratio conſtat ex rebus nonnaturalibus; ideò primo aer ſit moderatus, ſerenus, ſiccus, non tamèn ęſtuans, è contrà frigus vitetur, ex hoc enìm humores facilitèr conſpiſſantur; Cibus ſit attenuans, nè materia craſseſcat, iſquè condiatur herbis aromaticis, pectoralibus, hyſoppo ſcilicèt, fœniculo, Salvia, &c.;
Ab-

Abstineat à Caseo, carne suilla, à leguminibus, omnibusquè illis, quæ crassum, lentumquè succum generant; Vinum sit tenue, ac variis herbis pectoralibus medicatum; Somnus sit moderatus, nec sit diurnus; Alvus quotidiè servetur lubrica, & sicuti ira, & mœror lædere possunt, ità Gaudium conducit; A pharmaceutico fonte duo remediorum genera desumi possunt, unum in paroxismo, alterum extrà paroxismum; quò ad primum Syrupum de Tabaco, & de Erysimo comendo, unà cum balsamo Sulphuris, & spermate ceti; ad secundum verò primò oportet blandè aluum sollicitare modico Cassiæ cum pul. Crem. tartar., vel ol. rec. amigdal. dulc., indè exhiberem ad plures dies Serum Caprinum depuratum, posteà lac asininum cùm saccaro fino, more consueto per xx. saltem dies; Comendabilis etiàm est usus Syrupi de Helenio Horatj Augenij, cujus formulam habet Doleus in Encyclopedia med. pract., sicuti pillularum sequentium, idest; ℞. Pul. millepedum pp. drac. ij., Flor. belzoin., Salis succini ana

scrup.

ſcrup. ij., Extract. helenij, Caſtor. ana ſcrup. ſem., croci ſcrup. j., Therebintinæ q. ſ. m. f. S. A. pillulæ parvæ quarum aſſumat Æger quatuor omni veſpere; Gumm. Ammoniac. tamquàm egregium expectorans, ac incidens comendatur ab Ettmulero; Flores ſulphuris extrà paroxiſmum prò pulmonum conſervatione, atquè ſi læſi fuerint, reſtitutione fœlicitèr uſurpari poſſunt, nempè ℞. Flor. ſulphuris, Saccari ana q. ſ., notandum tamèn, nè nimis abutatur Æger noſter ſaccaro, & ſaccaratis, proptèr facilem effervescentiam, ob quàm multi exaſperantur morbi, & præcipuè pectoris, viſcidiora reddendo excrementa, & putrilaginem, & corruptelam pulmonis magìs intendendo; Uſum pulveris Viperini, etiàm laudavit Jo: Fortis in ſuis Conſult.

Deveniendum tandèm ad Chirurgiam; ex quà ſi Paroxiſmus ſit talis, ut metum incutiat ſuffocationis, tunc ſtatim vena ſecetur, ut ſic circulatio in pulmonibus paulùm impedita promoveatur; cæterùm poſteà Venæ ſectio per ſe in Aſtmatis cu-

ra-

ratione methodica nullum locum habet; Quibus ritè, & ex præscripto modò observatis per divinam benedictionem salus perfecta erit speranda, quod faxit Deus &c.

CONSULTATIO VII.

De Melancolia hypocondriaca.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

ANTONIUM FRAN. BOTTICINUM

Medicum Prestantissimum.

MEdicos in decernenda ægritudinis Honesti Civis nostri Ferrarien. sede, discrepantes habuisse sententias mirari non oportet, quia, Hippocrate teste, in morbis internis si Medici decipiantur, sunt excusandi, quemadmodùm postea inculpandi sunt, ait Mercurialis, si in externis, & sensibus ipsis subiectis morbis, allucinentur; Nos tamèn sensum nostrum supèr hoc casu brevitèr exponemus;

Ho-

Honeſtus Vir annor. ætatis 47. variis obſtructionibus, & præcipuè lienis, affectus, poſt cibi aſſumptionem, anxietates in præcordiis ſentit; profundis, ac aſſiduis cogitationibus detinetur, ità ut ad interrogationes aliquandò non reſpondeat; hypocondriorum adſunt tenſiones, ac tandèm immaginatur multos habere morbos, quos realitèr non habet; Ex quibus colligitur præſentem Ægrum melancolia hypocondriaca affectum eſſe; hoc eſt Delirio ſinè febre; Hujus morbi generatio obſcuriſſima eſt, quoniam Natura in cerebro fantaſiæ actus exercet, & aliorum ſenſum interiorum modo adhùc ignoto, & difficili explicatù; ut ingenuè fatetur Clariſs. Malpighius in ſuis Conſil. à præſtantiſs. D. Gaſpari evulgatis pag. mihi 45. Nonnulli putant ſtomachum affici, alii meſenterium, Pancreas, & lienem accuſant, certum tamèn eſt, ex ſectione Cadaverum hypocondria denatorum, modò obſervata fuiſſe vitia in ventriculo, modò in meſenterio, nunc in Omento, nunc in liene, modò in aliis viſceribus; Ego prò ſede iſtius mor-

morbi agnoſco, globoſam partem cerebri, in quà functiones non ritè peraguntur, utpotè quià cerebro ſubminiſtratur ſanguis inſęctus, ex eo quod ratione obſtructionum, nec ſufficientèr filtrari, nec fermentari poteſt, undè acidior factus, vitiatur ſuccus nerveus, qui à corticalibus glandulis perpetuò ſeparatur, & acidis ſalibus imbutus, non omnimoda pollet volatilitate, undè mens angitur, & ſpecie timoris torquetur; Hippocondriorum adſunt in noſtro caſu tenſiones, quià ſegniùs cruor movetur per vaſa infimi ventris, undè retardato motù extenduntur membranæ, & in nimia illa extenſione, particulæ illę, quæ debent egredi per inſenſibilem tranſpirationem retinentur in muſculorum poris, abdominis, & inteſtinorum, undè flatus excitantur. Quò ad Prognoſim, dico hunc affectum cronicum eſſe, & curatu difficilimum, & meritò dici Medicorum flagellum, ac opprobrium, cùm plura, immò, & generoſa eludat remedia; interdùm iſte affectus in maniam tranſit; Indicationes ſunt depurare humores

à ſa-

à falibus acidis, tollere vitium in cerebro, obſtructiones in liene, meſenterio, &c., tandemquè viſcera ipſa corroborare; quæ ut peragantur primò ad Pharmaciam deveniendum eſt; & alvus eſt lubricanda lenienti remedio, cavendum tamèn à catarticis, nàm hæc majorem excitabunt confluxum ad partes affectas, & quià noſter Hippocondriacus eſt Flatulentus, ideò admodum conducere poſſe enemata puto; Uſum ſuccorum depurator. fumar., boragin, & Cicor., per plures dies laudo, quibus ſuccis addi poteſt tinctura chalybis; Deindè bonum erit uti ſerò caprino cùm ſtibio diaphoretico; quìn, & lactis aſinini uſum præſcribit Clariſs. Malpighius; Pulv. ocul. Cancr. pp., & raſur. eboris egregii ſunt uſus. Rotulas Diarodonab. non improbarem, & eſſentiam Croci, teſte Clariſs. Zannicchello. Ex Chirurgia ſanguis mittatur per hæmoroidales venas ope hirudinum, atquè nihil aliud ab hac Medicinæ parte ſumatur, quià ſperandum eſt, teſte Clariſs. Jo: Fortis, talem morbum medicamentis ſinè ferro, & igne magna

parte cessurum; Interìm victus ratio non sit rigida, sed moderata; Vinum alteretur infuso Chalybe, croco cibus condiatur; Potus Chaffè, & Thè utilis erit; Abstinendum à carne suilla, leporis, aujum acquatic., ac cibis ex pasta paratis, à Leguminibus prætèr Hordeum, & Orizzam; Somnus maximè nocturnus valdè proderit; sicut exercitium moderatum ante cibum; Animi passiones, tamquàm salutis opposite, juxtà Clariss. Terenzonum de Valet. tuenda exercit. 8. vitandæ, & gaudio, atquè hilaritati studendum; spiritus enìm tristis exsiccat ossa; Pauca autèm hæc dicebam prò confirmatione eorum, que à Doctissimis Viris proposita fuere, quorum juditio libens me subiitio; Faxit Deus, &c.

* * *
* *
*

CON-

CONSULTATIO VIII.

De Sputo Sanguinis, &c.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

JO: DOMINIC. BENETTUM

Medicum Præstantissimum.

QUi historiam medicam, supèr quà consilium meum, & si parvi pendendum, mihi tulit, Sacerdos quidam venerabilis fuit, ex illustri Jesuitarum Collegio satis eruditus, & summa bonitate præditus, quales solent esse omnes alii illius Illustrissimæ Religionis, à me perpetuò venerandæ, atquè vero amore jugitèr prosequendæ. Historia Affectionis talis est. Civis cujusdam Nobilis Filius annorum ætatis 21., post nimiam incalescentiam, atquè violentum exercitium in venatione incidit in sputum sanguinis spumosi cùm tussi, præcedente titillatione, & pruritu in aspera arteria, & præsertìm in

ejus principio; variis tentatis remediis convaluisse videbatur, sed falsò, tres enìm post menses iterùm tussis invaluit, & Hemophtoe recruduit; ità ut cum quadam violentia ultimò loco sanguinem vividum floridum, ac spumosum ad pondus ferè unius libræ excrevit; ità quod vomere videretur; nunc remedia quærit non tantùm prò præsenti curatione, quàm prò præservatione; supèr quam historiam Juvenis pręsentis Hemophtoici sic consulo.

Graviores intèr pectoris affectiones sanè, & omnibus annuentibus Practicis est sputum sanguinis; potest verò hic triplicitèr à pulmone exire, per anastomosim videlicèt, idest per osculi vasis aperitionem; vel per diapedesim, nempè per transudationem, vel per Dięresim, hoc est per rupturam vasorum, quàm ultimam timeo accidisse in nostro casu; qui est rejectio cruoris per os cùm tussi, sinè inflammatione à vasorum pulmonalium ruptura ortum habens; Pars affecta propriè est Pulmo, ejusquè vasa, membranæ, & vesciculæ; Causa est sanguinis acrimonia, undè

dè particulæ acres ſuis cuſpidibus feriunt, ac errodunt partes ſupradictas, atquè continuum ſolvendo, ſputum Sanguinis excitant; Conſultationis methodus nunc poſtulat, ut ad Prognoſtica calamum vertam, & quid de Ægri noſtri ſalute ſperandum ſit candidè fatear; idcircò primò cùm Hippocrate dico, quamcunquè ſanguinis ſupernam ejectionem malam eſſe, à diſrupto enim pulmone, ſupuratio, & tabes timendæ ſunt, a ſanguinis enìm ſputo puris ſputum, à puris ſputo Phtyſis, ſunt verba magni noſtri Præceptoris; quià verò in juvene præſens affectio eſt divite, atquè præcepta medica ſumma obedientia recipiente; ſperandum, ut aſſumptis ab Arte præſcriptis remediis ſalutem recuperet, ut ex corde voveo; Indicationes ergò curativæ ſunt dulcificare maſſam cruoris, & aperturam pulmonis claudere, atquè conſolidare; Quibus ut ſatisfaciamus; ad tria medicinæ lumina vertendum, nempè ad Chirurgiam, Pharmaciam, & Dietam; & quò ad primam; iniecto priùs clyſtere, vena cubiti dextri aperiatur, & ſi.

cruor in magna copia ; & quantitate exiret, venam etiàm pedis erit secanda ; Ex Pharmacia sumatur succus Urticæ, cùm pilul. ad Hemophtoem D. Helvetii, quibus sæpè fœlicitèr utor in Praxi facienda hic Ferrariæ prò sanguinis quibuscumquè effusionibus ; Decoctiones insupèr conducunt Plantaginis, Malvæ, Cicor., Boragin., cum pul. ocul. Cancr. pp. ad plures dies, posteà ad usum lactis asinini cum saccaro more solito confugiendum est, & hoc per 40 dies ; vesperè autèm utatur conserva Rosarum, ex cujus frequenti usu aliquos etiàm Phtysicos sanatos esse nonnulli Authores perhibent ; Tempore verò, quò lac assumet, abstineat à vino, & ejus loco potet aq. hordei, & emulsion. quat. sem. frigid. maior., & loco cœnæ summat ptisanam hordeaceam ; Esus testudinum, ranarum, atquè cancrorum fluviatilium utilis erit, Carnes sint elixæ, & facilis coctionis ; abstinendo ab acidis, salsis, ac austeris tamquàm à cane, & ab angue ; & hæc sunt quæ à Dieta præscribi possunt ; Somnus, & Vigiliæ non excedant Limites me-

mediocritatis, & ab ira, aliiſquè animi vehementioribus affectibus abſtineat Æger, ut optatam recuperet ſalutem. Faxit Deus &c.

CONSULTATIO IX.

De Pleuritide.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

NICOLAUM BELLAJAM

Medicum Præſtantiſſimum.

HOneſtus Mercator annorum ætatis 40. Menſe Februario, aere inclementiore, & frigidiore exiſtente, per diem perſonatus incedit, atquè baccanalia celebrat, domum reverſus defatigatus aſſumit hauſtum magnum vini generoſi, ad ſitim, quà torquebatur tollendam, & ut dicebat, ad vires reficiendas; Hinc paucis elapſis horis, horror totum ejus corpus invadit, cubile petit, obdormit ſpatio

duarum horarum, expergefactus ſentit dolorem, ſed obſcurum ſub mamma dextera, indè corripitur febre, cum dolore, & rigore, dolor augetur cum tuſſi ſicca, & cum ſpirandi difficultate, pulſus eſt durus, & frequens, urina turbata, tandèm expuit ſanguinem in modica tamèn quantitate; Auxilium petit ab Arte noſtra.

Ex ſignis in hiſtoria ennarratis, colligitur noſtrum Ægrum vexari pleuritide, cujus pars affecta eſt pleura membrana ſcilicèt, quæ coſtas internè veſtit; una cum dextra pulmonis parte, certum enìm eſt in quavis pleuritide pulmonis partem inflammari, ſicuti in Peripneumonia ambo latera pulmonis inflammatione corripiuntur, & hoc Hippocrates docet de loc. in homin., ſicuti Herophylus, Bonettus, Doleus, Celſus, Platerus, & alii tàm antiqui, quàm recentes Medicinæ Magiſtri; cùm enìm ſubſtantia pulmonum ſit valdè apta ad inflammationem, quià mollis, ſpongioſa, rara, & poroſa, hinc eſt quòd facilè obſtrui poteſt indequè eriſipelatoſę inflammationes oriuntur; quæ originem habent

bent à ſanguine craſſo, & lenteſcente vitio aciditatis contractæ, à quà coagulatio dependet; & cùm fixatæ in pleura particulæ acres evadant, ideò dolor inſurgit pungitiuus, particularum enìm acrium cuſpides feriendo pleuram ſenſu exquiſito præditam, ſolutionem continui inducunt, undè acutus dolor invadit; cauſæ verò remotiores ſunt in noſtro caſu, inſenſibilis tranſpiratio impedita, exercitia vehementiora in ſolemniis Bacchanalium habita, quatenùs iſta fermentant magis cruorem, undè hic impetuoſior redditus per arterias, & venas fertur, indèque faciliùs extrà vaſa effluere poteſt, imprimis ſi ſubitò in ſuo motu impediatur, & in pleura, & pulmone ſiſtatur, tunc enìm vaſa nimium diſtenduntur, atquè indè facilitèr rumpuntur; ex acredine verò illarum particularum irritante, tuſſis ſicca primò oritur; Viſis cauſis, nunc ad Prognoſim veniemus; Pleuritis igitùr cum ſit morbus acutus ſemper eſt timenda; morborum enìm acutorum, juxtà Hippocratem, incertæ ſunt prænunciationes Salutis, aùt Mortis; Si pul-

pulsus sit parvus, & creber, atquè serratus nunquàm periculo carere ægrum, ait Jungken in sua Praxi; si sputum appareat ante quartam, & sit album, leve, & æquale, septima die terminabitur morbus; Urina, est inspicienda, & si sit mala cum sedimento copioso sputis tamèn bonis rem salvam esse docuit Valdiscmidius, cùm citato Jungkenio in sua Praxi. Indicationes curativæ erunt, coagulationem in parte particulari auferre, sanguinem ab aciditate coagulante liberare, dolorem lenire, atquè vires conservare; Quibus ut satisfiat; ad Chirurgiam primò recurrendum, & ab ista primò præmisso Clystere, sanguinem mittere è vena brachii dextri opus erit, ipsamquè operationem repettere tamquàm necessariam, & summè proficuam, ut monet Clariss. Barthol. Corte, prò V. Sect.; Ex pharmacia dessumantur pulveres dent. apri pp., sangu. hirci pp., mandib. luc., ocul. Cancr. pp. cum aq. Papau. erratic., Gramin., Endiviæ, & Hordej; Utiles erunt medicinæ diureticæ, & sudorifica mitiora omnem absolvere paginam inquit

Val-

Valdſcmidius in Monit. medic. diaphoreſim enìm juvare ait Clariſs. Paſcolus in obſerv. medic.; ſicuti Opiatis, ceù infidis remedijs hìc non admodum fido. Elect. pectoral., Syr. de hibiſco, de hyſopo; Jujubin. comendarem; externè Ol. noſter de cucurbita antipleuriticum ſemper adhibeo non ſinè juvamento; Purgare autèm in tali caſu eſſet eum magno exponere vitæ periculo; Quoad Dietam verò, notandum eam tenuem eſſe debere; Vinum omninò vitetur, & hùc facit illud obſervatum Braſavoli inclyti Medici noſtri Ferrarien. com. in lib. 1. Hippocr. de rat. vict. in acut. præſentiſſimum eſſe venenum in laterali morbo, vinum præſertìm in principio. Prò potu igitùr ſit decoct. Hordej, & aqua pectoral. noſtra; & hic paritèr advertendum nihil nocentius in Pleuritide eſſe, & quod malum magis exaſperare ſoleat, quàm potus frigidus; tepida ergò debet eſſe potio; Si adſint vigiliæ urgentes emulſiones papaveraceæ non erunt abſquè effectu; Quò ad excreta, & retenta melius eſt aluum ſuppreſſam habere, quàm laxam, cum ex Hip-

Hippocratis sententia purgantia noceant, quod etiàm docuit Clariss. Dolęus. Sed jàm tempus est, ut vela contraham, & de hac Pleuritide satis, superquè; Deum itaquè O. M. deprecor, ut salutem optatam Mercatori nostro restituat.

CONSULTATIO X.

De Cordis palpitatione frequenti.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

JACOBUM CICOGNINUM

Medicum Pręstantissimum.

EXactissima, & Eruditissima morbi nobilissimæ Matronæ à Te (Vir Excellentissime) ad nos missa historia, demonstrat nostram Ægram vexari cordis palpitatione; Hæc enìm, ut colligo, est nobilis mulier vidua annor. 39., quæ post vehementes animi passiones, post Mariti mortem, sæpiùs immani, ac frequenti

pal-

palpitatione cordis corripitur, ſumma cum anxietate, & animi deliquio; deficit autèm in menſium fluxu; nunc ſcire deſiderat à me, quæ hujus morbi ſit cauſa, & quomodò ſanari poſſit; circa quod brevitèr reſpondeo, iſtam nobiliſſimam Viduam affici cordis palpitatione, quæ deffinitur a Doctoribus inordinatus, ac convulſivus cordis motus, ſivè concuſſio, cujus cauſa eſt quidquid muſculos cordis, aùt nervos moventes irritare poteſt; & in noſtro caſu hæc irritatio fit à particulis ſalino-acribus in ſanguine exiſtentibus, quæ per arterias coronarias deponuntur in parenchyma Cordis; per intervalla verò malum urget, quià ſanguis non ſemper eodem modò diſpoſitus exiſtit; vitium autèm ſanguinis hoc dependet à catameniorum defectu; Quò ad Prognoſim attinet; prò affectione periculoſa palpitationem cordis agnoſcit Valdſcmidius, quià dicit ille, æger ſuffocatione facile extingui poteſt; Quò verò levior eſt, & à menſium defectu eam oriri putamus, ideò major ſalutis ſpes effulget; Palpitatio verò frequens, & ma-

& magna mortalis est, suadente Illustriss. D. Lancisio de subit. mortib.; Indicationes considerandæ nunc sunt, ad hoc, ut curationem istius effectus assequamur, istę verò sunt, meo videri; Sanguinem à particulis acribus liberare, menstrualem purgationem stimulare, ostructiones leves in vasis uteri tollere, & partes affectas corroborare. Quibus, ut satisfaciamus, in primis laudo omnia remedia ab Excellen: D. Medico Curante adhibita; indè, ut salutem optatam acquiramus, ad Chirurgiam, Pharmaciam, & Dietam, tanquàm ad remediorum fontes devenio, & primò quoad Chirurgiam; in ipso Paroxismo venam secare licèt; sed vide ne excedas in quanto, ut monet Valdscmid., extrà paroxismum etiàm juvabit, quatenùs à vena pedis eductus cruor mensium fluxum promovet, à Chirurgia verò nullum aliud presidium capere posse ægram nostrã cogito; Ex Pharmacia in Paroxismo exhiberi poterit sequens remedium. ℞. Aqu. Epilept. Lang., histeric Quercet. ana unc. j. sem., mellissæ unc ij. spirit. C.C. scrup. j.,
Sac-

Saccar. perlat. drac. iij. m., In hoc negotio opiata optima esse aiunt multi, quod ego non semel expertus fui; A Purgantibus fortioribus abstinendum, Usum seri lactis, indè Decocti Rad. Chinæ, Salsæparil. Santal. ego comendarem; sub vespere etiàm Conserv. Betonic., Flor. Tunic., Boragin. exhibeatur; Aperitiva etiàm, quatenùs aperient vias uteri comodè administranda erunt, atquè externè applicetur Theriacha cum vino, & croco, quod remedium comendat Wolfangus Hoeferus, & post eum Burnetus. Dieta constet ex cibis laudabilis succi; Juscula sint medicata radicibus asparag., fęnicul., & petrosellin., Vinum paritèr medicatum sit ligno sassafras; Alacri animo vivat, & salutem speret; à Domino, ut enixè prę-cor.

CON-

CONSULTATIO XI.

De Mania.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

DOMINICUM MAZZARELLUM

Medicum Doctissimum.

SUmmus ille Philosophus Plato in Charmidis initio sub persona Socratis dicere solebat omnes morbos, qui in hominibus generantur, ab animo originem ducere; Quod manifestum est ex Historia sequenti, supèr quam consilium medicum petitur. Juvencula Annor. 20. ingeniosa valdè, ac non deformis speciei, Adolescentis cujusdam amore capta, correctiones frequentes matris ægrè ferens, incidit in obstructiones, undè iminuta fuit mensium fluxio, & pallidus color apparuit; successit hysterica passio, à quà male vexata est; post hanc vigilias patitur, modò cogitabunda, & taciturna, modò nimis

nimis hilaris, & incomptè loquax, ad insaniam redacta est sinè febre; auxilium implorat; Delirio Maniaco Adolescentulam præsentem affici manifestum est, quod definitur crudelis animæ passio cùm actionum ejus plurium, vel sensuum omnium perturbatione, prèprimis delirio, cùm audacia, & furore absquè febre, à texture pororum cerebri, & ejus vasorum inversione, & circulantium humorum acrimonia ignea dependens; Pars affecta est Cerebrum cùm suis incolis tùm passivis, tùm activis. Causa est perturbatio texturæ pororum cerebri, & ejus vasorum, nec non spiritus animalis, quæ omnia dependent à vitio sanguinis acrioris redditi à mensium fluxione iṁinuta, à passionibus animi, &c. cùm enìm spirituum animalium motus, & generatio consistat in blanda sanguinis fermentatione, & dulci crasi, nec non apta pororum, & vasorum cerebri configuratione, hinc est, quod illis vitiatis, paritèr operationes animæ in cerebro vitiantur, undè delirium sequitur. Prognoseos ratione notetur, quod Mania rarò est læthalis,

etsì curatu ſit admodùm difficilis, maximè quando jàm altas egerit radices; benè autèm ſperandum in noſtro caſu, nàm noſtra patiens Juveniseſt, nec in morbo adulta; Si præſens delirium ſomnus ſedaverit, juxtà Hippocr. Sect. 2. aphor. 2., bonum erit, quin, & bonum etiàm, ſi cùm riſu ſit præſens inſania, ſi verò ad ſuum ſtatum naturalem fluxio menſtruorum reſtituatur, tunc ſpes erit ſalutis; quàm ut celeritèr, & perfectè aſſequamur, primò indicationes veniunt examinandæ; indè curatio inſtituenda; Primaria igitùr indicatio medica videtur eſſe reſtitutio, & correctio ſanguinis, ità ut ad naturalem ſtatum reducetur, ut tùm exindè laudabilis fiat ſuccus nerveus, & ſpiritus animalis motus, ex quò rectè mentis operationes dependent; indè corrigere oportet vaſa, ac poroſitates ipſius cerebri, ipſumquè corroborare; Quibus ut ſatisfiat, primò ad Chirurgiam deveniendum, ex quà ſanguinis miſſio eſt petenda, & repetenda, à venis brachii, pede, atquè jugularibus, Hirudines, & cucurbitulæ ſcarificatæ appli-

plicandæ, & tonſura capillorum commendatur à Jo; Forti in ſuis conſult. cent. 1., cauterium ſuturæ coronali applicatum maximè probatur à Gordonio, immò ego cõmendarem ipſam arteriotomiam; à Chirurgia gradum faciamus ad Pharmaciam; Ex quà Tincturam florum hyperici, ſuadente Raio, uſurpandã ſuadeo, ſicuti emetica ex antimonio, atquè cathartica, & medicamenta ex helleboro confecta, unà cùm opiatis commendarem; ſi ſomnus enìm delirium ſedaret bonum eſſet, uti ſuprà ex Hippocrate innui; A Thoma Bartholino, & Clariſs D. Luca Tozzio Amico meo ſemper recolendo in ſua Praxi proponitur ſeq. pulv., ℞. pul. Gentian. drac. j., mirrhæ tantundem, pul. cancr. fluviat. uſtor. duplum m. prò duab. doſib., Balnea aquę tepidæ frequentèr, & poſt ſingulas purgationes uſurpanda ſunt; & memini de quodam Cive noſtro Maniaco, qui poſt purgationem, uſu Balnei aquæ currentis noſtri Eridani ſanatus fuit; Dietetica cura nunc ſequitur, undè cibus ſit refrigerans, & humectans, & juſcula re-

frigerantibus herbis sint medicata; Vinum perpetuo exulet, juxtà illud Poetæ

Vina gravant animos, faciuntque furoribus aptos.

& hujus loco aqua hordei bibenda; Hic autèm noto, Clariss. Doleum decoctum hirundinum cùm lapide prunellæ sua experientia comprobare; immò prò potu ordinario serum lactis convenire, monet Valdscmidius. Quæ in presenti affectione sufficiant. Faxit Deus, &c.

CON.

CONSULTATIO XII.

De Nausea, & Vomitu.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

JOS: FLOR: VACCARIUM GIOIAM

Medicum Eruditissimum.

EX litteris Excellentissimi Medici ordinarii accepi, Illustrem nostrum Juvenem, à longo tempore nausea, & vomitu laborare multis incassùm exhibitis remediis, quarè à me consilium petit.

Ventriculus recipiendis, retinendisquè alimentis à Natura destinatus, aliquandò si gravetur, vel à noxijs humoribus irritetur, nausea primùm, mox vomitu afficitur; qui nihil aliud est, quàm ventriculi, atquè in specie fundi ejus, & pylori, versùs superius orificium contractiuus, aùt convulsivus fibrarum motus, contenta quævis per superiora rejciens, cujus levior species est nausea, subiectum ven-

triculus eſt cùm ſuis fibrillis nerveis; Cauſa verò iſtius affectionis conſiſtere videtur in particulis viſcoſis, & acribus, vel in ventriculo ipſo detentis, vel per arterias in ipſum delatis, quæ ſuis irritantibus acuminibus fibras ventriculi pungendo nauſeam primò, indè vomitum excitant; probabile enim eſt, inquinamenta primæ coctionis in hoc Juvene membranas ventriculi amplexantia convulſionem in ventriculo excitare, undè vomitus accidit; Accedamus nunc ad ſigna prognoſtica; & primò timendum, ne in hecticam incidat, ut monuit Dolęus, ulteriùs vomitus contumacia ſemper mala ſolet eſſe, quià laborat pars quędam nobilis, & ceſſante actione ventriculi tota deſtruitur animalis Œconomia; Indicationes curativæ ſunt in noſtro caſu, tollere irritationem, & convulſionem ventriculi, hebetando cuſpides particularum irritantium, illaſquè evacuando, & demùm corroborare oportet fibras Ventriculi ipſius; Quæ ut aſſequantur ad tria Medicinæ Brachia deveniendum, nempè ad Pharmaciam, Chirurgiam,

giam, ac Dietam, quibus mediantibus ſalus ſperari poteſt; & quò ad Pharmaciam laudo frequentem uſum olei amigdal. dulcium ſinè ignè extracti, ut & ſeri caprini colati longo tempore uſurpati, cùm Gelatina C. C., tandem cùm Clariſs. Malpighio lac aſininum propono, quò irritatio demulceri poteſt, & ſi quid exulceratum eſſet poteſt detergi, ac conſolidari; Commendarem præterà Specific. ſtomatic. Poteri, Sal. Abſint., Aq: Menthæ, Laud. opiat., & Syr. de cortic. Citri, cùm ſucco cydoniorum; Exteriùs apponatur emplaſtrum de Cruſta Panis, aùt aqua roſar. cum modico camphoræ, & ſucco limonum prò linimento; Utatur ſæpè Conſervis Cidonior., Roſar., ac totiùs Citri, ut & China Chinæ, ſuadente Clariſs. Nigriſolo noſtro, in Feb. chin. curat.; Ex Chirurgico Fonte nihil aſſumerem in noſtro caſu; Dieta ſit moderata, & fugiantur legumina, dulcia, & pinguia; atquè condiantur aromatibus eſculenta; cùm cibo conveniet balſam. peruvan., & Chocolata, Vinum hiſpanicum in modica ſumptum

quantitate juvare poteſt, ſicuti fructus cydonius cùm emulſionibus ex amigdal. dulc. Pauca hæc ſcribebam in tali ventriculi affectu, quę itaquè ſubijcio acri juditio Doctiſſimorum Virorum. Faxit Deus, &c.

CONSULTATIO XIII.

De Cardialgia.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

DYONIS: ANDR: SANCASSANUM

Medicum Præſtantiſſimum.

CIvis noſter Ferrarien. ætat. annor. 41. poſt longum itèr tempore æſtivo, febri corripitur cùm ſtomachi immani dolore, erroſione, & morſu, ità ut penè mori ſe ſentiat; auxilium petit. Morbus iſtè Cardialgia eſt cum febri, quæ affectio definitur dolorifica ſenſatio excitata in ventriculo à particulis acrioribus in eo contentis, orificium ejus ſuperiùs convul-

ſiva

ſiva conſtrictione irritando , & rodendo afficientibus; Subiectum iſtius eſt propriè ſenſibiliſſimum ejus ventriculi orificium ſuperiùs , non excluſis etiàm reliquis ipſius viſceris partibus ; dolet autèm magis orificium ſuperiùs , cùm longè copioſiores nervos habeat, qui per illud diffunduntur; Cardialgia verò dicitur , quià æger , ob iſtum dolorem animo deficit , & ſudore exſolvitur, undè Galeno Duce, Sapientiſs. D. Lucas Tozzi, hanc affectionem ſyncopem ſtomaticham appellat . Cauſa iſtius affectus immediata eſt roſio orificii ſuperioris ventriculi , totumquè nervoſum genus per conſenſum trahens ; quam cauſam ſuppeditat omne id, quod figura ſua acuta , & pungente , dictum orificium ventriculi quovis modò poteſt lędere ; Non excludit etiàm Franc. de Leboe Sylvius halitus aſcendentes ad dictam partem cùm acriores fuerint; ſicut contingit porum felleum natura tàm proximum Pyloro ſuperfluitates biliosas è ſua cyſti deponere in duodenum inteſtinum, ex quò in ventriculum, ut ſubindè Cardialgia accidat; & ſimilitèr
di-

dicendum de succo pancreatico. Prognosis, morbum hunc periculosum pronunciat, si diutiùs duraverit, siquidem pars ista ventriculi affecta exquisito adeò sensu pollet, ut in consensum trahat utrumquè principium vitæ, nempè cor, & cerebrum proptèr nervorũ à cerebro manantium copiam, undè Galenus dicebat, os ventriculi in sui consensum animam ducere; immò observavit Trallianus, quod si humores errodentes pertinaces sint, æger brevì morietur.

Citò ergò indicationes videndæ, & his satisfaciendum est; istæ sunt, materiam acrem lędentem internè stomachum dulcificare, educere, atquè omninò eliminare, ulteriùs ventriculum corroborare, ac ipsi suum naturalem tonum restituere; Quibus, ut satisfaciamus, ad tria Medicinæ bracchia deveniendum, nempè ad Chirurgiam, Pharmaciam, atquè Dietam, ista enìm Praxeos Medicæ magna sunt lumina, sinè quibus nihil; Ex Chirurgia igitùr dessumatur venæ sectio non tantùm ob febrem, sed ad avertendam inflammatio-

nem

nem, quæ de facili poſſet excitari à particulis errodentibus; ſic apùd Hippocr. in Epid. Vir vehementi dolore ventriculi correptus, ſecta vena in utraquè manu, & ſanguine educto, liberatus fuit.

A Pharmacia vomitorium primò comendarem ſumendum, ut monent Guil. Fabric. Hildan., Felix Plater; Mart. Rulandus, Mich. Ettmuller., Jungken, aliiquè plures; Summè conferunt coral. rub. pp., Cryſtal. Mont. pp., Ocul. Cancr. pp., Margar. pp., omniaquè alckalia acredines acidas imbibentia; Opiata maximi ſunt uſus, clyſteres proderunt, ſicuti ſerum depuratum, emulſion. quat. ſemin. frigid. maior. Externè Emplaſtrum de cruſta panis laudo cum ſucco agreſt:, aceti loco paratum; Hiſce remediis addatur congrua victus ratio, circà quam notat Jo: Fortis tardiùs cibũ ſumere eſſe nocuum; ideò Celſus cibum paucum, & ſæpè exhibebat; vinum abſintites comendatur à Jungkenio, ut & decoctum ſalſę paril. cum cinnamomo; prò potu ſit ordinario; Quæ omnia D.O.M. prò votis propitia reddat.

CON-

CONSULTATIO XIV.

De Singultu.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

BERNARDINUM GIBERTUM

Medicum Præstantissimum.

ADeò clara, & manifesta est Morbi, qui nostrum Civem torquet, Natura, ut supervacaneum omninò sit diutiùs in ea indaganda immorari, est singultus valdè frequens molęstiam inferens, ac somnum impediens; quæ affectio definiri potest per motum convulsivum interpolatum diaphragmatis in consensum trahens ventriculum, & vicinas partes; undè Dolęus prò subiecto cognovit ventriculum secundum fibrillas suas, nervos, & tunicam cum diaphragmate communem; Causa hujus affectus provenit ab humoribus, vel vaporibus, aùt copia, aùt qualitate acri peccantibus, & ad membranaceum

ceum diaphragmatis centrum, vel medium penetrantibus, ipſumquè pungendo, vel rodendo, vel agravando ad convulſivum motum irritantibus; Fatetur autèm ingenuè, ac candidiſſimè Sydenam in obſ. de morb. acut., ſe ſibi metipſi de ſingultus cauſa diſquirenti ſatisfacere non potuiſſe; Hippocrates verò, eum provenire ex inanitione, vel ex repletione ſtatuit; Quò ad prognoſim attinet, notandum, quod, quià eſt ſinè febri, ideò periculo vacat, ſi verò cum febre jungeretur periculoſus eſſet; Cæterùm ſi noſtro patienti ſternutatio ſupervenerit bonum erit, docet enìm Clariſs. D. Lucas Tozzi Amicus meus ſemper recolendus, ſternutationem remedium eſſe ſingultus, concuſſione enìm, ea, quę ventriculi tunicas vellicant facilè excutiuntur, & ablegantur; Indicationes erunt materiam irritantem cicurare, atquè educere, & ventriculo, aliiſquè affectis partibus robur addere; Quæ ut fiant, ad Pharmaciam, Chirurgiam, ac Dietam deveniendum, ut ſic ſalutem optatam Patienti noſtro reſtituamus; ex primò igitùr re-

remediorum Fonte, levitèr purgare convenit ventriculum, & si æger non abhorreat, vomitus levitèr excitandus, ut causa, si quæ esset in stomacho educatur; ad cujus verò correctionem non tantùm oleũ recens amigdal. dulc., emulf. sem. quat. frigid. mai., sed cremor ptisanæ, juscula pinguia, cum ocul. Cancr. pp. comendarem; Valdscmidius præcipitantia, Ebur, C C., & Crystal. mont. pp laudat., & Clariss. Pomp. Sacchius Parmensis Collegii Lumen hodiernum, mixturam Sylvii præscribit, quæ talis est. ℞. Aq. Menthę unc. ij., Theriacal. unc. sem., confect. alcherm. drac. j., laud. opiat. gr. ij., Syr. Menthæ unc. j. m. Extrà maximè convenit fotus ex aceto valdè acri cum castor., pipere, & Synapi benè calido per spongiam ventriculi regioni applicatus monente Rod. à Fonseca; immò Jo: Hartmanus extemporaneum prò singultu remedium esse ait thoracis compressionem; Ex Chirurgia nihil petendum, nisi in casu timoris, ne inflammatio succederet, tunc enìm Venæ sectionem instituerem in pede dextro;

tro ; Fugienda tandèm ſunt omnia frigida, acida, flatulenta, acria, & conſequentèr vinum, quod nerveis partibus eſt inimicum ; Prò regula enìm eſt, vinum in omnibus morbis convulſivis non convenire ; Prò potu, itaquè ordinario inſervire poterit Decoct. hord. cùm tantillo Cinamomi, vel galangæ paratum. Victus ergò ſit tenuis, optimi nutrimenti, ac facilis concoctionis. Exercitium confert antè cibum, hilari ſit animo, ut completam adipiſcatur ſanitatem, quàm à D.O.M., & nos eidem nobiliſſimo Civi ex corde precamur.



CON-

CONSULTATIO XV.

De Lienis Obstructione.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

HYACINTHUM AGNELLIUM

Medicum Prestantissimum.

EX his, quæ non minùs elegantèr, quàm abundè de mala nobilissimi Viri valetudine, scripsit Excellentiss. Medicus assistens, facilè cognovi, præsentem affectionem esse lienis Tumorem, idest obstructionem pertinacem; quæ à pluribus annis ægrum nostrum vexat; certum enìm est, licèt Lien nullo præditus sit sensu, obstructionibus fieri obnoxium, nàm quotiescumquè cruor ab arteria derivans in cellulis splenis ipsius stagnans, amissa sua fluiditate, debita felicitate per venam splenicam non reportatur, sed remoratus distendendo membranosas cellulas, ipsius visceris molem auget, & continentia involucra

lucra tenſa reddit, Lienis enìm uſus eſt ſanguinem ſubtilizzare, cum autèm obſtructus eſt, hoc munus exercere nequit, undè varia oriuntur incomoda; optimè ſiquidem dicebat Valdſcmidius, humorem obſtruentem aliquandiù ibi deliteſcentem, acquirere naturam fermenti, quod poſteà variorum morborum eſt Author. Viſis cauſis mox Prognoſis ſequatur, quapropter obſervandum Lienis affectiones ſemper eſſe magnifaciendas; ex annoſis enìm ſplenis obſtructionibus hydropes provenire poſſe timendum, maximè quià obſtructio hepatis ordinariò antecedit Lieni Obſtructionibus, teſte Sapientiſs. D. Jo: Baptiſta Bianchi Taurin. in hiſt. hepatic.

Indicationes Medicæ ſunt tollere tumorem, ſanguinem volatilizare, coagulationem jàm factam attenuare indèque viſcus corroborare; Quæ, ut aſſequantur ad Chirurgiam, Pharmaciam, ac Dietam deveniendum, & primò ex Chirurgico Fonte, ſanguis mittendus, & à vena bracchij ſiniſtri, & ab hemorrhoidibus ope hirudinum; Mox ad Pharmaciam vertendo,

instituatur levis, & communis purgatio, post quam, usum juris columbini calybeati, & absinthio alterati cum celebri Malpighio proponerem, cui potioni adderem guttas aliquot Spirit. sal. armoniaci, insupèr pillulas ex ammoniaco aceto dissoluto confectas ad plures dies propinarem, sicuti antimonium diaphoreticum cùm Croco martis aperitivo per longum tempus; Externè pars affecta inungatur ol. de Capparibus, vel unguento nostro de Brionia, & apponatur Emplastrum de Cicuta, juxtà D. Zannicchellum. Circà Dietam demum, victus ratio sit attenuans, panis benè salitus, benè fermentatus, & benè coctus; intereà infundatur Chalybs, & absinthium in Vino, quò in mensa uti debeat, immò cibaria ipsa condiri poterunt sale absinthij; Vascula sui Vini parentur ex ligno Tamarisci; Exercitium commendo, undè Aetius vidisse fatetur aliquos ex solis deambulationibus, & cursibus sanatos; Alvus lubrica servetur, & hilari, ac fæstivo animo vivat; Quæ pauca scribebam prò confirmatione eorum, quæ à Doctiss. Viro pro-

po-

posita sunt prò salute nostri nobilissimi Patientis; Faxit Deus, &c.

CONSULTATIO XVI.

De Diarrhęa.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM
ANTONIUM MARIAM BONONUM
Medicum Pręstantissimum.

MOrbus, qui mihi proponitur est manifestus, & Diarrhęa nuncupatur; est enìm in Viro alioquin robusto, æstate media, fræquens alvi dejectio non cruenta, cum siti intensa; Hæc affectio describi potest, quod sit frequens, largior, & diuturna excretio fluidorum serosorum, & biliosorum excrementorum cùm utilibus permixtorum magìs, vel minùs acrium, cùm torminibus; cujus causam existere puto, vitiosam succorum in intestinis effervescentiam, & eorundem particularum acrium

irritationem, undè oritur intestinorum stimulatio; itaquè pars affecta intestina erunt, & præsertìm eorundem glandulæ, atquè fibrillæ; adiuvantes verò causæ sunt errores in victu commissi, & maximè in nostro ægrotante, qui dulce vinum recens in magna quantitate potavit, commendo etiã Uvam in copia; undè egregiè Clariss. D. Luc. Tozzi Amicus meus semper recolendus in sua praxi docuit, Diarrhęam ab acribus, acidisquè humoribus, dolorem simul, & irritamentum intestinis afferentibus, pendere, quorum humorum vitium pendet à cibis, & potibus corruptis; Quòad Prognosim, se primo loco sistit Hippocrates in aphorism., qui ait, quod si in turbationibus alui, quæ spontè fiunt purgentur ea, qualia oportet, conferant, & facilè etiàm ferrentur, & è contrà; & tendit ad salutem cùm est mitis, ut in nostro casu; undè salus citò est speranda, & maximè si mutatio excrementorum in melius vertatur; Indicationes curativæ sunt educere humores peccantes, eorumquè acrimoniam temperandam, ac corrigendam esse,

ac

ac inteſtinorum fibrillas corroborare; quę ut aſſequamur, confugere oportet ad tres ordinarios Practicæ Medicinæ fontes, nempè ad Pharmaciam, Dietam, atquè Chirurgiam, quibus mediantibus Deo adiuvante ſaluti reſtituendum Ægrum noſtrum brevì cogito fore; & quò ad Dietam, Aer primò ſit temperatus, cibi ſint laudabilis ſucci, & in pauca quantitate aſſumantur; Carnium eſus nocet alvi fluxu laborantibus, juxtà Valdſcmid. in Monit. Medic. Potus ſit Aqua hordei, & Plantag., & Portulacæ; Vinum granatorum commendatur à Dolęo; Somnus erit conciliandus. Ex Chirurgia venæ ſectio erit ſumenda, atquè in uſum ducenda, dùm tamèn Medicus aſſiſtens cognoſcat, recrementa fermentiſcibilia Diarrhęam cauſantia à ſanguine deponi in inteſtina, febre accedente, ſin minùs verò nullum à Chirurgia ſperandum auxilium; Pharmacia tandèm totam remediorum implebit paginam; cavendum tamèn, nè curam Stypticis inchoemus, ſic enìm introducuntur, ait Valdſcmidius, contumaces viſcerum, &

inteſtinorum obſtructiones , quas ſequitur hydrops de facili; & Bellonius exemplum exhibuit unius, qui ex cydoniatis in Diarrhęe principio exhibitis, illaquè ſic intempeſtivè ſuppreſſa illeon læthale paſſus fuit; undè tutiùs erit clyſteribus uti ad abſtergenda inteſtina , eaquè confortanda , in quibus diſſolvatur modicum Diaſcordij Fracaſtorij ; quìn & rahabarbarum in principio ob purgationem aſſumptum juvabit ; indè mixturam ſequentem commendatam à Sylvio de Leboe cochleatim exhibendam præſcribere auderem . ℞. Diaſcordij Fracaſt. drac. j. ſem., confect. hyacint. drac. j., Syr. myrthin. unc. j. , Aqu. Cinam. unc. ſem. , Plantag. unc. j. ſem. m. Poſt ſeptimam, ſequentes pulveres uſurpare bonum erit. ℞. Terrę ſigillat. M. D. Antimon. Diaphoret. C.C. uſti , Coral. rub pp , Terrę Catechù , Sal. abſint., & al. hujuſmodi; Externè ungatur ventriculi regio ol. ſequenti. ℞. Ol maſtic., menth. ana unc. ſem , cidonior. , roſ. , abſint. ana drac. ij. m., vel apponatur Emplaſtrum de cruſta panis , & de palmulis Galeni . Quæ prò ſalute iſtius

Viri

Viri nostri Ægrotantis sint satis, quam sanitatem D. O. M. illi elargiri dignetur, ut ex corde precor.

CONSULTATIO XVII.

De Dysenteria.

AD EXCELLENTISSIMUM DOMINUM
HYACINTHUM BELLANIUM
Medicum, & Chirurgum Pręstantiss.

ADolescens Ferrarien. ad iram pronus, æstatis tempore, fructibus, ac in specie peponibus nive refrigeratis, usus, cum multa vini gelidi potatione, tandèm incidit in alui fluxum cùm doloribus ventris; cruenta fit excrementorum materia cùm torminibus paulò antè excernendi tempus; Pulsus evadit justo celerior, calor totiùs corporis acris, atquè febrilis, cibi adest fastidium, sitis, anxietas, tenesmus, ac vigiliæ excruciant; Ex quibus

enaratis, non est difficile judicium facere, Adolescentem hunc eo morbo conflictari, qui appellatur Dysenteria, & hæc à Medicis deffinitur Deiectio Alui frequens plus minùs cruenta, ventrem magnis doloribus, & torminibus afligens, & ab intestinorum continua forti irritatione, quandoquè cùm exulceratione juncta, originem trahens; Subiectum ergo hujus affectus sunt intestina, tàm tenuia, quàm crassa cùm suis glandulis, ac vasis; Causa immediata sunt, non tantùm vasa varia intestina constituentia ad excretionem irritata, sed, & ipso actu quandoquè corrosa sivè ad sanguinis effusionem stimulata, & concitata; mediatam verò causam constituunt corrosivæ, acres, & acidę particulæ humorum circulantium, in intestina depositæ, sivè in ipsis intestinis vitio rerum nonnaturalium enatæ, & acres factæ; & dolores in nostro casu excruciantes dependent à spasmodia fibrarum ipsorum intestinorum, propтereà sanguis, qui excernitur, non ex corrosis vasis derivat, sed exprimitur à ratione ejus irritationis. Febris

bris autèm oritur à vitio sanguinis ope particularum acrium, undè ejus mixtio turbatur, & pulsus celerior evadit; cibi fastidium à depravato ventriculi fermento dependet; Quò ad Prognosim, Hippocrates vocat hunc morbum magnum, periculosum, longum, laboriosum, atquè lethalem; si superveniet singultus tunc malum signum erit; cùm verò simus in Adolescente, symptomata sint mitiora, ac vires consistant, spes adest salutis; Indicationes curativæ in nostro casu sunt mitigare acredinem, & eliminare particulas salium acrium, ac partes affectas roborare; Quę ut assequantur; ad tres Medicinæ practicę fontes deveniendum est, & primò ad Pharmaciam, ex quà Rahabarbarum primò ad drac. j. sem. assumatur, ac propinetur cùm Decoctione hordei; multi vomitorium in principio commendant, utpotè quò solo Dysenteriam à principio curabilem existęre experimento, casu quodam facto comprobat *Albrect in not. ad Chirurg. Bontekoë pag.* 814. Pulverem Radicis *Ipechacuanæ* summoperè commendo, & anteà commen-

men-

mendavit Clariss., ac Eruditiss. D. Anton. Franc. Bertinus Medicinæ Professor Florentinus omni Scientiarum genere instructus in sua Medic defensa; & hujus pulveris usu ego hic Ferrariæ curatas vidi plures Dysenterias. Notandum autèm cùm Sapientiss D. Jo: Baptista Vulpino Astensi Medicinæ Practicæ maximo lumine, ac omnium virtutum genere ornato in sua Spasmologia elegantèr conscripta pag. 18. hanc radicem esse *Assarum Indorum*, quæ in pulverem redacta ad pondus dracmæ unius propinatur cùm jusculo, vino, aùt conserva rosar., & hæc per vomitum, & alui fluxum primas vias purgat, detergit, emundat, ab excrementis ibi morantibus cùm salutis discrimine. Circà astringentia in principio non convenire puto, non enìm relaxata, sed irritata sunt intestina; Crystal. mont. pp., Laud. nepen Quercet. C.C. ust. Diascord. Fracastor. Philon. persic., & Stibium Diaphoretic. partitis vicibus, à prudentis Medici Curantis peritia exhibenda, laudo, unà cum clysteribus ex lacte chalybeato, & modico Theriacę.

Chi-

Chinam Chinæ commendat Illuſtriſs. D. Franciſcus Tortus inſignis Medicus Mutin. in ſua Therap. . Sequentem conſervam ad unum cochleare veſpere aſſumendam præſcriberem . ℞. Conſ. roſ. antiq. unc. iij, , laud. opiat. gr. vj. , Confec. Alcherm. drac. ij. , Syr. papau. erratic. q. ſ. f. ellec. S. A. Externè inungatur abdominis regio , ol. Abſint. , & roſar. , atquè ſuprà unctionem imponatur omentum hirci caſtrati , & hoc tàm mane , quàm veſpere exerceatur , ac uſurpetur ; Quod verò ſpectat ad Chirurgiam , nihil ab iſta deſſumerem , ſic venę ſectio exulet , & non admittatur , niſi in caſu metus inflammationis inteſtinorum , quam Deus avertat ; Tandemquè circà victus rationem nonnulla addere oportet prò conſultationis præſentis coronide . Primò igitùr advertendum , quòd excrementa qualibet vice ſint exportanda à cubiculo , nè ab eorum alitibus foveatur morbus , & ſemper vas aqua frigida abluatur , & detergatur ; immò poſtquàm in latrinam projectæ ſunt fęces , ſtatìm aqua paritèr proiciatur , ad infringendam excrementorum

ma-

malitiam; sæpè enìm contagiosæ fiunt Dysenteriæ; Ciborum parsimoniam commendo, cibiquè sint facilis concoctionis; laudo orizam cum lacte, juscula carnis vervecinæ, ova recentia; Potus sit aq. hord. destillat., vel communis calybeata, addunt nonnulli vinum granatorum; Somnus sistit omnes fluxiones, monente Jo: Forti in Consult. cent. 2., prætèr tamèn sudorem; concilietur igitùr remediis apropriatis, & præsertìm emulsionibus sem. pepon., amigd. dulc. rec., & semin. papaveris albi; Quiete tandèm opus est, nec à cubili surgat, sed in eo egerat; Quæ omnia D. O. M. prò votis propitia reddat; ut cupio.

* * *

CON-

CONSULTATIO XVIII.

De Dolore Iliaco.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

BORSUM FERRUM

Medicum Præſtantiſſimum.

VIr nobilis ætatis annorum 60. animi candore à Natura donatus, quod hac noſtra tempeſtate rariſſimum eſt, poſt nimium exercitium ſudore madidus, ſitiquè, opreſſus, aquæ glacie nimiùm infrigidatæ magnum calicem ebibit, indè ab ejus potu in ſublimioribus inteſtinis dolorem ſenſit acutum; Domum ſe confert, vomit ſæpè, alvus adſtricta erat per quatuor dies; dolor circà umbilicum vehementior evadit, pulſus fit frequens, calor totius corporis cùm ſiti, & vigilia; tandèm per vomitum ſtercorariam materiam emittit; nunc auxilium petit.

Ex præſenti hiſtoria facilè colligitur Ægro-

Ægrotum nostrum Iliaca affectione detineri, pars enim affecta in hoc morbo, est intestinum ileum, omnium intestinorum longissimum; Deffinitur hic morbus, quod sit dolor acerbus tenuiorum intestinorum, cùm pertinaci alui obstructione, & sęcum per vomitum eiectione molesta; undè Clarissimus A. M Brasavolus noster, in tota sua Praxi nunquàm vidisse ait, ileum absquè vomitu. Causa istius morbi est convulsio intestinorum tenuium, quæ derivat ab humoribus acribus intrà membranas intestinorum sensu exquisito donatas hærentibus, undè invertitur intestinorum motus, & convulsio excitatur non sinè metu inflammationis. Prognosim quod attinet, hoc malum horrendum omninò est, & periculosum, & præcipuè in casu nostri Patientis sexagenarij. *Galenus* insuper scribit, stercora reiicere exitiale esse signum, si autèm inflammatio sit facta, desperatus dicitur æger, teste *Doleo*. Attamèn quià in casibus etiàm deploratis, suadente *Celso*, melius est anceps experiri remedium, quam nullum; ideò curationem tentare

non

non incongruum erit; ad quam rectè peragendam primò erunt obſervandæ, & diligentèr conſiderandæ indicationes, quæ in noſtro caſu, ſunt inflammationem tollere, humores acres moderare, atquè expellere, convulſionem ſedare, ac tonum naturalem fibris inteſtinorum reſtituere, atquè inteſtina ipſa corroborare; Ut his igitùr ſatisfaciamus, opere pretium erit ad Medicos fontes reccurrere, nempè ad Chirurgiam, Pharmaciam, & Dietam; & quò ad primam, mittendus ſanguis à bracchio ad pondus unciarum decem, atquè clyſteres emollientes ſinè ſale fiant; Pharmacia dabit oleum recentem amigdalarum dulcium ad pondus unciarum quatuor aſſumendum, quod *Petrus Foreſtus* ſummopere commendat; *Epiphanius Ferdinandus* Mercurium crudum exhibet; hoc autèm nonniſi cogente magna neceſſitate exhiberem, ſicuti aſſumptionem pillularum plumbearum, quod remedii genus approbare videtur *Zacutus Luſitanus*; Proſunt etiàm Elyxir proprietatis Paracelſi, Sal. Abſint. cùm ſucco Limon., Laud. opiat.,

opiat., Emulsiones. 4. semin. frigid. major. cùm Saccaro, & confect. de hyacint., & alchermes; Externè fiat fomentum ventri adhibendum hujusmodi. ℞. Fol. Malvæ, Altheæ, Violar., ana man. j, Flor. camomil., Meliloti, verbasc., ana man. semis; Semin. lini, anisor., anethi ana drac. iij. m. decoq. in aq. com., vel lacte, & f. S. A. fomentum; Axungiam Taxi laudat *Dolęus*, quà totum inungatur abdomen. Circà Dietam verò, victus ratio sit tenuis, sic conveniunt Cremor hordei, juscula caponum, &c. Somnus concilietur, & quies; Pauca hęc indicabam, eaquè subiiciebam libentèr prò salute nobilis Patientis acri judicio Excellentissimi Domini Curantis.

* * *

CON-

CONSULTATIO XIX.

De Febre Maligna.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

FRANCISCUM ALBINUM

Medicum Pręſtantiſſimum.

HOneſtus Civis 37. annum agens negotiis multis implicitus, ventri, guląque nimis indulgens hoc tempore æſtivo, poſt longum iter Domum reverſus, conqueritur primò de laſſitudine totius corporis, mox cum exiguo horrore decubuit, cui non magnus calor febrilis ſucceſſit, abſquè vomitu, ſiti, & ſinè ullo pravo ſymptomate; tertia die alvi fluxus apparet, cùm pulſu languido: Urina ſanorum urinis eſt ſimilis, attamèn adeſt ſumma virium proſtratio, ut vix è cubili ſurgere poſſit, erumpunt maculæ in facie, & in bracchiis, modò in ſopore jacet, modò delirat; Domeſtici conſilium poſcunt.

Eodem ferè pacto, quò dantur homines maligni, qui boni specie simulantes alterum lędunt, ità febres aliquæ dantur, quę placidam, atquè mitem effingunt naturam, & tamèn Patientes perdunt, & febres malignæ dicuntur, qualis est præsens nostrum ægrum infæstans; ex signis enìm pathognomonicis enunciatis in historia, malignam febrem cognoscimus, & præcipuè ex alvi fluxu, nàm Galenus de pręsag. ait, perpetuum esse symptoma, fluxum colliquativum febris malignæ essentialis; sicuti etiàm urinam à naturalibus parùm distare, ait Jo: Fortis, *quià venenum magìs urget quam putredo*, quod idèm esset, ac si diceretur, quod causa febris malignæ magìs infænsa esset spiritibus, quàm humoribus. Sedes verò hujus morbi est ipsa massa sanguinea non exemptis tùm vitalibus, tùm animalibus spiritibus; & quià ad felicem morborum curationem instituendam causarum inquisitio est maximè necessaria; ideò causam istius febris nunc est inquirenda, ut exindè curativæ indicationes habeantur; Omnes febres malignæ vel à sanguinis coagula-

gula-

gulatione, vel ab ejuſdem diſſolutione dependent, ſicquè cogito præſentem febrem à ſanguinis nimia diſſolutione pendere, quę concitatur à particulis ſalinis, ſcepticis, atquè ſolventibus, ab iſtis enìm ſanguinis pars ſulphurea nimium agitatur, undè effervеſcentia, & calor inſequitur, & ſal volatile acre ſanguinis conſiſtentiam naturalem minuit, undè prava oriuntùr ſymptomata, quæ malignitatem ſua pernitie oſtendunt, ut ſunt pulſus languidus, alui fluxio, & virium proſtratio; Ad Prognoſim quod concernit, quoniam febris maligna eſt ex claſſe acutorum, ideò habet locum id, quod Hippocr. ſcripſit, nempè acutorum morborum incertas eſſe prædictiones, adeòque febris hæc eſt timenda; & præſtat præſagium ſuſpendere, donec vel naturæ, vel morbi victoriæ indicia certa ſe obtulerint; advertendum tamèn, quod ſi ſuperveniat Singultus, & æger flocos carpere incipiat, tunc erit lethale ſignum; quemadmodum ſæpè obſervavi in praxi facienda ſpacio triginta annorum. Indicationes curativæ ſunt ſalia ſolventia tollere,

maſſam cruoris ad ſtatum naturalem reducere, atquè ſpiritus, tùm vitales, tùm animales reſtaurare; Quibus indicationibus, ut ſatisfaciamus, primò ad Pharmaciam eſt confugiendum, & Clyſtere impoſito ad alexipharmaca deveniendum ut v. g. ad uſum Aq. cord. Saxon., Scorzoneræ, Melliſsæ, & card. Sancti cum pulv. ocul. Cancror. pp., C.C. philoſ. pp., Marg. pp., & lapid. Bezaar. occident; Profunt etiàm Gelatina C.C., Confect. Alcherm., Jul. Gem., Diaſcord. Fracaſtorij, Terra ſigillata, & Spiritus Vitrioli; cùm Stibio diaphoretico, & nix Ferri, juxtà Præſtantiſs: Zannicchellium; Ad Chirurgiam quod attinet, friccationes, atquè cucurbitulæ levitèr ſcarificatæ conveniunt, ad ſudorem concitandum, & ab intrà ad extrà, ideſt ad corporis ambitum cauſam morbi evocandam, ſudorem enìm laudat Clariſs. Antonius Stolfinus Medic. Mantuanus; Quià verò adeſt alvi fluxus, omittatur Venæ ſectio, ait enìm Valdſcmidius in ſuis monitis: Præſente Diarrhæa nunquàm V. S. tentandam eſſe; immò ſum in voto

in

in malignis febribus, & potissimùm in illis à sanguinis dissolutione pendentibus sanguinem mittere nocuum esse, quià salia corrosiva dominantur, & vires sunt debiles, ut quoquè docet Præstantiss. D. Joan: Simbenius in Exercit.. De Vescicatoriis nihil. Dieta tandèm sit tenuis, & juscula carnis pullorum sint alterata cum radice Scorzoneræ, & C.C. limat., Prò Potu utatur æger Decocto Scorzoner., & Sero Vacino destillato, nec non Aqua hordei, modicum vini concedatur tanquàm cordiale; Somnus, atq. vigilia debitam servent alternationem; & si vigilia nimia sit, somnus arte concilietur ope laud. opiat. gr. ij. cum cons. violar. q. s. ad conficiendum bolum parvum; Excreta verò, & retenta in statu naturali sunt conservanda; Quæ ad Ægroti nostri salutem dicta sufficiant.

CONSULTATIO XX.

De Febre Hectica.

AD EXCELLENTISSIMVM DOMINVM

DOMINIC. ANTON. TRAVINUM

Medicum Eruditissimum.

NObilissimus Adolescens ætatis annorum 18. ad iram pronus, & facilis ad sudorem, post præcedentes æstivo tempore, multas corporis defatigationes, & præsertim in venatione, incidit in tussim molestam, cui successit Febris tertiana duplex cum valido capitis, dorsiq; dolore; variis ex arte adhibitis remediis die morbi undecima melius se habere incœpit, ast febricula oborta est parva, cùm tussi post cibum, & maximè nocturnis horis; Somni sunt breves, lotia clara, & feces duriores; nunc auxilium petit. Ex qua historia, atquè signis apertè colligitur, Ægrum nostrum febri hectica incipiente la-

laborare; cujus ſedem juxtà veteres, eſſe partes ſolidas volunt multi, quià conſumptio, & emaciatio in illis ſolidis, & maximè carnoſis partibus evidenter apparet, cùm tamèn non minùs indiſpoſitio ſanguineę maſſę inhæreat, in qua latex balſamicus deperditur, undè ſanguis acrem, & fermentativam indolem acquirit, & hìnc Febris hectica oritur. Sic ergò in maſſa ſanguinea, & limpha latere cauſam hujus affectionis non dubitamus; Cauſa verò febris hecticę nil aliud eſt, quam diſcraſia ſanguinis acris, & inepti ad nutritionem, quatenùs caret moleculis balſamacis aptis ad nutriendum, non ſinè obſtructione vaſorum lacteorum in meſenterio, fit autèm incaleſcentia poſt cibum, quia aliqua pars Chyli vitioſi, tunc ſanguini admiſcetur; & tuſſis ad acres particulas refertur; Febris hæc eventum habet dubium, & quando eſt confirmata, & ut dicunt Doctores, in tertio gradu, tunc eſt inſanabilis: verùm quià in noſtro Patiente eſt incipiens, ideò curari facilitèr poſſe affirmo; Quod ut aſſequatur, ad ordinarios Practicæ Medici-

næ Fontes deveniendum eſt ſatisfaciendo indicationibus, quæ ſunt, ſanguinem edulcurare, aptumquè reddere ad nutritionem, & vaſa lactea obſtructa reſerare; Ideò licta Chirurgia tanquam in noſtro caſu inutili, ac vana, teſte doctiſſimo Ferrario in ſuis Reſpons.; ad Pharmaciam gradum faciamus; Commendarem ergò uſum ocul. Cancr. pp., Margar. pp., Antiectici Poterj, & Gelatinæ C. C. cum Conſ. roſar. recent., cujus tantummodò uſu hecticos ſanatos referunt Authores qui de Praxi ſcripſere; Poſteà ad lac confugiendum Aſininum, ad xxx. dies aſſumendum cùm modico ſaccari fini pulveriſati, quavis mane jejuno ſtomacho ad pondus unciarum ſeptem; Horis autèm poſtmeridianis conveniet Balneum aquæ dulcis; cathartica verò fugienda ſunt cane pejus, & angue; Circà Dietam demùm, alimenta ſint boni ſucci, & cruorem edulcurantia, ut juſcula caponum, Vituli cum hordeo mundato; Carnes paritèr Vituli, Caponis, Teſtudinis, Cancros fluviat., laudo; Prò potu ſit decoctum hordei cùm rad.

Chi-

Chinæ, & passulis, cùm emulsionibus 4. semin major. frigid., Animus sit tranquillus, & lętus, ex męrore enìm, & tristitia sæpiùs hecticam febrem productam se vidisse fatetur Jo: Dolęus in sua Encyclopedia Medica lib. 4. cap. 4., sicquè Deo favente noster adolescens sanitatem recuperabit, ut spero, & ex corde precor.

F I N I S.

INDEX

Rerum notabilium, tàm in Adversariis, quàm in Consultationibus Medicinalibus.

A

Ar-

B

Buo-

C

Cin-

D

De-

E

AFa-

F

G

H

Horæ

I

L

M

N

Ni-

O

P

Pœnę

Q

R

S

Ta-

T

V

Ve-

X

Z

FINIS.

				Errata.	Corrige.
Pag.	3	l.	8	Prefat: *deliberare*	*delibare*
Pag.	6	l.	21	impulerunt	impulisse
	69		6	illud	illum
	20		8	*levadii*	*leucadii*
	34		25	Platone	Plutone
	191		14	sensum	sensuum
	228		7	comendo	comedendo